Универзитет „Св. Кирил и Методиј" во Скопје
Филолошки Факултет „Блаже Конески" - Скопје

Очи полни со жито

Марко Пешетели

ISBN 978-608-234-108-8

Приредувач:
Александра Саржоска

Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки Факултет „Блаже Конески“ - Скопје

Издавач:

Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје,
Филолошки факултет „Блаже Конески“-Скопје

Уредник на издавачката дејност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“:

проф.др-р Владимир Мартиновски, декан

Уредник на изданието:

проф. д-р Александра Саржоска

Дизајн на корица:

проф. д-р Ладислав Цветковски

Лектура на македонски јазик:

проф. д-р Славица Велева

Превод од италијански јазик:

Радица Никодиновска, Андријана Русеска,Теодора Јосифовска, Марија Муратовска, Маја Божиновска, Сара Деспотовска, Христијан Стојановски, Анастасија Поп Стојанова, Драгана Марковиќ, Емилија Николовска.

Компјутерска изработка и печат: МАР-САЖ

Тираж: 100

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

821.131.1-32=30.131.1=163.3

ПЕШЕТЕЛИ, Марко
Очи полни со жито / Марко Пешетели ; уредник Александра Саржоска ; превод од италијански јазик Радица Никодиновска,...[и. др]. - Скопје : Филолошки факултет „Блаже Конески“-Скопје, 2024. - 100, 93 стр. ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Текст напоредно на мак. и итал. јаз. - Останати автори: Андријана Русеска,Теодора Јосифовска, Марија Муратовска, Маја Божиновска, Сара Деспотовска, Христијан Стојановски, Анастасија Поп Стојанова, Драгана Марковиќ, Емилија Николовска

ISBN 978-608-234-108-8

1. Саржоска, Александра [уредник]
а) Италијанска книжевност -- Кратка проза -- Преводи

COBISS.MK-ID 63198469

Авторските права се заштитени. Забрането е умножување, фотокопирање и секаков вид репродукција без претходна согласност на издавачот и авторот.

Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје,
Филолошки факултет „Блаже Конески“-Скопје

ОЧИ ПОЛНИ СО ЖИТО

Марко Пешетели

Уредник
Александра Саржоска

Скопје, 2024

СОДРЖИНА

ВОВЕД
......7

БЕЛОТО КАПУТЧЕ
превод: Марија Муратовска (ментор: Ирина Талевска) 11

ПРЕКИНАТА КАДЕНЦА
превод: Драгана Марковиќ (ментор: Радица Никодиновска)...... 18

АКВА АЧЕТОЗА
превод: Андријана Русеска 22

ЖАЛ МИ Е ШТО ЗАМИНУВАШ
превод: Анастасија Поп Стојанова (ментор: Александра Саржоска) 24

АСИМПТОТИ
превод: Марија Муратовска (ментори: Руска Ивановска-Наскова,
ИринаТалевска и Бранка Гривчевска) 26

ДВАЈЦАТА СОУЧЕСНИЦИ
превод: Сара Деспотовска (ментор: Бранка Гривчевска) 46

НА ЗДРАВЈЕ
превод: Сара Деспотовска (ментор: Радица Никодиновска)...... 52

СПЕЦИЈАЛНА ПОНУДА
превод: Андријана Русеска 56

УЛИЦАТА„КАРЛО И СТОТЕ НОЗДРИ“
превод: Маја Божиновска (ментор: Анастасија Ѓурчинова) 68

ПОЗДРАВ
превод: Анастасија Поп Стојанова (ментор: Руска Ивановска-Наскова) 73

МЕЃУ РЕДОВИ
превод: Андријана Русеска 74

ПУПЛИНСКА КОШУЛА
превод: Радица Никодиновска 78

ВАГАТА НА НЕВОЛЈИТЕ
превод: Емилија Николовска (ментор: Александра Саржоска) 83

CONSECUTIO TEMPORUM (СЛОЖУВАЊЕ НА ВРЕМИЊАТА)
превод: Радица Никодиновска 87

ПРЕТХОДНИОТ ДЕН
превод: Христијан Стојановски (ментор: Радица Никодиновска)................................. 92

НА ДРУГА СТРАНА
превод: Радица Никодиновска 97

ОЧИ ПОЛНИ СО ЖИТО
превод: Теодора Јосифовска (ментор: Александра Саржоска)...................................... 99

Вовед

„Tutte le lingue hanno la loro bellezza: la bellezza della lingua italiana sta nella sua ricchezza di parole.........

L'italiano è bello
Mariangela Galatea Vaglio

Сите јазици имаат своја убавина но убавината на италијанскиот јазик се должи на неговата ризница на зборови, и со право се вели дека италијанскиот е убав и мелодичен јазик! Водени токму од убавината на јазикот, Катедрата за италијански јазик и книжевност одлучи, заедно со своите студенти, да изготви превод на збирка раскази од Марко Пешетели, од италијански на македонски јазик, со цел доближување на интересните раскази на нашите читатели. Сепак, ова не е единствен превод од ваков вид. На почеток пионерски, низ годините се нижеа и други наслови и на ова издание му претходеа повеќе наслови излезени од преведувачките работилници на Катедрата.

И во овој случај, како и во претходните преводи, основната идеја беше да се поттикнат студентите од Катедрата под менторство на професори да се впуштат во водите на преведувањето, водени од потребата да се совлада тешкотијата при преведувањето, истовремено совладувајќи ја јазичната бариера на новиот јазикот. Таквата тешкотија е особено комплексна кога треба да се најде точното значење на некои зборови и изрази типични за италијанската култура.

Размислувањето за еден ваков вид на превод започна некаде кон крајот на 2017 година, веднаш по доаѓањето на Марко Пешетели во Скопје како лектор на Катедрата за италијански јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при УКИМ а се реализираше кон крајот на 2022 година. Најпрвин со изборот на расказите, потоа со изборот на студентите што би ги преведувале истите и на крајот со нивните ментори кои многу внимателно ги препрочитуваа преводите. Во изготвувањето на преводите се вклучија студенти од четврта година на Катедрата за италијански јазик и книжевност, апсолвенти, магистранти и тоа: Андријана Русеска, Теодора Јосифовска, Марија Муратовска, Маја Божиновска, Сара Деспотовска, Христијан Стојановски, Анастасија Поп Стојанова, Драгана Марковиќ, Емилија Николовска и професорката Радица Никодиновска.

Нивните преводи беа менторирани од професорките: Радица Никодиновска, Анастасија Ѓурчинова, Александра Саржоска, Руска Ивановска-Наскова, Ирина Талевска и Бранка Гривчевска. По направените корекции текстовите им беа испратени на студентите на конечна проверка и разгледување на забелешките. Конечно, тие се автори на преводите и сериозно си ја исполнија својата обврска многу внимателно одбирајќи ги најсоодветните преводни избори.

Книгата е поделена на два дела, првиот дел го сочинуваат 18 раскази напишани на италијански јазик, пишувани некаде на релација Скопје-Рим во текот на од 2017 до 2022 година. Додека, вториот дел на книгата го сочинуваат преводите на истите раскази на македонски јазик.

А задоволството од читањето што ни го понудија расказите на Марко Пешетели е навистина огромно, полно со емоции, заради исклучително истенчениот вкус во изборот на зборови, заради прекрасните описи на пејзажи и силните чувства.

Сметавме, дека ова преведувачко искуство ќе им биде драгоцено но и пријатно искуство на студентите што учествуваа во овој преведувачки потфат и, од мое име но и од име на целата Катедра за италијански јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески"- Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј" во Скопје, им се заблагодарувам зашто без нивниот интерес и покажаниот труд оваа збирка раскази сигурно не ќе можеше да се заврши.

Голема благодарност на авторот Марко Пешетели за отстапените авторски права и на професорката Радица Никодиновска која со своето исклучително искуство не само што преведе голем дел од расказите туку и со своите конструктивни совети овозможи уште подобар превод на расказите.

Благодарност и до колешките: Анастасија Ѓурчинова, Александра Саржоска, Руска Ивановска Наскова, Ирина Талевска и Бранка Гривчевска, кои со голем ентузијазам прифатија да го менторираат преведувањето на расказите.

Голема благодарност до професорката Славица Велева која како и секогаш со огромно задоволство ги лекторира нашите текстовите.

Благодарност, до професорот Ладислав Цветковски за дизајнот и изготвувањето на корицата на збирката раскази.

И на крајот едно големо благодарам на Филолошкиот факултет „Блаже Конески" при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј" во Скопје

кој умее да ги препознае вистинските академски вредности, поддржувајќи ги и овој пат студентските преводни патувања.

Александра Саржоска
Скопје, ноември 2023

Белото капутче

За Стефано Г.

Пред многу години, во моето место имав девојка која ме сакаше. Се викаше Мина. Пораснавме заедно во суровоста и експлозивноста на нашите седумнаесет години. Првите прошетки без строгиот надзор на родителите, првите држења за рака додека ја минуваме улицата, со моќно чувство предизвикано од крвта што почнуваше да ни го дуе срцето, првиот бакнеж во кино додека по третпат го гледаме истиот филм, со нозете кренати на наслонот на седишта пред нас. Првите прошетки низ градот, во кои имавме време само за истражување на сопствените желби, светот што го набљудувавме од автобусите, кои отежнато се пробиваа низ метежот. Првите силни прегратки во гужвата, првите допири под блузите и џемперите.

Бурно ги живеевме неделите што беа години, викендите што беа матурски испити, споделени со обврските во извидничката група и со оние на мојата група што несмасно ја имитираше политичката ангажираност на работниците. Обајцата на раздалечени и паралелни фронтови се обидувавме да се сретнеме во малиот простор што ни го оставаше времето определено од ритамот на нашиот ученички живот. Јас одев на училиште наутро, а таа попладне. Не постоеја други телефони, освен оние фиксните дома и телефонските говорници на жетони. Понекогаш успевав да ја соберам навечер, кога излегуваше од часови. Се вовлекував во некој бавен и задоцнет автобус и пристигнував столчен од замор.

Беше сѐ потешко да се гледаме. Почнав да свирам во бенд и меѓу пробите, настапите, спортот, тренинзите со училишниот кошаркарски тим и натпреварите за викенд, надвор од градот за време на шампионатот, времето се собра како да е маица ставена на вриење.

Одеднаш дојде време за матурските испити, оние вистинските. А, потоа? Потоа зборувавме за соништата, за нашите очекувања од животот, различен од животите на другите, оригинални, што немаше да се заробат во работно време од 8 до 17. Професиите за кои сонувавме беа профитабилни и привлечни: неврохирург, судија, фоторепортер, музичар, славен спортист.

Потоа животот навистина пристигна.

Следејќи го советот на моите и на чичко ми Џузепе, запишав „правни науки“, што, според еден мој школски другар, звучело пофраерски од

„право“, без да знам каде ќе ме одведе сето тоа. Се работело за „поливалентен“ факултет што подоцна ќе вродел со по некој плод, додека јас, во меѓувреме, ќе сум можел да продолжам да свирам и да играм баскет. Се преселив на север, во еден студен и маглив град. Мина, пак, остана долу на југ да студира јазици на еден факултет што не бара голем напор, обидувајќи се да се издржува со секретарското место што го најде преку еден роднина што се преселил таму.

Така, на далечина, си пишувавме долги писма со раскази и детални хроники за она што ни се случуваше, за професорите што ни држеа предавања кои не допираа до нас, за цимерите, за адаптирањето, за секојдневните страдања поврзани со парите кои никогаш не беа доволни. Во родното место се враќавме само за главните празници. Секогаш беше убаво кога повторно ќе се прегрневме, но постепено, од семестар во семестар, без да забележиме и, секако, без да си признаеме, станавме како брат и сестра. Доверливи и милни, нежни романтични другари, но не веќе љубовници обединети од крвта што ни бучеше во ушите. Со бавност на мезозојски глечер се оддалечувавме сантиметар по сантиметар. Секојдневието се создаваа невидливи бариери што се обидувавме да ги урнеме со нашите вечерни повици, со резервата од жетони за говорница, по кои постојано трагавме како по мало лично богатство.

Потоа не памтам што се случи. Можеби една вечер излегов со другарите и отидов во кино, или можеби не можев да ја добијам Мина? Вистината е дека повиците стануваа сè поретки и, пред сè, помалку исчекувани. Имаше испит што требаше да го спремам со нов колега од факултет, имаше црвен џемпер на една девојка што ме плени во предавалната, имаше натпревар што требаше да се одигра, и пица заедно со тимот. Имаше некаков постојан и надмоќен ветер на животот што ме носеше, кинејќи ги една по една сите навики, сите начини на живеење, светот што го познавав. Зимата повторно ги успа сите желби и потреби, држејќи нè во летаргична апатија.

Потоа дојде летото. Летото на дваесетгодишна возраст со мотор на незапирлива енергија, моќен, вклучен на илјада вртежи кон светот-универзум. Одненадеж добив желба да патувам, да ја истражувам земјата, да се движам брзо, да видам што повеќе места, да вдишувам други животи. Ми изгледаше дека мојот живот никогаш нема да ми биде доволен ниту да исполнам една чаша од изворот на вода што блика, додека гледав како извира.

Преминот кон вечноста беше доста тесен: црвен Фиат Панда 30, со тројца нови пријатели, во кој бев повикан да влезам со својот багаж. Целната дестинација во името ја содржеше магијата на незапирлива и екстремна авантура: Северен ‘рт. Ѝ се јавив на далечната, сѐ подалечна девојка. Нежниот глас нервозно ми одговори дека не ги разбирам нејзините потреби: и таа имаше за учење и згора на тоа требаше да му помага на татко ѝ. Не сакаше да ја остави мајка ѝ сама по мозочниот удар. Очекуваше од мене да се вратам и да ѝ бидам потпора...

Најпосле ме убеди. Грижата на совест, бледата носталгија што ја чувствував за неа и за местото, за семејството, за барот, за терените покрај училиштето, за животот од едно време засолнето од будните улици, за испитите што требаше да ги подготвувам наспроти сѐ, за сивилото на зградите што се мешаа во коктел чии состојки не ги разликував. Се фатив себеси дека гледам како затвореник низ прозорецот од возот. Да, се враќав. Но со секој изминат километар, срцето сѐ повеќе ми стежнуваше. Го гледав црвениот Фиат Панда 30 како тргнува со пријателите да ја истражува Европа, кон Северниот ‘рт, а потоа кој знае каде. Звукот на вагонот врз шините повторуваше рефрен на бес упатен кон југот.

На станицата беше татко ми. Мина не успеа да дојде зашто имаше проблеми со моторчето. Дома, мајка ми ме пречека на вратата, ме гушна и ми ја измазни косата како да сум ученичe од нејзиното основно училиште.

Ајде, оди да ги измиеш рацете, за две минути ќе ги процедам тортелите.

Џулието ми се мушна меѓу нозе и ме влечеше за рака кон салонот викајќи „цицооо“, „цицоо“: немаше шанса да се научи да каже чичо.

Карло, мојот постар брат седеше на масата во салонот со другите од семејството. Беа дојдени од Лигурија, каде што тој се пресели за да работи на бродоградилиште. Стана, ме гушна. Се потапкавме по грбот, се поздравивме. Празничната атмосфера се разредуваше со прашањата „И како е кај тебе? Што кажуваат таму горе? Ајде бе, тие на северот не знаат што се тортели. А, испитите?“, кои се избришаа од појавата на мајка ми со врелиот лонец полн супа, како да беше божество што требаше да го раздели нектарот на бесмртноста.

Од семејната трпеза, чекор по чекор, миг по миг, еден ден зашиен за еден мирис, еден стар вкус, се најдов на познатата плажа, повторно другар со старите другари, го вдишував топлиот и мирен морски воздух во лето, и, некаде таму испружен, читав под чадор. Мина доаѓаше кога

можеше. Се обидував да ја помилувам со поглед, но рацете ми остануваа неподвижни покрај колковите. Пливав долго и таа расеано ме следеше со погледот од плажата.

Ден по ден им се враќав на заборавените навики, го чистев и го подмачкував велосипедот, го врзував долу. Излегував со Мина на корзото во сабота вечер, со сладолед в рака. Одевме во киното, во кое првпат се бакнавме, за да гледаме некој филм што веќе сме го гледале зимата. Понекогаш пешачев сам по плажата што се протегаше сѐ до соседното село и, при секој чекор, ми се чинеше дека тонам во жив песок.

Потоа ми пристигна разгледница од Норвешка, со пејзаж од место чие име не можев да го изговорам. Поздравите од моите другари содржеа малку зборови на врела црвена крв што ми удираше во слепоочниците, што носеше ветер на авантури и новости, што силно ме повикуваше. Завесата ненадејно се спушташе како на училишна приредба, и сѐ изгледаше лажно како банкнота од три илјади лири. Чекорите одекнуваа на тротоарот во прецизно ехо кое веќе ги опишуваше нештата што ќе ги направев во иднина. Куќата во која ќе живеев, работата што ќе ја работев, клиентите што ќе ги имав, децата што ќе се родеа во бракот склучен во локалната црква, сведоците, вообичаените пригодни реченици. Сѐ беше замрзнато како црно-бел филм со реплики научени напамет.

Во мојата соба имав фотографија од еден стар календар што ја имав врамено: брод што излегува од пристаниште на Јужниот или Северниот пол, студ и снег наоколу. Се чувствував како да сум осуден вечно да бидам закотвен во пеколната жештина на моето село. Почнав со завист да гледам на брат ми Џулио и неговото среќно семејство, на пријателите што се влечеа во барот од недела до недела и зборуваа за фудбал, на татко ми задоволен од продавницата за сувомеснати производи.

И така, дојде септември. Деновите незабележливо се скусуваа. Книгите за испитот што требаше да го подготвувам стоеја на масата, со бележникот што веќе два месеци се наоѓаше на страница дваесет и три. На моите не им беше важно: тие имаа син-студент по право и тоа беше доволно да ја задоволи нивната состојба на пасивно перчење пред познаниците. Се чинеше како деновите да се слеваа низ инка и конечно и мене ќе ме однесеа оттаму. Понекогаш ќе се најавеше такво нешто, но беше како далечно невреме што можеше и да не се случи.

Сѐ додека не заѕвони телефонот. Беше Либеро, сопственикот на црвената Панда и ме прашуваше кога се враќам. Требаше да се продолжи наемот за станот, да се платат сметките и заостанатите кирии и да

се пријави испитот. Малку по малку, поточето на мојот живот на север надоаѓаше и, како при летните дождови, капките се соединуваа и потскокнуваа на песочниот тепих пред морето, ширејќи нови мириси на сува боровина. Тогаш ме обзеде длабок немир што растеше и не ми даваше спокој. На појадокот мајка ми ми ја стави раката на главата како што правеше кога бев мал и од нервоза не можев да ја контролирам ногата што ми играше под масата.

На крајот дојде денот за поаѓање. Беше сив ден, небото имаше некоја недефинирана боја и нималку не наликуваше на онаа јасно сина боја што ги боеше деновите минати кај моите. Температурата значително опадна. Се чинеше како сив кораб да слегол од север да ме врати во моите зимски денови.

Мина сакаше да се видиме насамо, пред моите да почнат да се натпреваруваат кој да ме испрати на станицата. Се обидов да се извлечам со шега, не премногу убедлива велејќи ѝ дека на моите тоа им значи, дека и онака ќе се видевме за брзо, дека не сакав да ѝ додевам, сега кога му беше влошена состојбата на татко ѝ. Причини што звучеа навредливо како лажни изговори. На крајот се сретнавме на нашето место, надвор од боровата шума. Мина беше многу елегантна, во бело капутче што дотогаш го немав видено. Можев да го насетам трудот што го вложила при подготвувањето зад карминот на усните, свежонанесената шминка, косата што уредно паѓаше на рамената и чорапите што завршуваа во два глужда како на срна, заробени во пар чевли на мала потпетица.

Ми донесе црвено пакетче. Седнавме на оградата како по обичај. Нервозно се насмевнав велејќи ѝ: „Ама што си смислила! Не требало, знаеш дека не сакам изненадувања...“Таа го спушташе погледот на чевлите и, кога го креваше, нејзините светли очи ми ја рануваа душата. Зедов да го отворам со кретенска насмевка на лицето, тресејќи ја главата. Внатре беше еден шал што многу го сакав и мислев дека сум го загубил. И уште еден што ми го сплела таа, којзнае кога. Ја гледав. Образите ѝ беа поцрвенети од ладното и од емоциите. Заобленото чело, грчкиот нос, нацрвените усни, долгата коса што ѝ ги обгрнуваше плеќите. Одненадеж сфатив дека тоа беше наша последна средба. Дека повеќе нема да ја видам. Дека повеќе нема да бидеме заедно. Дека тоа всушност беше збогување. Барав зборови, но не знаев што да кажам. Се обидував да ги запомнам цртите, клетките и боите, со полни гради го вдишував нејзиниот парфем. Како да сакав сѐ да сочувам во моето приватно кино на сеќавањето. Таа ме гледаше без сомнеж, со нејзиниот искрен поглед.

Одеднаш влажноста прерасна во ситен дожд, лесен како шеќерна волна. Немавме чадор. Дождовницата се претвори во бисерен водопад што се плеткаше во косата. Мина се насмевнуваше и веќе зборуваше за нашата следна средба, броејќи денови и возови. Јас живеев во сегашност гледана низ двоглед свртен наопаку. Бев таму придружен од нетрпението за иднината, со свет кој ме чекаше да го истражам и да го искусам, а добриот поглед на Мина ме задржуваше. Не помнам што ѝ реков додека гледав како лицето ѝ се збрчка и како очите ѝ потекоа потоци. Немав храброст да ѝ признаам сè. Не ѝ кажав за Алесандра во Милано. Не ѝ кажав за излегувањата во последните месеци, за ноќите минати кај неа со запалена цигара и поглед во таванот, за ручекот во кујната, голи. Имав желба да заминам. Сакав да трчам низ светот како разуздан коњ. Во исто време, како нож да ме прободуваше во стомакот при помислата да заминам засекогаш. Немаше излез – бев јас, но поделен на две. Двете страни од мене се бореа како Ахајци и Тројанци под ѕидините на Троја. А знаев дека нема никаков Ахил што ќе стави крај на војната.

Се обидов да одглумам најдобро што можам, зборувајќи за сè помалите можности за работа, за зовриениот пазар во постојано движење, за кариерата, за патувања во странство, за очекувањата, внимавајќи притоа таа да не биде исклучена од сето тоа. Мина внимателно ме слушаше. Многу добро ме познаваше за да не прочита меѓу редови. Повремено се насмевнуваше низ солзите кои ги бришеше со раката, вртејќи се брзо за да ги скрие.

Одеднаш, се најдовме на крстосницата каде што ни се двоеја патиштата. Овој пат Мина не очекуваше да ја испратам, ниту, пак, јас се понудив. Рече само: „Треба да одам“ и ме гледаше. Остана така за кратко, како врапче што чека дождот да престане за да го продолжи својот лет. Изгледаше како сиот свет да беше впиен во тој ранет поглед.

Ја видов како заминува со рамениците собрани како да носи претежок товар, затворена во нејзиното бело палтенце.

Никогаш повеќе не ја видов Мина. Брат ми еднаш попатно ми кажа дека се омажила со некој инженер, многу постар од неа и дека немала деца. Си ја замислив лошо остарена, без семејство какво што посакуваше, без големата љубов и без забавниот живот што си го ветивме.

Злото што го нанесуваме останува во нас, расте како троскот, нè рови, нè гуши и нè ранува по години, многу повеќе од злото што ни е нанесено. Додека тоа капутче исчезнува низ улицата, однесувајќи ја

Мина, сѐ помало и помало на хоризонотот, го чувствувам како расте со секое збогување, како чудовиште што ноќе ме расплакува.

Превод: Марија Муратовска

Прекината каденца

Во музичката теорија каденца е
мелодиско-хармонска формула
со која се завршува една музичка мисла.

Си го гледаме одразот во прозорецот.

Купето е празно. Се преправам дека го читам мојот труд од патологија; дури и подвлекувам додека куќите ни прелетуваат пред очите.

Таа расеано ги прелистува своите белешки. Погледнува надвор, со лесно движење ги остава листовите на седиштето до неа.

Ни се вкрстуваат погледите. За миг. Потоа со молскавична брзина се свртуваат.

Требаше да кажам нешто учтиво. Но немав сила, иако таа топло го прифати моето наметнување. Мора со тешко срце да го проголтам враќањето, а зајдисонцето над морската шир ја сосекува желбата за комуникација.

Излегувам во ходникот да испушам една цигара и не знам дали болката во грлото ми е поради чадот или е грутка поради меланхолијата.

Пред очи ми прелетуваат модрикавите пејзажи и маглата во далечината.

Љубовите. Размислувам за сите љубови, скриени зад осветлените прозорчиња кои парадираат со вртоглава брзина. Сите луѓе, сништа, несреќи и човечки судбини кои не ни сонуваат дека постојам. Кујни со поставени маси, вечери со вклучен телевизор, прозорци кои се палат прелетувајќи како стрели, осветлени конфети на туѓи непознати животи, илјадници и илјадници затворени во сопствените кутии, со срцата меѓу коските.

А тие очи, за кои секогаш се вели дека се место каде се раѓа љубовта, нема да имам време да ги видам.

Се враќам и седнувам спроти неа. Ја удирам со стапалото и ѝ се извинувам. Ме загледува на момент. Повторно се нурнува во читањето.

Не сакам ништо. Сакам само да го пробијам тој ѕид од тишина што нѐ опкружува, да почнам веднаш, но што и да кажам би звучело како обид за додворување.

Надвор, малите далечни ѕвезди на дамнешни животи се распослале во темницата.

Потскокнување, попатна станица. Се качува по некој патник. Отсечен удар, и во купето влегува еден црнец со огромен куфер. Тивко се сместува. Веднаш потоа се појавува едно високо момче, со марама околу вратот и торба. Прашува „Слободно е ова?“ и покажува со прстот.

Тишина полна со можности, прекината од мали практични потреби.

Таа станува, му прави место да помине и повторно седнува, местејќи ја долгата права коса на едната страна.

Возот повторно тргнува и таа им се навраќа на своите белешки. Бара поудобна позиција, ги прекрстува нозете неколкупати. На крајот станува и излегува од купето.

Седам како здрвен и парализиран од страв да не ја изгубам тукутака, без да знам ниту како се вика. Потоа ја здогледувам книгата што ја остави на седиштето, сосе белешките и кожената папка.

Ги погледнувам сопатниците, потонати во својата тивка самотија.

Насловот не се чита, работ е свртен кон потпирачот од седиштето. Со лажна природност и лесна рака, ја земам книгата, на корицата има мачка со младенче в уста, ја вртам низ раце за да ми зборува за неа. Насловот „Во потрага по изгубеното време“ звучи како прекрасен акорд, прелудиум на една музичка фраза отворена кон различни понатамошни развивања. „Во сенка на девојките во цутот на младоста“.

На првата страница името: Франческа Силј.

Вратата наеднаш се отвара.

Ме гледа весело, љубопитно, со прашален поглед. Ѝ ја подавам книгата, обидувајќи се да се насмеам што е можно посимпатично.

„Убава, и јас ја имам прочитано“. Веднаш се фрлам во огнот зашто таа е страствен љубител на ”*Recherche*”, иако вели дека не ја разбира сосем книгата и дека долго време упорно се труди да ја одгатне.

Едвај сфаќам за што зборува од она што е напишано на задната корица, па се обидувам да ја сменам темата, а би сакал да ѝ признаам дека и јас, исто така, сум во потрага по моето изгубено време и по смислата на лежерноста на тие мигови, висечки мостови помеѓу две земји со свои морални норми. Тука и сега би можеле да се пресоздадеме, соблекувајќи ги нејасните претстави за себе. Да ги скратиме формалните запознавања и да си кажеме „Немаш поим колку те чекав!“, место со глупава насмевка да го кажам моето име „Енрико“.

Неочекувано се вмешува последниот патник што ни се приклучи во купето. Од Париз на Пруст, темата на разговорот се префрли на јавниот превоз, на фантастичното париско метро безмилосно споредувано

со она во Рим. Потоа, на урбанизмот, на сообраќајот, на незаконското градење, на новите населби.

Архитект е и очигледно сака да остави впечаток на неа. Го слушам како попува: „Проблемот во Милано е што периферниот појас на градот... проблемот пак со Неапол...“. Се чини многу запознаен со проблемите на сите, и за секој проблем има лек.

Се повлекувам во достоинствена тишина набљудувајќи ѝ ја златната коса, аристократските црти, рацете како на уметник.

Има свој начин со кој го пополнува просторот, седењето со нозете свртени на едната страна од седиштето, смеењето навалувајќи ја главата на едната страна, одобрувањето со поглед.

Наеднаш ме прашува дали свирам и конечно се гради мост за комуникација, дрвен, цврст и широк, што мириса на нежна искреност. На неокупираното поле на нашите музички вкусови се создава кревка интимност на која ѝ е доволно само да влеземе во тунел за да се разделиме дезориентирани, не задржувајќи ја нишката на разговорот.

Свири флејта, јас виолончело. Но таа, се чини, сериозно е навлезена, јас пливам во светот на наивните аматери. Којзнае што би можеле да свириме заедно, дали има убава музика за нас, дали некогаш би биле сплотено дуо.

Разговорот, како и обично, лебди на површината. Зборуваме за методи, конзерваториуми, професори.

Архитектот демне момент на пауза за да се вплетка меѓу нас.

Искористува еден мој коментар за настава и умешно напаѓа со попување за новите проекти за градење училишни објекти, амфитеатри, паноптикум и други апсурдности. Излегува од темата, губи тло, а јас се радувам како фудбалер што дал гол. Но Франческа не го брани нашето поле. Слатките маслинесто зелени очи се подзатвораат следејќи го правилниот ритам на движењето по шините. Потоа целосно му се предаваат на длабокиот сон.

Ѝ ги гледам усните, рамномерното дишење, благиот трепет на раката. На црниот ѕид од прозорот, погледот ми се вкрстува со оној на архитектот. Господе, веќе сум љубоморен.

Динг – донг. Разгласот ги повикува љубезните патници да се послужат во бифето во вагон-ресторанот на почетокот на возот и со безлична љубезност им посакува пријатно патување.

Никогаш не им верувам на целофанските гласови што промовираат пластична среќа. Не мислам на автентичноста на производите на *Мулино*

бјанко, туку на конзервираната храна, обработена на начин да има секаков вкус, што ме растажува исто како и циркуските животни.

Па сепак, ја гледам Франческа дека е мирна, господарка на своите желби, ја запира подвижната количка и се ценка со продавачот.

Така сендвичот во рака и газираната имитација на цеден портокал стануваат најсочниот и највкусниот оброк што може да го замисли.

Љубезно прашува дали некој сака да проба. Не можам ни да помислам, едвај дишам. А таа, дури и сендвичот го загризува со природна мекост. Ме потсетува на мојата детска наивност кога верував дека жените никогаш не одат во тоалет од проста причина што немаат потреба, како тоа да е дамка, срам што му се припишува само на машкиот род.

Елегантно ги тресе трошките од кошулата, собирајќи ги во хартиено шамивче и го става во посебно ќесе. Ете. Маѓепснички трик.

Напад на кашлица го прекинува мојот противник во своите лекции за чудесните структури во форма на кафез на облакодерите во Чикаго. Црнецот станува, симнува долу некаква кеса и тешкиот куфер. Архитектот се нуди да му помогне, станува. Заедно го извлекуваат товарот надвор. Во ходникот се создава метеж; други патници се упатуваат кон крајот на вагонот. Поминува и контролорот, ни ги поништува билетите, механички продолжува од едно во друго купе, со запуштен изглед, во неговата задолжително патување.

И во еден момент станувам свесен дека и таа се подготвува.

Некој нејзин гест веќе ми кажа дека ова е крајот на нашето видување. Ја гледам како ги прибира белешките и „изгубеното време“ во папката од оветвената кожа, ги одмерува движењата и просторот. Еден поглед додека ја преместува косата на едната страна, и насмевка. Ми ја подава раката: „Збогум, Енрико“. Се поткрева во ходникот како да бара некого. Гледа лево-десно.

Возот зачкрипува. Застанува.

Секој миг е заледен од мојата неспособност да ѝ кажам нешто, да ја застанам, а таа е веќе надвор од вагонот и ми кимнува во знак на поздрав.

Останувам во празното купе со мозок што ми работи со сто во секунда, во потрага по идеја, изговор, храброст, за да одам по неа.

Го спуштам прозорчето и ја барам во сивиот метеж, додека во устата ми се тркала горчливиот вкус на нејзиното име.

Далеку е, свртена со рамената, со папката и со удобните мокасини.

Позлатената коса сè уште ми трепери пред очи.

Превод: Драгана Марковиќ

Аква Ачетоза[1]

На времето, кога секој ден одев да тренирам на стадионот Аква Ачетоза за да станам најдобриот тркач на средно растојание на светот, еден ден, на скалите од црвена тула на влезот на патеката, го здогледав Рафаеле. Одамна го немав видено.

Честопати тренирравме заедно во маалскиот парк, трчајќи неколку круга од по 1000 метри, испуштајќи ја душата, таму, пред сите, рамо до рамо. Понекогаш ќе се видевме на стадионот и заедно ќе излезевме на „долг тренинг“ од над дваесет километри, а на враќање одевме да пиеме вода од чешмичката на стадионот Аква Ачетоза. Водата беше киселкава, а на една стара плочка беа напишани нејзините лековити својства за желудникот, бубрезите и црниот дроб. Чешмата беше многу пониска од нивото на улицата и за да се стигне до неа се слегуваше по едни широки скали, како за кочии. По нив трчавме со весела возбуда, испотени и задоволни. Понекогаш разладувањето се претвораше во шега, прскање, плискање со вода и смеење.

Рафаеле се разболел од тумор на црниот дроб. Ми раскажува за неговата болест: „да му се сневиди, замисли, никогаш немав никаков проблем“. Зборува за себе во минато време.

Потоа јас се враќам на патеката зошто морам да ги почитувам кратките паузи на одмор меѓу трчањето. Набрзина го поздравувам и одам на линијата која означува 500 метри. Слушам како ме довикува: „Марко!“ и од далеку гледам дека ми мавта со раката. Останува во истата позиција, како здрвен, на стартната линија на крајот од патеката. На лицето има чудна насмевка. И јас ја кревам раката. Потоа почнувам да трчам по црвениот прстен на стадионот. Пристигнувам на целта, него го нема. Се вртам за да го побарам. Гледам да не е случајно на трибините или на излезот. Но, како да исчезнал во воздухот, го снема.

Дури отпосле сфатив дека дошол да ме поздрави за последен пат и да се збогува со атлетскиот живот.

Дури отпосле се обидов да се ставам на негово место и да отидам на теренот знаејќи дека ми преостануваат само два месеци живот.

[1] Спортски центар во Рим со буквално значење „кисела вода“

Одвреме - навреме помислувам на зборовите што не ги кажав, на неговиот тажен и помирен поглед. Го гледам таму, како ме поздравува од далеку. Уште го чувствувам во устата киселиот вкус на таа вода.

Превод: Андријана Русеска

Жал ми е што заминуваш

„Жал ми е што заминуваш, но мора да мислиш на својата иднина". Со години, оваа реченица ми одѕвонуваше во ушите. Ја изусти баба ми на прагот на нејзиниот дом, кога отидов да ја поздравам пред да заминам кон еден град на север. Ме примија на воена академија за да студирам медицина. Го напуштав градот, куќата во која израснав, за да се впуштам во животните авантури.

Баба ми имаше 75 години. Тогаш ми се чинеше многу постара, јас свеж и росен, осумнасетогодишник, кој за првпат се испилува надвор од својот дом.

Сега, кога поминале толку години.........

Би сакал да се вратам назад, да ја гушнам баба ми и да ѝ речам: „Бабо, не одам никаде. Оваа иднината за која требало да мислам е ужасна и тешка како камен, а моите крилја не се доволно цврсти. Ќе паднам во трње и не ќе можам да се извлечам, ниту пак да летам. Никогаш повеќе. Можеби е премногу висока гранката на која ме сместија. Наместо тоа, ајде да се дружиме. Ќе си седнеме пред телевизорот да го гледаме вечерниот филм, а потоа ќе го коментираме малку заедно. И никој нема да нè повреди. И ти нема да се разболиш, нема да доживееш мозочен удар, ниту пак ќе ти се крева притисокот. А јас нема да видам како палецот на раката неконтролирано ти се тресе. Нема да има никаков болнички кревет од кој ќе викаш: „Отворете ги прозорците! Ја слушате ли музиката? Поминува музиката! Тоа е музиката од Кјети, музичарите. Слушнете колку е убава! Зошто го затворате прозорецот?

Не затворајте го прозорецот! Има музика!" И нема тивко да заплачеш: „Тука никој не ме сака, никој...".

Нема да има потреба да те разубедувам, а ти сè уште ќе ме викаш „Злато бабино". Нема да те видам како лежиш в постела без сеќавања, без зборови. Нема да ти ја подадам таблата за да те натерам да го напишеш она што го мислиш, а не успеваш да го изустиш. Нема да го видиш хоророт на тело што се распаѓа во делови и мозок што повеќе не реагира, мирисот на темјанушка како утеха на тагата од брзото патување кон смртта. Нема да ти ја земам раката која се тресе, веќе без мисла, без осет, несвесно, на таа проклета постела на тишината.

И јас нема да паѓам илјадапати на една угорница која не води никаде, нема да го следам сонот за бесполезна слава, нема да се затскријам зад илјада лица и илјада различни насмевки и прегратки, без љубов. Нема да

се вратам дома поразен. „Жал ми е што заминуваш, но мора да мислиш на својата иднина“. И сега кога иднината е мината, реченицата ме ранува со тага.

Превод: Анастасија Поп Стојанова

Асимптоти

Асимптоти. И така, асимптотично, година за година, се доближувам до решението. Едно сеќавање испливува од некоја огромна и меланхолично несоодветна далечина од книга по алгебра за средно. Асимптоти. Навистина ли никогаш не се допираат овие тажни линии, наклонети кон нивната права како отфрлени љубовници? „Се доближуваат, се доближуваат сè повеќе и повеќе, без никогаш да ја достигнат целта. Никогаш“, гргореше гласот на мојот професор по математика. Слушни како звучи: НИКОГАШ. Не е како она англиското малку зачаурено NEVER. Уште подобро, напишано како што се изговара, NEVA(R) со она затскриено и **ск**укалено Р на крајот од низата. Обиди се да изговориш НИКОГАШ. Ја исполнува устатата, се распрснува во вечноста. Таа буква А што како стеница го дуе прилогот накај осилките на буквата Ш, која ќе ги оддува сите „ако“, „можеби“ и сета идна надеж.

И добро, првата љубов. Странец во родната земја, наконтен како гуштер на отсуство, талкав низ Фиренца со нож како на принц и ганц нова униформа. Минувајќи, еден пар ми дофрли подбивно „Не ли заврши карневалот?“

Таа коса со медова боја што паѓаше врз црвениот џемпер, неколку реда понапред во предавалната по анатомија, ме имаше пленето и оддалеку ме смируваше, ја ублажуваше омразата на многумина кон нас, студентите во униформа – „сината дамка“, како што нѐ нарекуваа. А и должноста на општата гимназија која „образува“, мала дружина добродушници што си ги потопуваат рацете во крв и во болка за да бидат општествено корисни и да му помогнат на човештвото.

Деновите врват тешко, далеку од семејните навики на еден младинец кој за првпат зачекорил во белиот свет. Зорите модри од изгубениот сон, ноќни марширања на колена по наредба на „постарите“ во ходниците на Воената академија. Идиотштината на тиранијата на постарите, издигната на ниво на ритуал на иницијација на цивили што треба да станат офицери. Во иднина. Во некоја далечна иднина. Офицерите: вонземјани пред кои треба да паднеш на колена.

А другари, едвај неколкумина, на прсти да ги изброиш: бедници како мене, со задача да преживеат. Едни на други си го чуваме грбот, но ние сме затруена дружина: набргу ќе почнеме меѓусебно да се бориме за внатрешно рангирање, за поени што обезбедуваат посакувано место или

бездна на воени мисии во тешки услови, далеку и од Бога и од луѓето, кога еден ден ќе бидеме воени доктори-капетани.

И така, покрај толку гомнарии за чие варење ти треба навистина јак стомак, тој мед ми доаѓа како сладок мелем за мојата потреба од љубов. Почнувам да седам блиску до неа, сè поблиску и поблиску. Конечно до неа! Професорката Бани-Саки расправа за митохондрии и рибозоми со еден стап долг три метри што гребе по слајдовите.

И така, доаѓа големиот ден.

Излегувам од предавалната додека трае предавањето – помеланхоличен од обично, го потпирам челото на стаклото како Елеонора Дузе во едно оловно утро со надеж дека таа ме следи. Добро е, доаѓа до мене. Што се случува, што ми е. Ми се плетка јазикот додека ѝ објаснувам за изгубеноста, истоштеноста и кршењето на сништата, таму на бетонскиот под на академијата.

Таа ме гледа, ми се насмевнува.

На следното предавање по анатомија седнуваме во последниот ред. Мојата рака ја допира нејзината. Наредниот миг рацете ни се преплетени. Смотано се насмевнувам. Ме прашува зошто, да не сум си поигрувал со неа.

„Зашто сум среќен“. На излегување бакнеж како на успорена снимка или, поточно, јас така го имам видено повеќе пати во моето приватно кино на сеќавањата.

Токму при полетување ризикуваш најмногу. Можеш да ја погрешиш рутата, да изгубиш контрола, да се урнеш. Плашливото искуство тажно нè учи на ова. Ама во тој миг: јуриш! Наметката, мечот, каде е коњот со кој ќе го освојам светот? Имам осумнаесет години, униформа, испланирана и обезбедена иднина. И сакав да се женам. Мечтаев за нашите деца што никогаш немаше да се разболат затоа што и двајцата ќе станеме доктори. Доктор. Хирург. Чудотворец. Делириум од семоќност. Затоа што доброто победува, а злото губи. А тоа „доброто“ ќе бидеме ние и ќе го откорнеме од земја сето зло како отровна билка. Сакав да се оженам, и со мојата детска чиста наивност верував дека и таа го посакува истото. Со сите мои убави планови ја прегрнав во 14-ката што возеше до станицата и ѝ ја раскажав иднината. Ние венчани по дипломирањето. Ние и нашите деца. На остриот саркастичен бодеж во нејзините зборови „Толку си сигурен во тоа?“, тогаш не му обрнав внимание. Подоцна, заедно со многу други детали, постепено се појави под лупата на зрелоста и на иследничкото сеќавање. Асимптотично.

Првиот ладен туш ме стигна веднаш и здраво се измачив за мојот авион да не удри веднаш во планината на реалноста. Убави, но несвесни за нашата несреќа, седевме еден до друг на клупа во градината на клиниката. Првите доверувања, првите зближувања, првите интимни мигови. „Дали си спремен?“, ми вели. БАМ. Циглата од нигде никаде ме удира право в лице: има друг веќе три години.

Три години: па тоа е целиот мој свесен живот, и љубовен и нељубовен.

„Се вика Лука“.

Не дишам. Ми се врти. Си го враќам во мислите бакнежот од пред некој ден (и уште колку години ќе го правам тоа...). Ништо не се запрашувам, едвај дишам. Воопшто не сум подготвен.

Ама, ама... Мора да има „ама“.

„Ама, знаеш, работите не одат баш најдобро, напротив...“

Одново дишам. Ѝ верувам, верувам во сѐ, пијам од изворот на нејзината вистина, ниту за миг не се запрашувам дали е питка. Сфаќам. Секако, прашање на време е. Не може да го остави сега, кога татко му е болен, а и семејствата се познаваат, Понтасиеве е мало место.

Смирен, држејќи ја цврсто за рака се упатувам кон следното предавање. Мојата љубов е сино ведро небо: се разбира дека нема еден минлив облак сѐ да уништи.

Еве нѐ овде, се бакнуваме меѓу предавања на последниот кат на библиотеката обземени од возбуда. И во градината на вилата спроти болницата, и на станицата, и во возот за Понтасиеве, каде што ме казнуваат зашто немам билет. „Ех, заљубен изгубен!“, вели контолорот.

Тука е и стравот од казна, да не ми ја одземат дозволата за отсуство. Оттука и паниката да изгледам средено и да бидам точен: чевлите, појасот, ножот, будилникот, кревање на знамето, распоредот.

Сѐ само да не ја изгубам шансата да ја видам, макар и на еден час со сабота попладне.

Доаѓа и моментот на првото отсуство, крај на игрите за мачење гуштери. Еден од постарите ми ја стега раката. Станувам еден од нив, ѝ се придружувам на дружината. Конечно сум маж.

Прво отсуство. Божиќ.

Право дома за да видат колку сум пораснал, да ја видат униформата и сѐ останато. Татко ми ми го позајмува автомобилот, ме чести виски. Недостасува само уште цигара, но престана да пуши. Веќе сум возрасен.

Имам убави фотографии со целото семејство во градот на уметноста каде што дојдоа да ме земат за заклетва. Среќни, секој сосредоточен на

сопствената улога. Јас оваа капа не ја симнувам, па макар пробале и скалпот да ми го одерете. Ги поздравувам војниците на отсуство за да видам како ќе реагира сестра ми. Се враќам дури и во градската гимназија, во свечена униформа, со ножот на појас, да ги поздравам наставниците од младоста и да добијам аплауз. Што да кажам? Ужас.

И за време на отсуството ми пристигнува и првото писмо. Намирисано и долго. Сè уште си го чувам. Сето розово со нејзиниот заоблен и самобендисан ракопис. Наликува на принцес крофна. Како е возможно едно такво претопување на душите? Зборувајќи за себе, го кажува токму она што јас го чувствувам. Таа е мојот одраз со женски лик. ТЕ САКАМ, никогаш го немав изустено. Тоа не е празна, излишна и филмска фраза: таа е точна. И сега ја вкусувам вистински за првпат.

Два дена пред крајот на отсуството, тој мирис неодоливо ме влече кон нејзиниот град. Која птица доброволно се враќа во сопствениот кафез? Јас летам натаму. Ќе можам повторно да ја видам и прегрнам. Нема огради ниту ѕидови, сè е ново и бајковито, создадено за мене и за неа во нов постанок.

Понте Векијо, минувачите, излозите: поставени отсекогаш само за нас. Ама...

Ама, на телефон таа ме пресекува: не може да ме види. Има за учење.

ИМА ЗА УЧЕЊЕ?!?

Се спушта завесата. Сам сум и бесцелно се влечам низ центарот.

Влегувам во киното покрај Палацо Пити. „Рајската порта“. Насловот, се чини, ветува. Но, проблемот е во збрката од сцени залепени туку-така. Мислам дека кинооператорот го измешал редоследот на филмските ленти, кои течат неповрзано и со вртоглави временски скокови.

Во салата се вклучуваат светлата и мојот заталкан поглед се вкрстува со погледите на еден возрасен пар што седи до мене. Се обидуваме заеднички да реконструираме некаква приказна. На крајот, на тротоарот пред барот каде што ги честев пијалок (така прават возрасните, нели?), ме обзема некоја жестока меланхолија. Возрасниот пар, кој го присвоив како привремени родители, можеби повеќе од мене има потреба од друштво; но, господинот, со крајно одмерено достоинствено движење, го вади часовникот од џеб: „Доцна е веќе, треба да одиме. Мило ми е што се запознавме“, и ги гледам како бавно, многу бавно исчезнуваат на крајот на патот на мојата бесполезна сабота.

Се враќам повторно во клупите за да го подготвам испитот по анатомија и неколку дена подоцна писмениот испит по физика.

Еден другар од касарната што повеќе го бива, Алберто, ме зема под свое и ме клука со изводи и интеграли. Голтам како гуска без да разберам, но се прилагодувам. За ништо на светот не би дозволил да изгледам како класично дрво по математика: светот на науката ме гледа. А и таа. Така го положуваме писмениот дел.

Ретко излегуваме. Нашето време е меѓу часовите, а често и за време на часовите. Седиме прегрнати, си пишуваме љубовни писменца меѓу коските на вежбите по анатомија.

Доаѓа нејзиниот роденден.

Ја вложувам мојата студентска заштеда во еден златен ѓердан. Едноставен и елегантен. Првпат влегувам во златарница и се чувствувавм како да не припаѓам таму.

Кога ѝ го давам подарокот на нашата клупа пред клиниката, таа се опира да го отвори. Не разбирам, но има некаков отпор што не можам да го објаснам. Нервозно се смее. Конечно ја кине хартијата. Смеата станува хистерична. Тајната лежи во тоа што нејзиниот Лука веќе ѝ подарил златен ѓердан (колку само оригинално! Секоја чест, момци!).

Го кријам разочарувањето, понижувањето. Патетично се бранам така што влегувам во беспотребен натпревар на далечина: мојот ѓердан е поубав од неговиот.

Карневал. Забава со задолжителна маска на која сме поканети тројца: јас, Алберто и уште еден од нашата група. Се појавуваме во униформа, со кеса со маскирните костуми што самите ги направивме. Се мушнуваме во бањата за да се пресоблечеме. Алберто излегува маскиран како погоден од експлозија, со будилник околу вратот и пижами врзани со јаже и разни други тракатанци и џиџи-миџи. Другиот е преправен во петел, костум што јас го смислив, со црни хулахопки и рачно изработена шарена опашка, која го оправдува прекарот и неговата специјалност: имитирање на пердувестиот. А јас пак сум диригент. Носам гитара и фрак од чичко ми. За жал таа вечер, а и потоа, не се покажав баш како некој диригент.

И таа е на забавата. СО НЕЈЗИНИОТ ЛУКА! Рака под рака. Мојата глава прави инстант слики кои сè уште ги чувам: нивните испреплетени раце, нејзиниот поглед што ми бега, кикотењето на две колешки.

Како успеав да не обрнувам внимание на сето тоа и да останам таму цела вечер? Да видиме:

1) Мојата чест пред другарите: не ми е гајле, јас сум супериорен, која е таа?!

2) Убедувањето дека таа всушност е жртвата: сакала да го остави, но родителите не биле за тоа, ситуацијата не дозволувала, татко му бил болен итн.

3) Љубовта е слепа (добро де, ова беше боза!)

4) Бев вистинска кукавица.

Би сакал да грешам, но мислам дека добар дел од публиката ентузијастично го одобрува четвртото тврдење. Аха, но кој беше сведок на нејзините неми негодувања во кујната каде што се бев скрил за да свирам гитара? А и наредните денови: „Му кажав, знаеш? Рече дека не е важно, дека сум се затрескала: решен е да чека да ми помине“.

А љубоморните испади? Каде да ги ставиме? На крајот на предавањето по хистологија бесно си заминува. Јa следам вчудоневиден. Моево е едно бескрајно, безизлезно редење. Што е што е што е сега. Што се случи. Што е. Може да знам што се случи? Одненадеж ме напаѓа. Со неа нема да си играат играчки две-три шмизли. Се чувствува како марионета (таа!), многу убаво видела КАКО МЕ ГЛЕДА СОФИЈА!

Софија беше една мила другарка, која на времето не ја удостојував ниту со еден поглед, целосно заслепен од медово-русата коса. За жал.

Еден задоцнет поздрав до Софија.

Одеднаш, обземена од својот ораторски занес, заостанува зад нервозното војничко темпо на чекорот до тој миг. Ритамот ѝ бега, воздивнува, успорува. Како локомотива на последните неколку метри од станица. Го слушам чкрипењето на тркалата врз шините. Застанува.

И јас.

Расеано гледам наоколу.

Не разбирам, но се нервирам. Како е можно таа да се лути кога јас преживувам забава која се чини дека е приредена за да ме полуди, таа рака под рака со Лука, ѓерданот број два и сето она што веќе го знаете?

Ееее, но, не знаете баш сѐ. Додека стојам таму преплавен од емоции, таа туку така, ми вели дека мора да оди. Забележувам една црвена Фиеста на излезот. Одеднаш сфаќам (крајно време беше!). Ете зошто застанала: на педесет метри од излезот, ја чека тој со запалена кола. Но, доцна е, таа веќе ми вели: „Се гледаме“.

Јад, болка, очај. Ги вкусувам постепено сите стадиуми на љубовната болка. Талкам како дух низ ходниците на академијата и ѝ пишувам.

Ѝ пишувам една лигава порака во која се жалам за нашето нагло и безнадежно оддалечување. Ѝ ја давам на следното предавање по хемија.

Проблемот е во тоа што нашите елементи повеќе не се поврзуваат, или подобро кажано, во нашата врска јас сум слабиот елемент.

Оваа и многу други псевдонаучни идеи ме јадат, додека таа, откако ќе ја прочита пораката, останува така да седи без ниту да ја крене главата, без да каже ниту збор. Го затвора пусулчето, си ги мести очилата и повторно ја отвора тетратката со белешки по хистологија.

Предавањето продолжува.

Повторно се наоѓам на патчињата на поликлиниката со суви дрвца. Потоа во библиотека. Таа се затвора во неумоливо молчење. Би сакал да зборувам со неа, да разјаснам: „Имам за учење“. Во мене надоаѓа една глува, слепа и разлутена, но за жал не и нема плима. Течат од мене млазови црн отров: претрпени понижувања, преспани кревања знаме, уплав од неоправдани повремени казни; а потоа и постојаните задевања од другарите, страв да не ја изгубам, страв од испитите за полагање, исклучување од академијата како казна. Штедро го расфрлам семето на убава мешавина од арсеник и стрихнин врз нашата љубовна зима.

Таа гледа колку е часот, станува и си заминува: има предавање во хистологија.

Што би направила на мое место една разумна личност? Би рекла само „Оди во мајч..“ од сè срце, нели? Наместо тоа, јас стојам зашеметен една минута, а можеби и помалку. Всушност помалку од минута затоа што излегувам со светлосна брзина и ја стигнувам на главната патека и ѝ се извинувам. Да, да... добро прочитавте. Затоа што таа не ги заслужува сите тие осудувања; не, не... јас сум избувливиот и така натаму. Би сторил сè за да ја зачувам целината на оваа вазна која се сронува во срчи.

Се согласува великодушно да зборуваме на мостот на езерцето пред Институтот по анатомија.

Не гледајќи ја, ги снимам нејзините зборови, еден по еден, како драгоцени камења на круна: „Знаеш, Марко, имам друг“. Меѓу остатоци од медицински отпад од канализацијата тече една кафеавкаста река. Не можам да го тргнам погледот од таа отпадна вода што на места потпрснува под нас. Сè се замаглува под леќите од солзи. „Абе, ајде! Зошто таков израз? Ама се шегував!“

Се шегувала?

Во делириум од самоуништувачка искреност ѝ подавам една тетратка на која ѝ ги доверив сите тајни од времето на разумот: накратко, класичен личен дневник, „secretum“. Ова е смел потег: ѝ го давам в раце мојот „живот“ за да го спојам со нејзиниот, топејќи го во сегашноста минатото,

кое конечно има смисла и некаков правец. И кој е резултатот? Два дена подоцна ми ја треснува тетратката на маса во библиотека. Полна со подвлечени реченици и забелешки. „Јас, замисли, поверував во еден сон... како е можно толку да си се сменил за толку кратко време?“

Сè е прочитано и протолкувано наопаку. Јас испаднав третокласен женкар, обичен лудак кој ги искористува и ги остава девојките. АААAaaaxx!

Целото попладне и следните денови ги минав во објаснување, изложување подробности, радиолошко анализирање реченици, епизоди и сведоштва од мојот физички и сентиментален развој. Како во кафкијански процес, се изложувам на ова пречитување, обременето од непознато чувство на вина. Невин сум, се колнам!

Но на крајот мојот судија, иако неволно попушта,и ги брише од тетратката своите зборови на изневерена жена, изрекува неотповиклива пресуда и во тишина ќе ја спроведе казната.

Утро, 24 март. Сиво е и влажно во шест часот, додека се врткам по патеките околу факултетот.

Во тишина марширам кон Институтот за анатомија: на бруцошката лотарија ми се падна неблагодарната задача да ги пријавам испитите на моите колеги.

Од болничките ѕидови се одбиваат чекори и мисли. Особено една сурова: што ако ова не е мојот пат? Што ако не сум роден за да бидам воен доктор-капетан? Што ако само трошам време во следење некоја цел која ме оддалечува од самиот себе?

Како огнен меч ми го сече мозокот и срцето. Секогаш велев дека сакам да ги лекувам и да им помагам на другите. Доктор чудотворец, допир кој лекува, поглед кој продира во болката и ја искоренува заедно со нејзиниот отров. Потоа таа што ми е сè во овој туѓ град. Моите, кои се далеку и веруваат во мене.

Се сепнувам со еден ужаснат скок. Продолжувам да одам во тишина кон испитот по анатомија, добро завиен во зимската униформа.

Вечерта излегуваме да прославиме: јас и таа во пивница. Идилична сцена: на масата, среќен и намирисан ја гушкам со поглед, ѝ ја стискам раката. Весел сум, живнат и палав. Станувам за да изберам сенф и ѝ носам пет различни видови на мојата сакана. Каков го сака, каков ме сака: од благ до најјак, доволен е само еден нејзин знак. На еден подметнувач со везен ракопис ги пишувам нашите имиња и датумот. Има нешто возвишено, свето во нашите движења. Или барем така ми се

чини. Можеби веќе овде, во нејзината воздржаност, во нејзиното повлекување на моите шеги, кои, така обземен, ги толкував како карактерна особина, беше скриено нејзиното отфрлањето на една за неа тајна љубов полна вина.

Огреан од мојата радосна љубов, заслепен од медените зраци на нејзината коса, не гледав ништо и ништо не допираше до мене. Ниту групата пијани странци кои се мајтапеа со мојата униформа обидувајќи се да ја освојат убавата Италијанка. Тешко ним! Стоев таму со ножот в рака, спремен да ја бранам честа; не можеа ниту да замислат каква ѕверка може да излезе од тоа момче во сино.

Потоа возот за нејзиното село, на кој секогаш стигнувавме со доцнење, како и последниот пат (ама ова ќе го раскажам подоцна). Во брзањето по една импулсивна одлука да ја придружувам, грижата за непоседување билет – како што рече контролорот, сум ја смачкал како здодевна мува. Таман работа: бев во состојба да ги ставам на проверка правилата на сите академии заедно, па сега да запирам пред една парична казна?! Работата беше во тоа што немав пари за билет: таа вечер јас честев за да го прославиме завршениот испит, љубовта, заедничката иднина. Но, ништо не го интересираше контролорот и морав да слезам на следната станица. Таа не смееше да задоцни. И така неславно, сам и по малку тажен, ја завршив нашата свечена вечер под дождот, на една станица во периферијата.

Не знам зошто, но за тој период врзувам една епизода без допирни точки со приказнава. Со истиот минибус кој наутро нè возеше до универзитетот, јас и другарите така во униформа навечер одевме на курс по англиски јазик.

Низ прозорците на тој подвижен кафез гледав како се нижат убавите брестови на булеварот кој водеше кон градот. На главното шеталиште во центарот минуваа весели и слободни луѓе: осветлени од излозите на продавниците, делуваа среќни и безгрижни. Без распореди, без униформи. Слободни.

Една вечер автобусот пристигна подоцна од вообичаено. Се качивме изморени и премрзнати.

Чекајќи така, како што правев по навика веќе извесно време, се прејадов со принцес крофни и топло засладено млеко во еден суперлуксузен бар слаткарница.

На враќање, на булеварот видов редица проститутки: убави, со градите на мегдан, натпросечно високи. Автобусот живна: возачот и

неговиот колега, кои неволно ги извршуваа војничките должности, збудалеа. Еден слегуваше да се ценка, друг свиркаше, трет ширум ја отвораше вратата за да има подобар преглед. Нашето враќање се претвори во вистинска голгота. Се чувствував како да не припаѓам таму: бев понижен од тој натпревар на мажи-војници во лов на женски и не можев да го поднесам нивното подбивање.

Она што сепак ја одбележа вечерта беше сознанието дека тие всушност не беа жени, туку мажи, мажи трансвестити. Изгубив десет илјади лири кладејќи се во полот на проститутките, а можеби и нешто друго: вистината повеќе не беше видлива за очи.

Проблемот, со текот на времето, внесе и нови елементи. Навраќајќи се на епизоди потиснати од љубовната страст, што значи исклучени од мојот тогашен видокруг, успеав пополека да ја доближам линијата на идните случувања, кои долго време за мене беа енигма.

Позадината на првата епизода е железничката станица со нејзиниот железен крш и гласови од мегафон.

Таа требаше да телефонира. Радосно ја следев дури до проѕирната телефонска кабина. Ѝ дадов ситни пари и неколку весели бакнежи, но таа здрвена и лажно љубезна ме замоли да ја оставам сама. Не можела да зборува додека има некој покрај себе, се срамела. А на кој му телефонираше, ако не на Лука? Сега се срамам кога помислувам на тоа мое понижувачко излегување од кабината.

Втората епизода се случи на улица, за време на едно од ретките отсуства.

Потонат во мислите ја следев додека влегуваше во една парфимерија. И веднаш реакција. Нагло се врти: „Ќе ме почекаш надвор, те молам?“

Објаснувањето беше горко и збунувачко: продавницата била на некоја си познаничка на мајка ѝ, која, доколку ја видела со некој од академијата, би можела да се посомнева и да ја рашири веста во селото. Ќе пукне срам.

Чекав. Чекав надвор како кутре на кое му е забрането да влезе во ресторанот, оставено на тротоар со ланецот врзан за бандера.

Реакцијата за зачувување на честа (подобро некогаш отколку никогаш) беше непотребна и опасна, барем по мене. Мојот повик за свесното и отворено однесување, како огледалата во мирисните излози, ѝ создаваше непријатна слика за себеси. Жената ангел ѝ отстапуваше место на

вештата измамничка, кршлива и неодлучна: и сето ова, можеби за првпат, ја поставуваше во противречност со себеси.

Можеби.

Доаѓаме до велигденското отсуство: мала оаза на слободата, освежување од семејната топлина.

Не се сеќавам ниту на поаѓањето ниту на возот. Повторно шетам меѓу тезгите на Пјаца Навона. Колку е убаво да си дома, без распореди, ослободен од стравот дека ќе сретнеш некој надреден со несредена униформа. Имам чудно чувство дека мислам на неа со оддалеченост, по малку уморно. Во ушите сѐ уште ми одѕвонува незјиниот ветен повик кој ќе ја ублажеше оддалеченоста. Одбирам подарок за неа. Мала кутија и во неа еден сребрен велосипед безбедно положен во топка памук. Како посвета гравирам еден стих од Кет Стивенс *„It's no time to make a change"*. Што сакав да кажам со тоа? Веројатно се однесуваше на мене и на откажувањето од академијата, (секако не на неа и на исчекуваната одлука да го остави Лука), зашто црвот што ги нагризуваше моите академски и неакадемски соништа, уште од тој 24 март почна потајно и тврдоглаво да јаде и ништо не значеа кревките ѕидови на горделивост ниту долгорочната љубезност. Проблемот е што на дваесет години (немав ни толку) имаме толку многу замисли за себе и за животот. И така јас пловев несреќен, несвесен за мојата прва вистинска бура.

Нејзиниот повик, толку очекуван што бев на работ да се откажам од излегување со старите пријатели, не пристигна.

Вторник: ја минав цела вечер покрај телефонот, измислувајќи лесни занимации за да ми пројде времето: микадо, солитер, крстозбори.

Го замислував Алберто, другарот што ме спаси на испитот по физика: секогаш самоуверен, смешен и предизвикувачки. Како ќе се мајтапеше со мене сега да ме видеше со очите залепени за телефонот, дланките испотени од нервоза, сепнувањето на секое празно отчукување на часовникот.

Следната сцена се случува во предавална преполна со студенти. Тешкото враќање на предавањата по домашното освежување.

Донесов парче торта од дома за да го ублажам соочувањето со реалноста во униформа.

Ѝ чувам место, но таа не се појавува. Доцни: си ги заменивме улогите. Влегува минута пред почеток на предавањето. Целата сцена е во успорена снимка без звук: таа фрла поглед кон преполниот амфитеатар. Ме гледа. Стојам до празното место кое го сочував за неа. Ѝ шепнува

нешто на другарката до нејзе, воздивнува. Има прекрасен син фустан врз кој паѓаат прамените со медова боја. Бавно ги качува скалите, со подзамижани бадемести очи.

Дали лошо разбрав? Станувам параноичен.

Секако, картонската одбрана што за час ја подигнувам додека таа бавно се качува во вакумираната, заледена предавална, не успева да ми ја скрие пукнатината на таа разочарувачка средба, без љубов и свечена филмска прегратка, каква што си ја замислив.

Тешко подголтнувам, зашеметен од убавиот мирис на омекнувач што доаѓа од нејзината бела кошула од бела чипка. Засрамено ја поздравувам. Што не е во ред? Како ланец што излегол од запчаникот, разлабавен. Запците, иако се подмачкани и совршени, запнуваат, чкрипат и ме распарчуваат. Еден час седам во масло без да слушнам ниту збор од она што го кажува професорот. Здивот одекнува во мене, чувствувам како ми горат јаболчниците и како грбот ми се поти под зимската униформа на која не ѝ е време. Излегувањето, ако е тоа можно, е уште полошо. Ноншалантно, како воопшто да не постојам, таа станува и тргнува. Не се ни свртува.

Одрекувам. Одрекувам сѐ. Моите очи снимаат, но синапсите тврдоглаво се плеткаат за да го негираат очигледното. И така ја стигнувам и минувајќи ја улицата ја фаќам за рака (добар изговор!). Си муабетиме за тоа како сме ги поминале празниците, како оди учењето, за датумите на испитите.

Слалом меѓу она што навистина имаме да си кажеме!

Оваа лицемерна претстава е премногу тажна за еден вљубен човек, па така решавам да ја прашам: „и... зошто не ме побара во вторникот?“. Еве го одговорот, неприродно љубезен, најапсурден и неочекуван за мене, веселото кутре: „Сакав да видам каков ефект ќе има врз мене“.

Што требаше да одговорам? Не, ве молам, вие кажете ми. За каков ефект зборува?! Зошто бараше ефект на моето отсуство?! Од кога чувствата ги замени со пресметка?! Според вас, ѝ требаше тоа?

Кога вашата Љубов, Љубовта на вашиот живот ќе ви одговори така, секое прашање и секој одговор се почеток на една долга, болна и неизвесна операција, најчесто со фатален крај. И така никаков морфин нема да ја ублажи болката од раните што се отвораат на тие невнимателни и непромислени одговори.

Сакаше да види, како што тврдеше, дали ќе може без мене во случај да одлучам да ја напуштам академијата или дали ќе ѝ успее

експериментот на испланираното оддалечување што го беше започнала без мое знаење?

На предавањето по биологија, катапултиран од минибусот, влетувам некоја минута подоцна.

Секогаш таа ми фаќаше место, вообичаено во првите редови, со поглед и на професорот и на чистата табла.

Ја барам со радарски поглед. Ништо.

Се најдов на крај, во последни редови, анонимен, лузер. Но, најлошо беше тоа што ја здогледав нејзината коса со медова боја напред, далеку. Зошто?

Туп, туп: срцебиење во моите уши. Обидете се да следите предавање за клеточна мембрана, придушено, со остра мисла која ве тишти. Зошто?

Резултатот е низа нервозни чкртки во тефтерот и црн облак над главата.

Додека излегувам, одам спроти реката студенти кои излетуваат надвор. Гледам како медот се бранува на сите страни, далечен, недостижен. Како во најлош кошмар, сонувам дека трчам, но успевам да се придвижам само неколку сантиметри. Би сакал да викам, но се чувствувам надгласан од џагорот на морето од луѓе.

Конечно надвор. Ја барам нервозно и без здив. Пливам брзо како риба, лево-десно, пробивајќи се меѓу познати и непознати погледи.

Излегувам на патот. Медот се бранува таму на крајот од патеката пред факултетот. Ја следам како прецизен куршум. Повремено ја довикувам. Не се врти, не забавува, не дава никаква реакција. Оди напред, како робот. Влегува во библиотеката со наведната глава. За миг ја стигнувам во читалната. Како успеа во две секунди да изгледа задлабочена во учењето?

Таму е: очилата на носот, книгата отворена, молив и тефтер за белешки.

Сакам објаснување. Го барам. Извикувам едно „треба да зборуваме“ што дури и мене ме изненадува. Мора да учи, сега нема време. Што ме задржува да не ги бутнам од клупата сите барикади од хартија и да ја одвлечам надвор за коса? Зошто ја немаме можноста да живееме двапати?

Ја стрелам со поглед. Учела, не учела, јас ќе останам тука да ја гледам. Чекам. Ќе чекам цела вечност ако треба (Бум).

Малку ѝ треба за да сфати дека е во шах-мат позиција: цела библиотека нѐ гледа. Само замислете! Таа што не го поднесуваше ниту скришниот поглед на некоја си Софија!

И така решава дека е подобро да се соочи со ситуацијата. Излегуваме надвор. Се сместуваме на една клупа. Јас почнувам, со тивок и одлучен глас: од каде да почнам?

Таа побрза: „Сакаш да кажеш дека нештата меѓу нас не се како порано?"

Премногу боли. Посакувам никогаш да не побарав објаснување, само да притиснам на едно копче кое ќе ја врати на почеток нашата идилична приказна, на намирисаното писмо. Посакувам да бидам ослободен од чашата што ми е понудена, да не мора да се соочувам со шлаканицата на осудата. Наместо тоа, одненадеж ме бакнува. По бакнежот, саркастична забелешка: „вака е сѐ во ред, нели?". Кимам со главата, во надеж дека сум сонувал кошмар со отворени очи и ги праќам по ѓаволите гордоста разумот и преостанатите трошки самопочит.

Ретко доаѓа на предавања и успева магично да се измолкне. Моето следење станува етапно: предавална по биологија, по хемија, по анатомија, вистински слалом помеѓу колеги, познаници и нејзини другарки. Бескорисно.

Доаѓам на сите предавања. Дури и на изборните предмети. Испитите наближуваат, јас сум редовен посетител на салата со микроскопи.

И еден убав ден (така е зборот) ете ти ја. Ги прегледува стакленцата. И јас ги испитувам моите во невозможен обид да останам ладнокрвен и на растојание. Гледам како се мрдаат митохондрии и епителни клетки, парализиран пред микроскопот од мојата приказна. Ѝ се доближувам. Застанувам зад неа во редот за набљудување. Се прави наудрена, ме игнорира. Успешен во себе обвинување, ја прашувам каде згрешив, каде пукна нашата приказна. Ја прашувам: седи како сфинга. И понатаму погледот ѝ е вперен во микроскопот. Ја следам до градината на клиничкиот центар. Инсистирам. Успевам да добијам само нетрпеливо воздивнување: „Колку си напорен" вели и си заминува.

Рацете тешки како олово обесени покрај колковите, висната вилица, кататоничен поглед: мојот изглед додека медот од нејзината коса станува само точка на хоризонтот.

Оттука па натаму контурите се замаглуваат во еден беспотребно намирисан април.

Ми даде една картичка, од оние со фрази со кои медитираат трапистите, на неа имаше слика од расцутена гранка.

На опачината ми зборуваше за една градина во зима – нашата врска која еден ден ќе расцути.

И така исчезна.

Апатичен и излезен од колосек талкам низ академијата.

Ги баталувам алармите, распоредите, кревањето на знамето. Како свиња ги јадам сите бучкуруши што ни ги служат во мензата: неконтролирано се дебелеам.

Ми се кинат панталоните од униформата. Оставам да ме казнат и не давам отпор. Грогиран боксер, облеан во крв, незасегнат од ударите право в лице. Ми се чини како да тонам во жив песок. Ништо не ме интересира, правете со мене што сакате.

Ѝ телефонирам во сред меланхоличен трип, по гаќи на коленици: „Не е тука. Отиде на Доломитите“ ми вели гласот на мајка ѝ на другата страна на жицата.

Темница.

Некој друг јас подготвува испит, ги прибира расфрлените белешки од една зима, ги листа книгите, ги подвлекува појаснувањата. Извршува наредби, се мие, се чешла, ја закопчува униформата. Зорите веќе не се модри. Личниот опоен мај се распрснува во мирисна убавина што го прави болен секој изминат ден. Доаѓа трети јуни. Еве сум во вообичаената предавална пред професорот, засолнет зад високата и предолга катедра. Чувствувам бесмислена потреба да му ги кажам маките, нему, преценетиот професор, за да ми го среди животот и љубовта. Наместо тоа, јас расправам за генетски експерименти врз глувци. Така на крајот ја земам мојата осмица и излегувам надвор. Закачен е списокот со студенти за втората сесија.

Не одолевам и го барам нејзиното име.

Започнува измачувачка низа денови, којшто треба да ме доведе до следниот испит, но повеќе не успевам да учам, да читам, да мислам. Ме влече оваа хиперактивна струја од академци што измислуваат илјада и еден начин за да си обезбедат интимен простор без учење. За да ја избегнат хаотичната читална, ете ти ги скриени во тоалетот, во туш-кабините опремени како бункери, со масичка и батериска ламба здената во корпата за валкани алишта, има некои дури и во сакристијата.

Сè ме одминува. Јас сум бродоломец на брегот. Слушам музика на вокмен и црткам нешто. Книгата по ембриологија веќе дваесет и осум дена стои отворена на страница седумнасет.

На триесетти јуни наутро се наоѓам во предавалната по биологија. Треба таа да пристигне. Чекам. Не знам што ќе и кажам, ако успеам да зборувам, ако воопшто ме погледне. Предавалната полека се исполнува со студентски групи. Заеднички повторувања, невозможни прашања, тензијата може да се сече со нож. Влегува испитната комисија предводена од ценетиот професор Рампони, кој не можеш да го промашиш со таа лептир машна со црвени точки и бел мантил. Чекам неподвижен. На крајот влегува и таа. Седнува десет редови понапред, токму пред прекуокеанската катедрата, на национална територија. Гледам дека зборува, прибрано одговара додека си ги мести очилата. Иследничкиот поглед на професорот под набраните веѓи, неговите црвени образи и далечниот мед во кој ги нурнував рацете.

Одеднаш станува. Заврши. Величествено излегува. Се искрадувам од мојата редица. Ја следам. Сонцето ја грее додека во градината се смее со другарките, си шепкаат, се шегува. Застанувам на безбедна далечина. Тажен.

Ме здогледува. Го спушта погледот и повторно го крева.

Ме поздравува и доаѓа кон мене.

Извикува низ смеа „чиста десетка!"

Ме гушка. Ме прашува дали ќе дојдам со неа да телефонира на нејзините. Како згрутчената крв во вените повторно да ми струи течна и врела. Ја чувствувам во срцето и слепоочниците: ритмички удари, оркестарски тапани. Би требало да кажам нешто, да се спротиставам, да барам објаснување. Зошто тогаш ја држам за рака, дозволувам да ме бакне, поласкан од нејзиното „те сакам" лажно како банкнота од три илјади лири? Зошто нејзината претстава на оживеаната љубов е толку убава и целосно пропаѓам во неа, вратен во живот, спремен да го срушам светот. Горкиот дождец на минатите месеци избледува пред јунското сонце. И така повторно ѝ верувам, немам што да правам. И слепо верувам: заминувањето на нејзините, можноста да се гледаме на само можеби кај неа, гостин во нејзиното дувло, територија што заедно со нејзиното село за мене беше секогаш *off-limits*.

Нејзиниот воз до дома поаѓа, татни. Се качувам на скалата и ја бакнувам. Еден бакнеж, долг, сладок и очаен. Последен. Тоа ми го вели

еден ангел, но не го слушам и му се насмевнувам. Како е возможно? Попладне таа ќе ми се јави и ќе се видиме. Конечно сè ќе биде поинаку.

Го очекувам нејзиниот повик во академијата. Како и сите студенти имам петнаесет минути за да примам повици: од 14.00 до 14.15. Се сепнувам на секое ѕвонење, но сите тие повици се службени. Часовникот ги делка минутите. Чекам, чекам и чекам. Спроти секоја логика, секоја надеж. Си наоѓам илјада причини, изговори. Сè простувам, сега ќе ѕвони. Ќе ѕвони. Ќе заѕвони, нели? ГОНГ! Времето истече. Ѕвони ѕвончето за задолжителниот час по спорт. Сите се на фудбалскиот терен во тренерки. Спорт? Не гледам и не слушам ништо повеќе. Купувам жетони за сите пари што ги имам в џеб и летам кон заедничкиот телефон надвор од предвидениот термин.

Ми одговара побркана : „Ама не, знаеш, заминувам со моите... не ме оставаат... убав одмор“.

Да ме прободеа во гради помалку ќе ме болеше и можеби ќе најдев зборови да ја испратам по ѓаволите. Наместо тоа во кабината одекнува оној студен клик и крцкањето на зглобовите на офицерот кој ме вика на рапорт. Три дена забрана за излез поради користење на телефонот надвор од дозволеното време.

Летото минува со книгата по ембриологија што ме гледа од комодата. Се враќам во академијата по отсуство како да сум дома, повторно со роднините од заедничката робија. Повторно марширам во униформа, а испитите ме чекаат. Неа повеќе ја нема. Идејата да оставам сè е една привлечна и топла светлина која ме обвива и смирува. Ме гали така цело лето.

Еден ден од прозорецот на болницата ја здогледувам нашата клупа и се гушам во нескротлив плач.

Следниот ден го доставувам моето барање за разрешување. Следувааат куп гомнарии кои траат два месеца: вкрстени разговори со невролог, сегашни и идни офицери од академијата, цел еден процес.

На крајот добив отпусница: сепак ќе мора да отслужам воен рок. Воен рок како „казна“. Токму затоа што сум „неподобен за воена служба“.

Куферот ми е на креветот. Го прегрнувам Алберто кој бесполезно се обидува да ми објасни дека и медицината е уметност и дека би можел да бидам добар епигон.

Токму на прагот се сепнувам. Нескротлива желба да ја видам, да зборувам со неа, да најдам смисла на нашиот однос. Ѝ се јавувам. Ѝ велам дека се враќам во Рим. „На отсуство?“ Не, засекогаш. Сакав да

те видам, да те поздравам. „Жал ми е, но немам време, имам за учење“. Станувам огорчено саркастичен: „Е па тогаш...добра работа“.

Тука приказната би можела да заврши. Но, тоа би било итроштина на вистински писател. Ама јас ви предлагам уште два краја зашто животот, како што вели Гимараеш Роза, има седум пресвртници.

Сцената се одвива четири години подоцна во нејзиниот крај. Главниот лик, а тоа би бил јас, три дена спие во автомобилот пред куќата на неговата сакана надевајќи се дека ќе може да одглуми случајна средба. Надежта е изгубена (веќе требаше да се навикнам, нели?). На крајот, уништен од чекање, телефонира од една говорница. Одговара таа. Нормално, дамла ја мава кога сфаќа дека лудакот од кој се откачила, не помни веќе ни од кога, е долу пред куќата.

Секако, не сака да излезе, не може, има за учење, а и „не е време“ да зборуваат. Исцрпувајќи ги сите можни средства, нашиот јунак успева да ја убеди. (Не очекувавте, нели?). Ѝ треба цела вечност за да дојде до плоштатчето што гледа на реката, каде што тој ја чека. Се појавува блескава, со развеана коса, нашминкана и накитена. Доаѓа со трчање и тоа заплашува.

Кој е тој луд сликар што збришал камења и згради, дрвја и клупи за да ја направи од реална пореална оваа сцена?

Свртен кон оградата тој гледа како тече реката.

Она веќе дамнешно и познато „Знаеш, Марко, имам друг“ самото испливува на површина.

Спомените, како балони врзани на дното на едно горко море, со изабени јажиња, се креваат без никаков редослед.

Му го зема зборот: „Кого гледам“, вели таа. Тој има брада, јакна и џемпер што ги одбрал по месеци премислување и пробување пред огледалото. Ја носи со себе папката со сите нејзини писма, оригиналите за да ѝ ги врати (и копиите да си ги зачува за спомен).

Расправаат за сѐ и сешто, потоа тој собира храброст да ѝ го постави животното прашање. Со растреперен глас и наведната глава: „Што се случи, зошто заврши?“

Би било ли доволно едно банално објаснување да се отплетка клопчето? На пример, не знам, „имав еден што се викаше Масимо, затоа ве оставив тебе и Лука и следната година се мажам“. Да, камо да беше така. Наместо тоа, таа дрдори дека е луда, дека ѝ поминало, дека никогаш повеќе не би ја сторила истата грешка да биде со двајца истовремено (да,

и после јас бев тој незрелиот што требаше да се смени!), дека за да не ме повреди, од сожалување се сокрила, тоа не го објасни, итн., итн.

Нашиот херој заборава на писмата. Собира сили да ја праша дали го сакала (заколете го, ве молам) или сè било лага (пред тоа откинете му го јазикот).

Таа, пак, се брани, вели дека нејзините чувства биле искрени (има некој што знае да дере?). Тој ја прашува дали нејзиното ладење може да се припише на дневникот што ѝ го дал да го прочита. Одговорот на ова прашање е семе за идните и бескрајни макотрпни проучувања, уште едно поглавје за асимптотата: „да, и...плус други нешта..."

Завесата се спушта додека главниот лик гушка една бандера, на еден пуст перон, на мала станица, во неутешен плач.

Вториот крај, како од филм, а сепак апсурдно реален: животот понекогаш добро ни се одмаздува за нашите божемни фантазии.

Една година подоцна: тој е задреман во воз кој оди на север. Композицијата забавува, запира со чкрипење и едно последно затресување. Бавно потскокнува, се буди. Ширни полиња и побудалени штурци.

Гледа апатично, зашеметен од топлото. Прозорецот е блокиран зашто вагонот демек има клима. Расипана.

Отпрвин не забележува, но токму пред него има една клупа и на неа две девојки кои си разговараат. Одеднаш просветлување: си ги трие очите, можеби е од што му се спие, од топлото, од зашеметеноста од патувањето, ама... Миг замрзнат во времето: се гледаат в очи. Потоа нејзиниот поглед бега далеку.

Таа е. Токму таа, со вонвселенска убавина. Елегантна, руса, згодна, како мачка. И последните сомнежи ги збришува со една реченица упатена кон другарка ѝ: „Да, да... токму тој е, како нема да го познаам!"

Ја презира поради таа нејзина саркастична насмевка, поради таа пренагласена рамнодушност, крвта му зоврива. Главниот лик седнува, го крева весникот пред замаглените очи и чека возот да тргне. Му се тресат рацете.

Добро, стигнавме до последната станица. На масата останува цела една кула од неодговорени прашања расфрлени помеѓу деланки од молив и стуткани листови. Затоа што најбистрите веројатно разбраа дека ова не е дијалог, туку монолог. Зошто исчезна? Зошто не исчезнав? Зошто продолжив да се надевам? Кому му телефонираше кога ме остави да чекам пред кабината? Дали некогаш му зборуваше на Лука за мене? Како ја живееше таа приказна, помеѓу кои ѕидови? Кому му се довери?

Што го смени нејзиниот поглед, нејзиното срце? Велигден, преобразба, нова љубов? Но дали навистина некогаш се смени? А потоа како успеа да биде доследна на молкот, да исчезне без објаснување, засекогаш, со лага за крај?

Оној кој можеше да одговори не сакаше или не можеше и којзнае каде е сега. И затоа треба да собереме храброст сами да си дадеме одговор, полека, лекувајќи си ги раните, минувајќи низ нови искуства и нови болки.

Некој би можел да каже дека нема смисла ова фаќање во костец со куп замрсени претпоставки. На друг ќе му делува прелесен за решавање.

На првиот би можел да одговорам дека тој што не го разбира, или уште полошо, што го заборава своето минато, осуден е повторно да го живее. За вториот би била доволна една милослива насмевка затоа што не е сѐ како што изгледа.

А сепак, а сепак, оваа приказна се помести за неколку милиметри. Како мезозојски глечер, се движи неприметно и фрла попречни зраци врз мистеријата. Само со лесни, микрометарски придвижувања асимптотата се доближува до вистината.

Некои придвижувања изгледаат одлучувачки, а на други им треба време за да станат такви.

Така, додека претураш по некоја фиока, може да се случи да излезе некое старо намирисано писмо.

А мирисот да исчезнал засекогаш.

Рим, 14.9.2007

Превод: Марија Муратовска

Двајцата соучесници

Таа јасно кажа на телефонот: „Позитивен е“.

Гласот ѝ трепереше и се обидуваше да се смири. Повторуваше: „Позитивен е...И сега?“.

Тој чувствуваше леден грч во рамената што не му дозволуваше да се помрдне. Можеше само да црта цвеќиња во едно тефтерче до телефонот додека ја слушаше мајка си како готви нешто во кујната. „Сигурна си?“ успеа да изусти, обидувајќи се да сфати што се случува.

„Проверив трипати.“ Му објасни како. Објасни како се затворила во тоалетот, како го скрила пакетчето од тестот за бременост. Гласот ѝ беше потиштен.

„И потоа?“.

„И потоа стана розев..прво мислев дека грешам...“.

„Завршивме со муабетење?“ допре одзади гласот на татко му, кој со рацете се преправаше како да ќе ги исече каблите од телефонот. Се чу и гласот на мајката: „Ајде готово е, седнувајте на маса!“.

Сега и двајцата молчеа.

Во тој момент сите во куќата можеа да слушнат што зборува. Го броеше секој здив. „Добро“ кажа најпосле „ќе се чуеме подоцна. По вечерата. Подоцна...“ а потоа тивко „...не се грижи, сè ќе средиме“.

Ќе средиме.

Како некој вид јазичен жилет што отсекува ужасна претпоставка.

Седна прв на масата, нешто што обично никогаш не се случуваше. Мајката ја ставаше вечерата во чиниите, ќофтиња во сос и зелена боранија, нејзиниот омилен рецепт. Полека џвакаше, со бавни движења, како да беше дел од забавена снимка од нем филм. Гласовите беа задушени, како да доаѓаат од под вода.

Огромен очај го оттргнуваше од реалноста додека со напор се обидуваше да ја одигра својата улога. Беше втора година на факултет. Сиот живот беше пред него и имаше илјада можности. Мили не беше ниту љубовта на неговиот живот. Беа заедно бидејќи таа му беше привремена утеха, откако го смени факултетот и во момент на збунетост, и имаше само потреба од некого што ќе му прави друштво.

Таа штотуку наполни осумнаесет години.

И сега? Животот се промени за 180 степени и тој не можеше да направи ништо. Се чувствуваше како кит на суво, пред рибар што е готов

да го улови. И сега? Не можеше да мисли на ништо друго. И сега што? И сега што? И сега што?

Мислеше на тој момент во автомобилот кога, додека беше над неа полугол, се сепна од еден звук, се испаничи. Тоа беше камион кој минуваше близу до местото каде беа скриени. Одеднаш се повлече, а таа нежно го погали по вратот и му шепна „не се грижи". Тој не го разбра тоа. Комплетно се опушти...

Сега. Сега мораше да се чуе со Стефано, неговиот најдобар пријател. Но беше доцна, премногу доцна. Требаше да чека до наредниот ден. Но како? Како да спие? Како да учи за испитот што ќе се одржи за неколку дена? Како да продолжи понатаму, да јаде, да дише, да оди, да зборува со своите...се' му се чинеше невозможен напор.

Следното утро отиде кај Стефано. Тој седеше пред пијаното, пред партитурите за испитот и уништените моливчиња од прстометот. Срам му беше, иако се обидуваше да изгледа практичен и солидарен. Се обидуваше и да се шегува за сексуалните болести: „Тоа е многу грдо место...". Но не можеа да се смеат, како што правеа пред два дена.

Поради очајот на пријателот, Стефано ја презеде ситуацијата во свои раце. „Ќе се распрашам и ќе видиме што треба да направиме." Нема сомнеж „што" да се направи, туку „како" да се направи тоа. Тапка со моливчето по купот партитури како да запишува нешто, но се гледа и оддалеку дека тоа го прави од нервоза, но и за да го смири пријателот.

Стоеја на прозорецот во салонот со тантелени завеси и го гледаа сообраќајот и минувачите. Излетува прашањето: „не ли внимаваше?", а потоа следува и тоа полошото: „а сигурен си дека е твое?". А во суштина двајцата молчат, еден до друг, како лавови под дрво.

Најпрво, треба да се отиде во советувалиште. Треба да се направи преглед. Сè мора да се среди во првите три месеци. Еден месец сигурно поминал. Како за инает, советувалиштето се наоѓа токму на улицата каде што како мал живеел татко му. Се качуваат во зградата како двајца бандити, засрамени. Се обраќаат на рецепцијата. Мора да почекаат во чекалната. Има и други жени, повеќето сами, други со маж, со момче. Други пак, премногу млади, со своите мајки. Одеднаш ја повикуваат неа, а тој мора да чека во ходникот. Оди напред назад гледајќи ги старите гранитни плочки. Од суеверие ги одбегнува поголемите црни дамки, исто

како кога беше дете. Мислеше дека носат несреќа. Чека таму и му се чини како да нема крај.

Најпосле, таа излегува. Една болничарка ѝ дава формулар. Се поздравуваат и си разменуваат куса тажна насмевка. И повторно се надвор, талкаат низ местото кое им стана непознато и непријателско, измачувани од тивка болка. Одат еден до друг. Тој се обидува да ја фати за рака, но чувствува како да стиска парче дрво кое бавно се излизгува. Каде да одат? Што да прават? Како да направат?

Се засолнуваат во едно кафуле. Тој би сакал да ја смири, но му трепери гласот. Таа не сака ништо. Земаат само едно шише вода. Седнуваат на клупа во една запуштена мала градина со исушена цветна леа, обиколена од низа автомобили кои се движат околу кружниот тек и три семафори.

Водата од шишето полека ја снемува, како во затнат мијалник. „Сакам да ѝ кажам на мајка ми“. Реченицата го погоди како камен. Ако ѝ каже на мајка ѝ, тоа ќе предизвика низа реакции што ќе упатуваат директно до него, виновникот. Ја замислува ситуацијата на трпезариската маса. Мајка му му удира шлаканица. Огорчениот молк од татко му. Погледот од сестра му. Крај на светот. Крај на факултетот. Телефонски повици меѓу родителите. Нејзиниот татко како врти на телефон, викотници од слушалката. Порој од осудувања. „Вие сте двајца идиоти! Да не зборуваме за неа, таа е дете...ама ти...ништо ли не те научиле?“.

Сè се случува многу брзо и без ред. Слики, гласови, гестови. Сè е потонато во длабок влажен немир кој го кваси песокот со проблеми што гребат по душата.

И сега? И сега? И сега?

„Мораш да ја убедиш да не зборува со мајка“ му вели Серџо на телефон, неговиот најдобар пријател.

Не може да му одговори.

„Ако прозбори, ќе имаш дете во рацете за осум месеци.“

„Ќерка“ го поправи. Се гледа од ехото: „фетус од женски пол, во добра состојба итн.“.

„Ете, и чао на факултетот, ќе мора да најдеш работа, поточно, ќе ти најде татко ѝ...и потоа куќа, кирија, кашички и пелени. И кога ќе дојдам да те видам, ќе бидеш ненаспан, по долна маица и со бебешко шишенце во рака.“

Тој и таа повторно се слушаат на телефон. Долго зборуваат. Таа плаче, тој се обидува да ја утеши, да ѝ го одвлече вниманието, да ја

убеди. По секој телефонски разговор, се чувствува како излезен од рудник, сиот извалкан и исцрпен. Без енергија. Сепак, му претстои испитот, сесијата е за дванаесет дена. Се обидува да се сконцентрира на книгата која е пред него, заглавен на истата страна пет дена. Ни трошка внимание. Подрипнува секојпат кога ќе заѕвони телефонот.

„Што ти е? Гледам вознемирен си...Можеби поради испитот...Знам дека си паметен, ќе видиш дека ќе положиш" му вели мајка му и го бакнува по главата додека тој е наведнат над книгата.

Не престанува да тропа со моливот по столната лампа. Опсесивно црта цвеќиња и полжави, цвеќиња и полжави, цвеќиња и полжави. О Господе, кога ли ќе заврши овој кошмар?

Се замислува венчан, како живее заедно со неа и со девојчето. Дали некогаш бил вљубен во неа? Не ли било тоа начин за да ја преболи својата претходната љубов, начин за да не остане сам? И сега? И сега? И сега?

Таа лежи в кревет во истата соба со својата помала сестра. Не може да заспие. Го гледа таванот, светлото што се прикрадува од зад ролетните, малкуте автомобили што минуваат. Ја држи раката над стомакот. Не чувствува ништо, само слаба топлина. Можеби е само поради раката или сугестија. Девојче е. Мало девојче што се вгнездило таму внатре. Како неа, како нејзината сестра што лежи во соседниот кревет. Ја слуша како тивко дише. Минутите бавно минуваат. Часовникот немилосрдно отчукува. Следниот ден, во тоа време, сè ќе биде готово. Ќе биде готово. Тивко си ги брише топлите солзи што ѝ течат по лицето.

Утрото е најлошиот момент. Будењето како каллива река ја враќа сета вознемиреност и сите чувства на вина кои сонот ги имаше придушено. Се договори со Стефано. Тој ќе оди да ја земе од болница по операцијата. Ќе дојде со неа и една другарка, можеби. Тој не може да оди поради испитот. Ја одредиле датата, а тој си играше криенка, повеќепати за да го презакаже и да биде со неа. Но немаше што да се прави, од Студентски прашања му го определиле токму тој ден, истиот ден кога таа ќе биде во болница. Ранецот за испитот му се чини потежок од обично додека оди кон факултетот. Го чека својот ред во ходникот. Мисли како и таа чека во некој ходник, пред операционата сала. Со лактите потпрен на колената и главата помеѓу дланките гледа како минуваат оние кои излегуваат од салата за испити, ги гледа чекорите на оние кои одат напред назад во ходникот,

оние кои прашуваа „Како беше, кои прашања ти ги поставија, професорот расположен ли е, уморен ли е, изнервиран ли е?“.

Тој не мисли. Се обидува да чита, но вниманието му исчезнува како да се лизга по влажна падина. Можеби таа веќе завршила. Можеби ја сместуваат до некое друго девојче. Можеби прават повеќе операции истовремено. Одеднаш го обзема нагон за повраќање, како бран. Станува. Почнува да оди и тој по ходникот. Излегува на терасата да земе воздух, сѐ додека не го повикаат. Го зема ранецот и своите работи како војник кој излегува од ровот за последен пат и оди да им се спротивстави на непријателските митралези.

Стефано по телефон звучи сталожено. Можеби сака само да го смири. Сѐ поминало добро. Таа била во соба со други жени, сите во кревет. Била добро. На креветот до неа имало малолетно девојче придружено од мајка ѝ. Тој си мислеше како недостасувало малку за тоа и ним да им се случи. Сепак, таа штотуку стана полнолетна.

Стефано ја однел кај нејзината пријателка. Добро би било да се одмора сѐ до следниот ден. Измислила некаков изговор за своите родители. Сега мора да пие антибиотици една седмица. Стефано му кажа дека додека се враќале во автомобилот, се шегувале малку и дека си ветиле дека ќе одат сите тројца на риба штом ќе излезат од сето ова.

Тој ѝ се јавува. Одговара другарката. И двајцата чувствуваат непријатност. Нејзиниот глас е придушен, како да му зборува од далечина. Се обидува да одговори на неговите технички прашања. Се забележува непријатно чувство што надвиснува над двајцата. Не можат да зборуваат. Или можеби поради другарка ѝ што е до неа. Или пак затоа што тој е соба до соба со татко си. Таа го прашува за испитот, со рамнодушен глас. Потоа кажува дека сака само да спие, дека е многу уморна. Тажно си посакуваат добра ноќ. Тој гледа во празно, сѐ додека не се појави мајка му, која сака да прослават за испитот и да одат сите заедно на пица.

Се гледаат следниот ден. Вртат кругови напразно со неговата Чинквеченто. Вообичаените места: старата Вија Апија, Бањите на Каракала, Портата на Св. Себастијан, дворот зад куќата каде што се бакнуваа, сега станаа горчливи места. Тој сака да ја однесе на море, но таа не сака, а згора на тоа пие антибиотици. Сепак можеби не сака ни тој. Се чувствува истоштено, како да трчал по угорнина сѐ додека не го изгубил здивот. Таа му раскажува дека во болницата се почувствувала како

да има правосмукалка во стомакот. Го облејува студена пот и почнува да му се лоши и не престанува. Застануваат да земат две парчиња пица, иако и двајцата не се гладни.

Најпосле, се паркира на една скриена ширинка во близина на огромната улица со осум ленти која што минува низ јужниот дел на градот. Ја отвора нејзината врата и ѝ помага да излезе од колата. Се движат бавно, како двајца астронаути на месечината. Ја земаат кутијата со пица и бараат место да седнат на ледината на периферијата во чија близина итаат автомобили. Конечно наоѓа издигнат камен и седнува на него. Нема место за двајцата, па таа го заобиколува каменот и се потпира на него со грб.

Од другата страна на истиот тој автопат се наоѓа паркингот, местото каде онаа вечер таа му имаше кажано да не се грижи.

Молчеа. Таа го гледа небото, а тој со главата наведната кон колоната мравки која се движи токму до неговите стапала. И најмало движење е доволно за да смачка половина од нив.

Рони мало парче пица, еден вид „мана" на која мравките ѝ се доближуваат, ја товарат и ја носат во својот дом, којзнае каде.

Таа се чувствува омалаксано. Можеби е премногу топло. Неудобно ѝ е седењето на каменот. На крај каснуваат малку од оладената пица.

По некое време тој станува, си ги истегнува нозете и го обиколува каменот за да дојде пред неа. Се гледаат еден миг а потоа ѝ помага да стане.

Кога стигнуваат кај неа пред куќа, слегува од колата за да ѝ ја отвори вратата, непотребен гест на внимание. Ја испраќа до портата како и претходните стотици пати. Таа ѕвони на домофонот. Одговара сестра ѝ. Како и секој друг ден.

Но тој стои таму, нема повеќе сила да се качува, а ни таа не го бара тоа од него.

Се поздравуваат без бакнеж. Си заминуваат како двајца соучесници носејќи товар полн со потисната болка.

И додека се враќа кон автомобилот, се чувствува како да тоне во жив песок.

Сиот лепак на светот нема да биде доволен за да ги спои заедно деловите од тој вечен момент кој нема никогаш да помине.

Превод: Сара Деспотовска

На здравје

Некои вечери се толку слични една со друга што се чини дека календарите ги измешале броевите и датумите за во одреден момент да ти го означат вообичаенето, а сепак единственото нешто. На едноставната рутина на едно такси, празниците создаваат таков бран на можности кои бесрамно ја шепотат судбината што се крие зад аголот. Така, од толпата на станицата се појави еден фраер, со лесен и елегантен чекор во испеглани панталони со раб и кожни чевли што крцкаат на калдрмата. Влегува во автомобилот уште пред да го ставам неговиот брендиран куфер во багажникот. „Улица Касија. Гробот на Нерон.“ вели отсечно, додека неговиот парфем ме облева од зад рамената. Тишина. Го гледам во ретровизорот како ја набљудува божиќната толпа налик на хаотично стампедо. Слушам како на седиштето се тркалаат хартии за виткање подароци, додека старата крнтија се движи по свиокот крај кривата ѕидина.

Го гледам како седи со прстот на јаката од кошулата. Беспрекорен. Стигнуваме на улица Касија со чести прекини поради метежот на семафорите, типичен за 24-ти декември. Ниту еден збор. „Тука сме, на следната десно, по семафорот. “Извршувам. Потскокнуваме нагоре по една сè потемна и попразна улица. Ги одминуваме вообичаените станбени комплекси, искачувајќи се меѓу елегантните зградички и семејните вили и завршуваме во некаква периферија. „Пристигнавме. Еве...тука“ и ми покажува убава зградичка на три ката со големи прозорци. Терасите личат на покрив на носачи на авиони, со тркалезна испакнатина токму над аголот од зградата. Го извадив кожниот куфер. „Се брзате?“ праша отсечно и со службен тон. „Молам?“ „Велам, дали можете да ме причекате? Нема многу да се задржам.“ Колебливо климнав. И не без причина, сепак се наоѓавме среде периферија, во темница, на Божиќ, а и типот не ми допаѓаше. Тргнува по патеката, крцкајќи со кожните чевли по ситните камчиња. Влегувам во автомобилот. Камен студено. „Папа Чарли 6, Папа Чарли 6...Пјаца Кавур“. Палам цигара и испуштам убави топли облаци кон ѕвездениот мрак. Ѕвездите, којзнае зошто никој не ги гледа во зима, во градовите. На лето, на море, сите сме со очите нагоре кон небото. Но во зима... И еве го како се враќа.

Додека излегувам, тој веќе врти круг околу мојата крнтија и го става куферот во багажникот. Силен тресок. Рацете потпрени на автомобилот. „Да не ви е лошо?“ Бавно одмавнува со главата, гледа надолу и останува

така. „Сигурен сте?“ Ме гледа право во очи. На лицето се гледаат две долги влажни линии. Беспрекорниот фраер со илјада жени и авантури, го зграпчил светот кој пропаѓа во бездна од болки.

„Можам ли да ви помогнам некако?“ Не е во состојба ништо да каже. Одмавнува со главата неколкупати, испушта пареа со здивот и ми дава знак да одиме. Ја отвора вратата и се загледува. Погледот му се вкочанува.

„Ги гледате оние прозорци горе што светат?...Имате фамилија?“ „Молам?“ „Таму се жена ми, моите, нејзините...и децата.“ На терасата има дрво со шарени лампиони, сребрени гирланди, ѕвезда на врвот која, се разбира, наизменично се пали и се гаси. По неумоливиот и хипнотичен ритам, чув звук што никогаш нема да го заборавам. Човекот е потпрен со челото на покривот од автомобилот. Одвреме навреме испушта крик без солзи и тивок плач како рането маче. Му се приближувам, но одеднаш удира бокс во автомобилот и влегува внатре.

Старата крнтија вешто и тивко се слизнува по Плоштадот на Хероите. Човекот потонува во седиштето. „Дали некогаш сте ја изневериле вашата сопруга?“ Го гледам во ретровизорот, кога застанавме на семафор. Тргнувам штом се запали зеленото светло, и тој веднаш кажува каква болка му тежи на душата: „Јас еднаш...доволно е еднаш, по ѓаволите...“ Овојпат силно се растревожува, напуштен со дланките раширени на колената. Липа, брадата му се тресе, слика на целосен пораз. Сега, фраеру, шмркај со носот и лигави се со отворена уста како дете. „Сакате да застанеме? Да се напиеме нешто?“ Чувствувам како моите зборови залудно отскокнуваат од ѕидот на очајот. Фраерот со наведната глава изгледа како да чита неразибирлива и тешка приказна. Слушам како шепоти: „Може да ме однесете во центарот?“ Вртевме кругови околу Пјаца Венеција, Колосеумот, кај курвите и околу Циркус Максимус. Моќна и тешка приказна. Во концентрични кругови спокојно возам долж Тибар. Гледа надвор безизразно, потпрен на прозорецот. „Имате деца?“ „Да, едно.“ „...“„Еве го“ и му ја подавам сликата залепена на магнет, закачен на контролната табла. „Како се вика?“ „Франческо.“ Одеднаш се сепнува, како да се присети на нешто важно. „Вратете ме на Касија.“ „На Касија?!“ Фрлам поглед кон ретровизорот, ме гледа. „Се вели дека некои нешта не се важни, потоа ќе ти се случат тебе и не разбираш веќе ништо...И еве до кое дереџе дојдов... Работа, да, работа...“ Стариот автомобил се движи по ритамот на ноќта по булеваорт Корсо Франча, бел и величенствен.

Ја одминуваме редицата клиенти и трансвестити. „Змеј 3…Змеј 3...Пјацале Клодио“. Радиото монотоно го грака мојот код и следното возење. Нагло забрзувам. А тој гледа надвор, задлабочен во мислите, не го ни забележува тоа. „Така е, некои нешта скапо ги плаќаш, ах, проклетство. Нешто ни на крај ум нема да ти падне и оп, ќе ги најдеш спакувани куферите.“ Пристигнуваме до целта без никаква тешкотија. Повторно се наоѓаме во богатата периферија под заштита на неизмерната тишина. Долго време седи неодлучен, со раката на вратата и погледот нагоре. На крај, излегува од автомобилот: „Веднаш се враќам.“ Го гледам како се упатува кон патеката.

Само што го погледнав осветлениот балкон, тој веќе се враќа. Се потпира со грбот на вратата. Излегувам и јас и застанувам до него. Продолжува да ги гледа светилките на загубената среќа. Нашите погледи лебдат заедно во студот. Стоиме така, во тишина. „...Сепак доволно е толку малку, не велам за да бидеме среќни, туку...за да ни биде добро. Сте помислиле ли некогаш колкав дел од живот трошиме залудно? Од шеесет години, дваесет ни одат на спиење, од останатите, колку ги губиме во тоалет, на работа, во ходници, во автомобилот, во резервирање места во ресторани, во чекање редици во пошта или во супермаркет? И ете, на крајот ни останува само трошка време за живеење, време кое можеби убаво го живееме или не, но сепак да го живееме...навистина да го оджывееме нашето. Иако на крајот никој нема да го помни тоа...“ Не ме гледа додека зборува. Гледа нагоре. Тивко прашувам: „Ќе одиме?“. Не го трга погледот од ѕвездите, од осветлениот балкон.

Престанува да се доверува, повторно се враќа на улогата на клиент. Студено е, можеби е подобро да одиме...“ „Да, да одиме“, одеднаш му се враќа решителниот израз, и самоконтролата. Отсечно ми ја кажува адреса. Повторно минавме низ Рим, сиот осветлен во ноќната божиќна атмосфера. Не зборува повеќе, повторно станува само клиент. „Сигурен сте дека сакате да се вратите...дома?“ Ме погледнува за миг, но не одговара, како да зборуваме на различни јазици. Во еден миг, на аголот од една раскрсница забележувам отворен бар, што е вистинско чудо. Се упатувам кон него. „Видете, мене ми се пие нешто. Сакате да дојдете и вие? Се надевам нема да се навредите ако ве почестам јас.“ Излезе како куче водено со ременче. На металниот анодизиран шанк имаше останато неколку резанки божиќен колач. Во задницата, пред низата пијалоци, знаменцата на Рома и неколкуте трофеи, еден расеан чудак ни тура две чаши француска анасонка. Од телевизорот ечи на цел глас „Jingle Bells“

со куп сијалички, светки и вештачки снег. Ги креваме чашите и нашите погледи се вкрстуваат споија за миг. „На здравје."

Превод: Сара Деспотовска

Специјална понуда

Камењата на долгата скалеста патека под маслиновите дрвја ги бодат подножјата на стапалата. Чекорам по едно цврсто море во кое стамените бранови на кременот непредвидливо ги видоизменуваат моите чекори.

Сите дијаманти се на своето место на црното кадифе на ноќта.

Со допир се обидувам да го најдам ѕвончето на влезот.

Никој не ме чека.

Едно ослободително туркање и тешката врата на капијата попушта без опирање.

Мирисниот трем ме води кон тесни и неосветлени скали поплочени со мазен травертин.

Се качувам додека срцето силно ми бие и конечно слушам глас: „Кој е?“

Кој сум. Го кажувам името со илјада игли забодени во мускулите и во срцето, кои ме заковуваат.

Јас сум, со тагата на мојот живот кој се тркала удолу, веќе без никаков план и патоказ.

И најпосле го здогледувам Антонио. Неговата прегратка е сигурен пристан.

Се будам во свежа постела. Спокојната тишина ме потонува во постелата. Времето за момент запира, а јас лебдам над мојата несреќа. Тука сум и слушам.

Тишина.

…

Конечно слегувам долу, Антонио не е таму. Наместо него, сретнувам две сини очи кои се шират во насмевка. Ми подава рака. Марек е, момче од Полска, дојдено во Италија да студира. Продолжува да се смешка поради мојата збунетост и својот изговор полн со шушкави “у“.

Ми вели „За ручек“, покажувајќи со брадата кон купот кромид и компири над кој се препотува. Движењата му се прецизни, точни. Секој употребен грам енергија е добро насочен, брзо патува кон целта. Во еден миг запира за да си ги исуши рацете и челото со едно крпче. „Дојди“.

Со брз чекор минуваме низ собите на свештеничкиот дом, чиј неред мириса на лаванда. Ме носи до една соба со ормани. Отвора еден орман

и од него вади две крпи и постелнина. „Океј?“ и се враќа да го доврши кој знае кој рецепт од неговата татковина.

Дури тогаш со благодарност сфаќам дека не ме праша ништо, дури ни името.

Се движам напрсти низ метежот од луѓе со чинии и чаши в рака. Ме пресретнуваат подадени раце и брзо изговорени имиња додека непрекинато тече поставувањето на трпезата. „Жал ми е, немаме леб“ се насмевнува Лучана, вrткајќи се низ кујната. Изгледа како никому да не му е важно што чиниите, виљушките и лажиците се различни. Се обидувам да најдам лимон во скудноста на празниот фрижидер со остатоците од којзнае кој претходен заеднички ручек.

Пристигнува командосот Отело со ќесе риби в рака. Има груб изглед, со подлактица голема колку топка за рагби а во одот како да е Џон Вејн. „Сега ќе си ги излижете мустаќите“ вели и исчезнува во кујната.

Мирисите што се шират од двете тенџериња на шпоретот се мешаат со пријатната арома на овдешната земја. Десет души седнуваме на маса и, додека Антонио се прекрстува, некој ѕвони на домофонот. Андреа и Емануеле се, долетале од Милано со компактен и молскавично брз автомобил кој мириса на ново и на шумски бор. Се прегрнуваме и тапкаме по рамената. Носиме уште две чинии, две столчиња и се збиваме за да направиме место.

И среде конфузното џагорење на досетки и смеа, погледнувам околу себе (од каде ли се појави лебот?) и, зачудувачки, се чувствувам задоволно. Задоволен што сум тука.

Звукот на камбаните стигнува до мене во една зелена долина каде некој ме следи на коњ. Се обидувам да трчам, но се чувствувам како да ми ги врзале глуждовите. Се движам бавно, пребавно со копитата, а коњот и коњаникот итаат кон мене. И одеднаш ѕвонењето ме враќа во реалноста.

Буден сум во постелата која мириса на чисто. Недела е.

Влечкајќи се низ ходникот го среќавам Марек. Дотеран е од глава до петици и оди на миса.

„На миса?“

„Да, Антонио служи миса во единаесет. Види.“ И отвора една скриена решетка во шпајзот што гледа кон црквата.

Народот веќе ги полни клупите и продолжува да пристигнува. Пред очи ја гледам мојата долга бројаница на обесветени недели.

Камбаните повторно одекнуваат: единаесет е. Во домот повеќе нема никој: длабоката празнина на тишината лулкана од пригушените песни што продираат низ решетката.

Истрчувам долу по куси пантолони и маица.

Бротчињата наредени во низа чекаат на пристаништето.

Клучевите на чамецот со висок клун ми ѕвечкаат во џебот; Антонио ми ги даде.

„Денес ќе пловиме“. Но, во последен миг рече дека е зафатен. Како вообичаено.

Така, на крајот ме придружуваат Диего и Сирио, на кои ако им ги соберам години не стигнуваат ни до триесет.

Додека се оддалечуваме од кејот на пристаништето, Диего со возбуда раскажува за некои херојски подвизи.

Татко му, Отело, навистина бил командос, еден вид специјален агент обучен за сè: накусо, домашна верзија на Супермен. Нормално, тој му е идол.

Сирио се фаќа за работа: ги внесува пловните браници, ја бара куката, сака да управува со управувачот на моторот, но чека знак од Диего за да го следи каде и да е.

Се закачуваме на една пловна платформа каде што се одгледуваат мекотели. По само еден миг Диего е веќе во вода и се искачува на еден вид бункерче врз бетонска платформа. Скока еднаш. Па уште еднаш. Од најниското ниво, па од повисокото. Се враќа наназад: сега се фрла со некој гумен чамец што му служи како падобранец. Збогум, кај и да е ќе се отепа.

Сирио не сака да скокне во морето. Но, по неколкуте повици на Диего станува, возбуден како куче чиј газда влегол во море. Ме гледа и одеднаш, додека се пушта во водата, лизгајќи се по работ, сфаќам: не знае да плива.

Останува закачен за бродот. „Смири се, не клоцај, водата ќе те држи на површина“. Неговите очи се вперени во моите. Побрзо би умрел отколку да признае дека стравот го држи врзан за бродот. Во заднина Диего прави пируети во воздухот и по којзнае кој пат му свири на другарот.

„Верувај ми, не се плаши, движи ги рацете...еве...вака“. И ете, разумот на верата, во форма на желба, се бори против сигурноста што ја нуди дрвото.

Доволен е еден миг. Пушта една рака. Ме гледа со сериозен израз во очите. Потоа уште една. Забрзано дише, сосредоточен. Усните му се искривуваат во насмевка. Извикува. Лебди.

Како се раскажува она што не се раскажува. Каде се зборовите, уште недоволно измазнети за да го најдат внатрешниот пат, мојот пат, кој се распаѓа без да знам како. Убавата измислица на самостојноста, соочувањето со денот на сплавот на плановите, за, на крај, сепак да се чувствувам како бродоломец. Желбите на срцето: разумноста на неопходната и неугаслива потрага по среќата што ќе ги следи прецизните и деликатни контури на судбината на која треба да ѝ се предаде. Без напор. Со свест за брзината на чекорите и за патот. И пред сѐ: со сопатник. Животен сопатник кој ќе има смисла, отаде допаѓањето и заслугите.

Додека ги зашрафувам металните цевки на ова скеле, повторно ги слушам зборовите на Антонио против верската заслепеност и глупоста на оние кои се заробуваат зад некоја фиктивна барикада: од оваа страна добрите, а сите други надвор.

Го гледам Пјетро и неговиот умор по бессоната ноќ мината во бесмислен риболов. Влажниот и студен замор на тажните мрежи. Постави, собери. Повторно постави. И бавното движење на веслата при закотвувањето. Па истовар на уловот, каков и да бил. Скокот во вода на брат му за да го закотви кајчето.

А потоа, човекот на брегот. Сожаливи погледи кои се вкрстуваат. Апсурдна покана, која сепак соодветствува на желбите. Тој поглед полн со риби.

Роко минува крај мене натоварен како магаре. „Ќе ти помогнам.“ Работи како сезонски работник во еден ресторан на пристаништето. Студира градежен факултет, а неодамна служел војска во морнарицата: поминал цела година во касарна на некој рид, набљудувајќи два обора со кози. „Капетанот беше опседнат. Има две раси: високи и ниски. Знаеш, не смееја да се мешаат.“

Па така, пред да оди да се искапи, ни покажува што научил: мееееееe. Како блее козата. Цела година воена служба. Во морнарица.

Доаѓа и Џино бревтајќи како локомотива. Товарот со саксии не го дава никому. Тој ќе ги намести, тој знае како. Со глас на пензиониран баритон ми раскажува дека Лука му бил син и ме прашува дали се сеќавам дека сум вечерал кај нив дома, некогаш, пред многу години. И така,

меѓу купот саксии за редење, се присеќавам. Но не на ликот на момчето, туку на она што ми го раскажа Антонио. Телефонскиот повик што стигнал ненадејно како куршум. Сообраќајната несреќа. Трчаницата до Милано. Искусената болка како белило без форма. Сликата на Лука, заедно со многу други фотографии на бирото на Антонио. А потоа сменетиот живот, раскажуван за време на вечерите, во епизоди. Загубениот и повторно пронајден син, кој го запознал преку раскажувањата на пријателите, преку писмата на оние кои го сретнале и останале восхитени од него; неверојатните епизоди на едно момче кое дури отпосле вистински станало негов син.

Зошто Џино имаше амбиции и ги полнеше со своите успешни проекти на Калабриец кој се преселил на северот. Митот на општествено воздигнување како животна цел, за нивно добро, се подразбира, за децата, преку децата. За потоа, одненадеж, една мртва морска струја да му ги избрише трагите од песокот. Оние што неговото крупно стапало на баритон ги имаше втиснато пред дваесет години претходно. Оттогаш се родила уште една заедница: семејства на духовен пат. На секое од нив им фали по едно делче, но кога човек ќе ги види заедно, не личат така.

Отело и Диего одат угоре-удолу по скалите меѓу маслиновите дрвја. Отело отсечно наредува, диригира, се зафаќа за работа. Диего потскокнува, по малку се буни и фучи, но на крај работи, уморен е но задоволен. Подобро така, ако разбирате што сакам да кажам, додека врсниците се долу на кејот и си играат.

Затекнувам еден долг поглед меѓу двајцата. На работ на усните на Отело се протега линија што наликува на задоволна насмевка. Еден миг потоа, додека ја притиска стегата што поврзува две метални цевки, Диего, со широко насмеано лице, бара согласност од татко му. Но Отело повторно тргнува нагоре по скалите, свртен со грбот.

„Дечки, имаме петстотини милиони долг за реновирање на покривот и прифатилиштето“.

Залакот ми се стркалува од устата. Роко се здрвува со лажицата во воздух. „Да се надеваме дека добро ќе ни оди продажбата на саксии во недела“ вели Џино смеејќи се. Заедно со мештаните, денес на маса сме шеснаесетмина. Тишината го мери придонесот на секој од нас. Не може да не помислиме на клеветничките написи за реставрацијата на камбаната и на олтарот на Богородица, на ланските претреси и истрагите. „Зарем не знаеш ништо за тоа?“ ми вели Џино додека ги собира чиниите во кујната: „Полицијата од корен ја преврте куќава, со Антонио се

однесуваа како да е криминалец... оние од кооперативата сакаа да му направат проблем. Газ и гаќи се со советникот, го упропастија заливот со секакви палати а сега... Еден свештеник што гради прифатилиште ги плаши... им ги крадел гласовите!“

Антонио меша во чинијата.

Свештеничкиот дом, клаустарот, црквата. Пред две години сè било во распад. Антонио немал ни кревет. Времето како да запрело кај наполеонските војници кои беснееле, унакажувајќи статуи и слики, уништувајќи сè пред себе. Заедно со момците и со оние кои можеле да му помогнат, Антонио сè реконструирал и реновирал.

Еден напис во дневникот „Кориере“ зборуваше и против и реставрацијата на готската Богородица, срцето на светилиштето.

„Новиот парох направи повеќе штета од Наполеон.“ Слегувам за да ги полеам цвеќињата и уживам во градината која никнала во клаустарот. И повторно размислувам за тоа.

„Задутре пристигнуваат илјадници посетители од секаде. Ќе има огромен проток на луѓе. Ќе се најдеме во четири часот и ќе си ги поделиме обврските“. И така, се покрена вредниот рој мравки, чиј дел сум и јас сега. Лесно и тешко, во исто време и на исто место. Зошто илјада планови значат и исто толку проблеми. Тука учиш да ги оддалечиш, да се предадеш на нешто поголемо и поубаво. Како морето што ги лула бродовите.

Можеби тоа не се сфаќа веднаш. Можеби и никогаш нема да се разбере. Зошто убавината можеме само да ја препознаеме, но не секогаш сме подготвени за тоа. Како и за вљубување.

Со Марек го растоварам камионот со цвеќиња наменети за хуманитарни цели. Исцрпен, одам да се испружам на пристаништето. Марек ми се доближува одзади и се испружува покрај мене. Го ископува паричникот од фармерките. Слушам шушкање. Ги отворам очите и пред мене гледам дланка со слика на девојка во неа. „Јеана“ ми шепнува. Ја вртам фотографијата меѓу прстите. Одзади има посвета на полски. Неразбирливи љубовни пораки. Впрочем, и како би се објаснила љубовта?

„Одамна ли не си ја видел?“

Станува. „Шест месеци“ и го врти погледот пред себе.

Блескавиот отсјај на брановите се појавува и исчезнува.

Потскокнувам надолу кон влезот на црквата со камерата, триножникот, светлата и сè останато: ми требаат три наврати за да ги организирам идеите и материјалите. Антонио ме замоли да го снимам празнувањето и инстинктивно ми се роди идеја за интервју со поклониците.

Во четири и триесет часот, во мракот, гледам како првите посетители се искачуваат по скалите. Пристигнуваат пеш, ми велат оние што успевам да ги запрам; од различни градови се и доаѓаат да ја фатат првата миса, секој со својата запалена свеќа во една непрекината река на блесоци.

Секој час миса, секој час луѓе од различно место.

Продолжуваме така некое време, вперувајќи ја блескавата светлина и микрофонот в лице на несреќните минувачи. Малкумина застануваат, уште помалку се оние што одговараат на нашите прашања. Марек се обидува најдобро што може да го држи осветлувањето без да сени, но тоа е вистински предизвик меѓу маслиновите дрвја, со прекусиот кабел и луѓето кои бегаат како исплашени рипки. Вештачкото светло ја истиснува убавината на топлите канделабри кои шират слаба светлина, посочувајќи го патот.

„Зошто доаѓаш тука?“

Најобесхрабрувачкиот одговор: по традиција.

Најинтелигентниот: одговорите на животот се бараат или во себе, со помош на психолог, или надвор од себе, преку хороскоп или гатачки. Мислам дека ова е третиот пат. Чесен одговор.

Најтрогателниот: за повторно да ја видам жена ми која почина пред три години. Таа секогаш доаѓаше....

Последниот одговор: какво прашање поставувате? Нели знаете за што доаѓаат луѓето овде?

Принуден сум, иако нерадо, да застанам пред огледало и да си одговорам: не. Не онака јасно како што би сакал. Дојдов за да побарам некаква средина, игла на компасот која ќе ми го посочи патот. Често одиме без насока, нè водат неодложните обврски, роковите и препреките кои многу прецизно го диктираат ритамот на нашите денови. Имам сомнеж дека можеби сè е само еден огромен и удобен холограм, создаден за да го сокрие неспокојот на трката кон неизбежниот скок во темнината. Ги светнуваме вагоните, ги миеме тоалетите, ги менуваме чаршафите на спалните вагони, продолжуваме по патот внимавајќи на станиците, на свирежот на кондуктерите, преправајќи се дека не знаеме дека пругите

водат кон бездна, дека нашиот прекрасен, чист и брз воз ќе излета од шините.

Околу десет часот се чувствувам скапан од умор. Носам сè горе, во свештеничкиот дом, и се фрлам на креветот. По еден час сакам да го побарам Марек: ќе има свечена миса, треба ли да ја снимам?

Одам да се стуткам покрај оргулите. Уморен сум и расеан. Ни проповедта на Антонио не ме погодува. Со окото вперено во објективот ја следам мисата во црно-бело, безволно, без идеи.

Доаѓа редот на Оче наш и тогаш се случува нешто. Гледам како луѓето стануваат, се фаќаат за рака и заедно се молат. Не знам што е тоа што се буди во мене, но го гледам, го чувствувам како расте едногласно со илјадниците други христијани кои се на нозе, во илјадници и илјадници други цркви, во истиот час, во истиот момент, можеби по малку асинхрони, како некој што почнал да кажува реченица а ја завршува доцнејќи еден миг, но сепак заедно.

И таму сум и јас, со моите прашања, ја кажувам Оче наш, по години молк.

Се чувствувам како син, по многу години на стерилна самостојност.

Кејот е преполн со штандови кои продаваат слатки, мекици и шеќерна волна, карамелизирани бадеми и лешници, играчки и разна облека.

Тивко се движам низ неделниот метеж. Марек ме следи како весело куче: бара подарок за Јеана. Во Полска животот бил тежок со години: полициски час во шест попладне, без слобода за располагање со сопственото време кој како што сака, без да може да се отиде на кино. Алиштата биле исклучиво во три бои: бела, црна и згаснато црвена; дозволени биле сите нијанси на сива.

Излегуваме од долгиот тунел од осветлени кампери; испрекинатата змија завршува кај скалите од црквата. Токму таму, на последните скалила, каде што наредивме стотици факели создавајќи геометриски форми со светлината, седи Паолино целиот стуткан. Му се заблагодарува на секој поклоник што ќе мине покрај него. Љубезен е, воспитан. Пред себе ставил превртена капа. Од зори е таму и бара милостина. Одвременавреме ќе се поднамести на едната ногата, без намерно да го покажува осакатувањето на другата. И во еден момент ме вика, ми вели: има уште еден сиромав, како мене седнат на врвот на скалите, Мароканец. „Ама дон Антонио мене ми рече дека не може да се седи на влезот. Зошто

тогаш оној седнал таму? Јас немам ништо против него, но еден друг веќе седна на влезот од селото, овој горе и мене никој ништо не ми остава“.

И така почнуваме муабет: го замолуваат Мароканецот и тој да слезе, а Паолино ми ја раскажува неговата приказна: бил кадет машинист, тргнал да плови на еден „панамски“ брод пред триесет години.

Една ноќ, местел некој кабел што го врзувал товарот во складиштето, кога одеднаш врз него паднала челична греда, тешка којзнае колку тони. Не видел ништо: од ударот му се исекла ногата под коленото. Го имобилизирале за да го качат на палубата. Не чувствувал болка, само огромна тежина што го влечела надолу. На крајот, ја загубил ногата, самата се откинала од коленото.

Биле потребни три дена патување до пристаништето, со гангрена, ампутација на бутот. И тоа во време кога луѓето не ни знаеле што значи здравствено осигурување.

Сопругата го напуштила со двете деца. Се обидел да најде пристојна работа, како знаел и умеел, не престанал да се бори. Дури и се преженил. Добил ќерка. Му се насолзуваат очите. Ќерка му има осумнаесет години и се вљубила во некој Албанец. Си заминала од дома за да стане курва. Ни тој не знае каде е. Кога ќе му се јавела, се преправал дека не знае ништо, за да не ја понижи, но би ја дал здравата нога што му преостанува за повторно да ја има крај себе.

Пристигнува сопругата и му носи ќеса со овошје. Ми ја претставува со достоинство кое значајно ја надминува неговата месечна инвалидска пензија од четиристотини илјади лири: мојата госпоѓа.

Кујната на свештеничкиот дом е брза крстосница на порции и повици, смени и ротации. Сите се зафатени со пречекот на поклониците. Се помага - се јаде - и повторно на работа. Но, мене залаците ми се трупаат во грлото. И натаму ја гледам таа сабја што во ноќта му ја пресекла ногата на Паолино. На дваесет и една година и со кариера пред него. Го гледам во белата униформа на кадет како во ноќта слегува под палубата.

На масата ми го подаваат послужавникот со телешко месо. Молскавично ја претворам половината пресечен багет во сендвич со зелена салата, домат и резанки месо. Земам две праски од садот со овошје и во алуминиумска хартија завиткувам едно парче од тортата со целувки. Трчам надолу по скалите. Но Паолино веќе го нема. Го нема ниту ниското столче и капата.

Попладнето бранот на поклоници стивнува, а штандовите со хот-дог и кока кола се повлекуваат како осека на песочна плажа, оставајќи зад себе кутии и ѓубре по улиците.

Без никакво предупредување морето се разбранува, камшикувано од ненадејните капки дожд. Врне. Врне и сјае сонце.

„Вечерва заминувам“.

Терасата е полна со цвеќиња, со мириси. Антонио се движи наоколу: полева, скубе по некој сув лист.

„Вечерва си одам, Антонио“

„Мм...“

„Морам да се вратам“.

Поткаструва една гранка од здравецот и ја фрла на тревникот.

„Зошто не останеш некое време; сега ќе имаме повеќе време да зборуваме, да поседиме заедно.“

„Да, знам, ама...не можам да останам, морам да се вратам на работа, сега ќе излезе и конкурсот, треба да ги засукам ракавите...“

„А среќен си?“

Тоа е убавото кај Антонио: погодува право во срцта. И никогаш не знам што да му одговорам.

„Среќен...добро се чувствував овие неколку дена. Немам желба да се вратам, но... дали сум среќен...“

„Ти недостига една работа за да бидеш среќен.“

„Една?“

„Да станеш свештеник, да го следиш Христовото начело.“

Како куршум од пушка, директно во градите.

Антонио се врти да ме погледне. Го наведнувам погледот, пак го кревам. Уште е на истото место, неподвижен.

„Ајде Антонио, не се шегувај...“

Повторно почнува да го кубе плевелот од преполните саксии во дворот.

„Одамна сакав да ти го кажам тоа. Не можам да те замислам со цуцла, пелени, кашички. Роден водич си и би можел да оствариш големи нешта. Има многу луѓе што имаат потреба од некој како тебе.“

„Но, Антонио... а Клаудија?

„Клаудија? Нели се оставивте?“

„Па... да, се оставивме, но...“

„Тебе Клаудија или која било друга нема да ти биде доволна, тоа е вистината...“, и продолжува да работи, кастри уште една гранка.

Останувам покрај него и го гледам додека го навртува цревото и го брише подот.

Изборот е исклучив, да продолжам да пловам без компас, или да влезам во семинарија, да оставам сè зад себе, да потрчам по тој пат, сигурен дека следам трасиран пат.

Нема други зборови: само да или не.

Ги гледам Свети Петар и брат му како се враќаат од риболов со полните мрежи и Го прашуваат: каде живееш?

И Матеј како го напушта местото на даночник за да Го следи Него.

Набрзина изнаставив сè во торбата и безволно го сместив багажот во автомобилот. Немам желба да заминам, да се вратам на секојдневието, а јас сè уште ја чувствувам тежината на тоа прашање.

Еден по еден си заминуваат речиси сите. Прегратки и поздрави течат како бавно крварење.

Се враќам горе во свештеничкиот дом за да се поздравам со Антонио; цел ден го барам. „Го повикаа, итен случај, починала некоја старица од новите куќи, надвор од селото“ ми вели едно од момчињата.

Го прегрнувам Марек кој сака да ме покани на свадбата со Јеана.

„Ќе се жениш?“

„Да, ми вели со насмевка, но никој уште не знае“.

Најпосле тропам на вратата од собата на Антонио. Испружен е на креветот со затворени очи.

„Антонио...“

„Кој е?“

„Јас сум...си заминувам...па...сакав да ти се заблагодарам...“

Ги отвора очите, ме гледа.

„Сега ли заминуваш?“

„Па, веќе е доцна, патот е долг...“

Со исправа со негодување. Седнува на работ на креветот.

„Сфатив. Тогаш збогум, врати се да ме посетиш.“

Станува и силно ме прегрнува „и сети се дека не си сам“.

Пред да тргнам, му поставувам уште едно прашање: „Антонио, што сакаше да кажеш денес кога ми велеше дека треба да го следам начелото на Исус, какво е тоа начело?“

За момент се загледува во мене „Да следиш начело...кое не е твое.“

Минувам крај бротчињата на пристаништето, полни со вода. Некој со кофи ја празни насобраната вода од дождот од претходниот ден; дел од бродовите се покриени со церади, некои се полупотонати, напуштени и полни со алги.

Колата брзо ме носи надвор од градот по кривините на регионалниот пат. Остриот свиок ми дава можност да фрлам уште еден поглед кон црквата горе. Така во себе зачувувам слика на огненото зајдисонце, веќе со носталгија во погледот.

Зад ридовите е темно, станува сè потемно, а автомобилските светла едвај го сечат мракот.

Превод: Андријана Русеска

Улицата„Карло и стоте ноздри“

На Рафаела

Твојот нежен глас се престори во челик и ти побара од мене да престанам да те барам, да замолкнам.

„Можеби се сфаќам себеси премногу сериозно?“ – ме прашуваше - но веќе го знаеше одговорот.

А сепак, кога се запознавме, сѐ беше поразлично. Ми се врати во спомените сликата на твојата рака како се обидува на менувачот во автомобилот да ја допре раката на твоето поранешно момче, Роберто; на неговите очи додека гледаа во ретровизорот барајќи го патот; на дваесетте шишиња вино што ги зеде од онаа винарија каде што бевте заедно со твоите пријатели...

Твојата рака, твоите раце во потрага по љубов, желни и жедни што ја милуваа неговата рака лабаво поставена на менувачот додека возеше. А јас си мислев: „О Господе, колку е убаво такви раце да ги бараат твоите“.

Тој изблик, таа љубов беше жежок пламен што ја ширеше наоколу својата топлина и беше добредојден и за еден незнајник како мене, седнат одзади, замрзнат од осаменост.

Беше дојден од Финска. Јужноамериканец во Скандинавија: класичен оксиморон. Вашиот прв викенд во твојата куќа. Вашиот меден месец. Куќата што ги паметеше нашите спомени, со песните и цртежите на Виви закачени во кујната, нашата заедничка слика на јахта, покрај креветот, железните скали, кои ти ги обои скалило по скалило како виножито, сјајот во твоите очи со кој конечно ме пречека, но не како „господинот што е горе” од твојата исплашена внука, кога ме виде во бањата, туку како господар на твоето срце, кога ми рече, бакнувајќи ме: „Не, Роберто веќе го нема.“ Ете: сето ова веќе не беше наменето за мене. Беше туѓа територија, недостапна. Рајот од каде што бев исфрлен.

Првата ноќ бев вознемирен. Ме гушеа ѕидовите од мојата гарсониера во центарот на градот. Нашата софа зјаеше затворена, покриена со убав и бескорисен јорган.

Ти немаше да дојдеш.

Ти немаше повеќе да дојдеш.

Ти никогаш повеќе немаше да дојдеш.

Се обидов да ги поправам задачите по латински на масата од нашите заеднички вечери, со нашите супи од зеленчук за кои смислувавме оригинални варијации.

Очите ми се лизгаа по конфузните реченици од неразбраните пасуси. Одеднаш, звук на чекори ме прекина на половина, ме натера да го задржам здивот, мислејќи дека тоа се твоите чекори долу на улицата Кастело, дека трчаш накај мене, како онојпат кога бев болен, толку многу болен што ме дереше грлото кога зборував на телефон.

Но тоа беа двојките од петок навечер, друштвата кои се собираа за викенд, некој кој трчаше на својот состанок.

А потоа мртва тишина во ноќта.

Отчукувањето на часовниците, од кое не можеше да заспиеш кога преспиваше кај мене, па морав да те нишкам во прегратка, да те гушкам силно и да те бакнувам.

Но колку време помина оттогаш?

Најбрзиот и најстудениот ден на една едрилица долга четири метри со брзина од триесет јазли и ледена езерска вода.

Нагоре-надолу на курсот за инструктори на федерацијата. Нагоре-надолу, надевајќи се дека студенилото од водата, немирните бранови и силните превртувања ќе ме подигнат.

Речиси и успеав во пливачкото одело со дупка на вратот, добро стегнато на зглобовите и глуждовите, па се полнев со вода како некое шише кога одев надолу.

Истите маневри ги повторив веќе десет пати, но со умот бев на друго место. На моменти за малку ќе го убиев и мојот кормилар.

Вечерта дома повторно бев вознемирен, не успевав да се смирам, ѕидовите ми се претвораа во пламен. Ти. Твоите очи. Твојата насмевка. Твоите раце. Твоите зборови наменети за него. Зборови кои не можев ни да ги замислам. Еден јазик, неговиот, непознат; вашиот кој алудираше на нова љубов, неразбирлив за мене.

Чувствував топлина која надоаѓаше на бранови. Не можев повеќе да останам.

Подзастанав малку со погледот вперен кон ноќната масичка. Клучевите. Клучевите од моторот. Клучевите од мојата куќа. Клучевите од твојата куќа. Ги зедов сите и излетав надвор.

Кога стигнав пред застаклениот влез, светлото беше запалено. Седев на моторот со кацига на главата: како некој средновековен воин подготвен за борба. Со скршено срце, со бистар и чист ум.

Се гледам себеси: последните метри со моторот исклучен по брзото возење низ стоте селски патишта што водеа до тебе – така ми велеше ти, смеејќи се. Низ места со чудни имиња, за кои ми раскажуваше првиот пат. Вакароло, улицата Карло Боромео, по оној што дошол од Милано за да ги лекува болните од чума, Стоносник – се шегував јас – сигурно потекнува од стоте ноздри, поради мирисот на штала и ѓубриво.

Тивко слегувам од моторот. Полека минувам низ празниот двор, сè уште чист од варта со која го бојадисавме. Погледнувам кон твоите љубени растенија на терасата. Двете мали борчиња горе на првиот кат: ние во форма на растение, со надеж дека ќе пораснеме и ќе станеме силни како гората во планините.

Ги барам клучевите. Молчам за да чујам подобро. Ѕвечкање на садовите откај сосетката. Разгледувам наоколу. Лаеж во далечината.

Блиската меана каде што се чувствував толку осамен, тогаш кога излеговме првпат сите заедно. Роберто задоволен од шишињата вино, од сплотеното друштво на твоите верни пријателки. Колегата на твоето момче кој ги поддржуваше ставовите на партијата„Лига“. Јас кој ѝ ѕвонев на сестра ми, обземен од чувството на отфрленост и осаменост. Тоа се остри секавици во моите забрзани срцеви отчукувања, кои ме движат напред-назад. Ми се чини дека слушам музика однатре. Стојам стаписан.

Ми надоаѓаат слики од една средба од нас тројцата.

Ги стискам тупаниците в џеб.

Го ставам клучот, отклучувам, еве сум внатре.

Тишина.

Полека ја затворам вратата зад мене.

Запалено светло во аголот. Непознат мирис во воздухот.

Влегувам во кујната. На масата има изгасната свеќа. Црвениот восок разлеан наоколу. Полека се качувам по скалите.

Тишина.

Спалната соба. Отворен куфер. На фотелјата каде што се пресоблекував, сега е неговата облека. Грда бордо вратоврска фрлена на наслонот. Го гледам отворениот куфер. Во него има копачки, расфрлани кошули.

Чувствувам пулсирање во ушите. Ми доаѓа да повратам. Се качувам по скаличките кои водат до бањата. Мојата четкичка за заби е сè уште таму.

Повратив во мијалникот, но не сум јадел од претходната вечер, а од нагонот ми се дујат вените на слепоочниците.

Внимателно го исплакнувам мијалникот и слегувам долу.

На една полица има кутивче за накит. Го отворам. Прстен. Ужасен прстен за твојот вкус. И до него украсна машничка.

Тишина.

Се враќам во спалната соба.

Ангелчињата што ти ги испратив сѐ уште се таму, на разгледницата.

А нашата фотографија? Ние двајцата прегрнати на јахтата? Ја нема на ноќната масичка. Ја нема повеќе.

Те замислувам како ја подготвуваш собата за него. Исчекување. Фотографијата набрзина тргната во последен момент.

Гледам наоколу додека чувствувам гадење што повторно ми го притиска грлото. Го отворам прозорецот да земам малку воздух, гледајќи кон двете мали борчиња.

Ноќта е ведра, без месечина. Како оние што толку ти се допаѓаа. Како кога се прегрнавме за првпат.

Те слушам како ми велиш добра ноќ, додека се симнувам долу во кабината на едрилицата. Ти, завиткана во вреќа за спиење, надвор на горната палуба: сакаше да заспиеш гледајќи ги ѕвездите.

И мирисот на морето.

Се враќам долу. Ќе ве чекам седнат на софата. Во кујната, во мијалникот извалкани чинии од вашата домашна интимност.

Седнувам.

Го гасам придушеното светло кое те осветлуваше додека ми го читаше Гете.

Тишина.

Седам во темницата. Ги замислувам фаровите на твојот автомобил со златна боја кои ќе ме осветлат низ прозорците. Изненадена заради изгаснатите светла. Изненадена кога ќе ги вклучиш и ќе ме најдеш седнат со вцрвенети образи и надуени вени на слепоочниците.

Не можам да продолжам. Не успевам ништо друго да замислам.

Јас и тој како се тепаме, како се тркаламе по земја? Ти како се обидуваш да нѐ разделиш?

А потоа, всушност. те гледам. Лута. Бесна. Како ми велиш да си заминам. Веднаш да си заминам!

Како прснуваш во плач, додека тој се обидува да те утеши.

Не би знаел што друго да направам освен да си заминам, како краставо, валкано и претепано куче. Но со секавични погледи упатени кон него.

Одеднаш се чувствувам смешно. Жално смешно.

Повторно го вклучувам светлото.

Се појавуваат твоите книги наредени во низа, честитки препрочитани веќе илјадници пати, стрипот од Мигелито на шпански јазик. Претскажување? Ситните ронки од иднината се вгнездуваат во набори од нашето секојдневие. Сега дури и стрипот и твојот курс по шпански јазик, веќе сè си добива смисла и се чини како јасен показател за она што ќе се случи.

Станувам.

На твојата работна маса, расфрлани листови, неделен календар, кратенка на авионска компанија со ред на летање и илјадници други поводи за бескорисни сомнежи.

Изгледа како сложувалка без цртеж.

Останувам уште малку таму.

Одеднаш звук од улицата.

Паника дека ќе бидам затекнат со самото отворање на вратата, вашите погледи вперени кон мене. А јас беспомошен.

Брзо ја земам кацигата што ја оставив на земја.

Излегувам, се качувам на моторот и го палам.

Светлината од фарот го осветлува застаклениот влез.

Последен поглед кон двете мали борчиња.

На патот кој минува низ ноќното поле се разминувам со автомобил со златна боја од спротивна насока.

Којзнае дали ме виде.

Којзнае дали беше ти.

Превод: Маја Божиновска

Поздрав

Септември, 1994. Алберто има 18 години, и оддалеку ја крева раката за да се збогува засекогаш со групата, слика која сака да ја понесе со себе, без да се збогува со никого. Ние, збунети и раштркани, стоиме стотина метри понапред, сè уште сплотени од сè што доживеавме заедно на крајот на курсот, на крајот на летото. Некој се обидува да го викне. „Алберто, ееееј Албертооо! Дојдииииии“. Тој стои неподвижен, со кренатата рака. Ги креваме рацете за да го поздравиме, мавтаме. Тој одмавнува со главата. Плаче? На крај го гледаме како исчезнува, проголтан од толпата.

Превод: Анастасија Поп Стојанова

Меѓу редови

Таа го предаде својот есеј, убаво среден, јас пак се мачам со чкртаници и пречкртување, напишала убав текст: две деца, сопруг, вистинско семејство од соништата, куќа, куче, баби и дедовци и сè останато.

Работат ли? Секако, и двајцата сопружници, имаат сосема доволен приход за живот, одговара мирно и самоуверено.

Безмилосен објектив вперен во мојата сегашна состојба (а кој знае уште колку години?): независен професионалец, сингл, односно неженет, фриленс фотограф, или поточно несреќник кој ја граби секоја можност што ќе му се понуди и... шлаг на тортата, уште живее кај мајка му. Типичен случај на италијански маж од последната генерација.

И еве нè, јас и таа, по дваесет години. Уште е убава; кон тогашната смиреност се придодал и некој воздржан спокој, кој ја прави уште поубава. И подалечна.

Ех, што ти значи зрелост.

„Ќе се прошетаме ли?"

„Зошто да не?"

„Сладолед?" и така, без фантазии, со нејасно чувство на вина предизвикано од нејзините заводливи облини, - кои баба ми ги дефинираше како"симпатична личност", ја следам во бесцелната прошетка по улиците на центарот.

Ги минуваме сите баналности во низата години што нè делат и ете нè, нижиме радости и разочарувања, вљубувања и одљубувања, роднини и роднински врски. Работата, нужна воздишка, прекинатите студии, музиката, таа страст во младоста закопана од потребите и начелото на реалност. Накусо, сета онаа теологија на секојдневниот живот раскажана со помирен тон меѓу лижењето сладолед од чоколадо и лимон (мислев дека е ванила!).

Се качуваме до тврдината.

„Знаеш дека никогаш не сум бил тука?" лажам, мислејќи дека ќе ѝ угодам, зошто секогаш е убаво да се глуми Цицерон во сопствениот град.

Гледано од горе, сè си има свој ред, и свиокот на улички кои се искачуваат по ридот, над големото пристаниште. Се забележува еден брод што пристигнува од далечината.

„А ти, што ќе ми раскажеш?" ме прашува, гледајќи ме накосо.

Навистина не би сакал да оставам впечаток на губитник: и вртејќи одоколу и го раскажувам последниот успешен проект што го имав пред две години, како да е сегашен. Со голема вештина и алхемиски напор успевам да го претворам застоеното и смрдливо мочуриште на мојата сегашност во пријатно капење, прво од летната сезона, студено, но, кога ќе излезеш на сонце за кратко ќе си речеш: ах што беше убаво!

Слегуваме од високата кула од која сè се гледа одлично и таа задоволно се сместува на една клупа. „Сакаш ли да седнеме малку?“

Ми раскажува за своето секојдневие, - за работата која е монотона, но не изгледа исфрустрирана поради тоа.

„Вообичаени работи“, вели со мирна насмевка. Ми раскажува за зделките на фирмата на сопругот, кои во последно време се многу нестабилни.

И, додека зборува, сè се заплеткува во црвениот вител на нејзината костенлива коса која ме носи во едно праисториско, но сепак неверојатно блиско минато. Една заедничка пријателка која на снегот ми вели: „Знаеш ли кој ќе се мажи?“

„Останала трудна, имала погаче во фурната“.

Меч го прободува моето тело, од крај до крај, додека стојам на црната и најстрмна патека, со скиите насочени кон амбисот. Така нека биде. Нека ме проголта бездната.

Колку години поминаа? Се обидувам да пресметам според возраста на „погачето во фурната“.

„А, син ти?“

„Андреа? Заврши четврта година гимназија, но уште не знаеме дали го положил завршниот испит.“

Ете, завршена работа, точно осумнаесет години. Се силам да ги слушам нејзините проблеми на фул-тајм мајка, повторно ги гледам во главата моите први бакнежи на карпите, првите истражувања под маичката и двете тркалезни гради кои ми се лизгаат меѓу рацете.

„Па и не е така лошо“ - вели таа, погрешно толкувајќи ја мојата воздишка - „Туку, знаеш, во последно време имаме многу грижи. Пред некој ден, токму пред гимназијата на Андреа, уапсија некој што продавал дрога. Можеш да замислиш? Згора на сè, годинава му се падна еден наставник кој, штом што ќе отвореше уста, на човек му доаѓаше да го стрела“ и така ми сервира и беседа за опасноста на училиштето, за одговорноста на воспитувачите...

Истовремено повторно ја гледам како се сонча топлес, и првиот пат кога ме викна да се тушираме заедно, слика по слика. Со малку труд ја слушам и филмската музика во заднината: Нил Јанг. Кантри нотите на една далечна, полуполитизирана култура, полна со поразителна меланхолија која ја придушувавме со забранетите бакнежи и милувања. И убавите дијамантски ѕвезди закачени на синиот тепих на ноќта само за нас.

Ме гледа со прашален поглед во зениците, откривајќи ги мојот замаглен поглед кој изискува присуство.

„Што ти е? Ме прашува со лесно повишување на гласот. Би можел ли да ѝ кажам „Поубава си дури и од моите сеќавања“ без да паднам во некој филм на Нино Д’Анџело?

Се ограничувам на едноставно кревање на рамената велејќи: „Ништо, знаеш, и јас имам некои проблеми...“

Го гледам во далечината морето во кое траектите ги браздат истите линии секој ден, два пати дневно. Тонам во море од меланхолија и осаменост, додека таа ми зборува за помалата ќерка од само три години, која годинава ги фатила сите егзантемски болести; па и дедото префатил од внука си, а на негова возраст таквите болести се опасни...

Во еден момент забележувам една ѕвезда ниско на хоризонтот. Венера е, ѕвездата која прва изгрева, а последна заоѓа. Убав спас кој ми нуди една едноставна и искрена досетка: „А...се сеќаваш ли на Касиопеја?“

Ме гледа како што прави таа, заривајќи ги зениците длабоко во моите очи, како чекан во карпа. Веднаш стига до врвот.

„Да, секако. Убаво беше да те слушам како зборуваш за ѕвездите. Штета, никогаш не успеав да ги пронајдам...“

И седиме така, гледаме надолу од високиот рид на зрелоста во убавите бродови кои исполовуваат на риболов. Во тишина.

Сè уште би можел да ја научам за ѕвездите. Ја ѕиркам. И таа ме гледа.

„А ти, немаш девојка?“

А сега? Се обидувам да ѝ ја раскажам мојата замрсена и нерешена приказна, замешувајќи ја мојата збунетост со по некој сегмент на евтино психолошко толкување. Не е убедена.

„Но, не си вљубен...“ ми одвраќа со слаб сомнеж во гласот.

„Хмм...“

„Знаеш ли дека имам обожавател?“ ѝ се смеат очите.

„Можеби и повеќе од еден“ ѝ намигнувам, но веднаш се покајувам пред нејзините усни кои се собираат во сериозен израз.

Ми раскажува за некој колега кој ја тормози, ја гуши; би сакала да се ослободи од него, но не знае како.

„Не разбира, муле е! Опседнат е со мене! Маж ми се лути зошто вели дека сум премногу наивна... А сега треба да бидам и повнимателна...“ и нежно ја положува едната дланка на стомакот.

„Не, навистина? На пат е и третото?“

„Не се знае уште дали е машко“

„А, значи треба да прославиме!“

„О Боже, веќе е доцна“, вели, фрлајќи расеан поглед кон часовникот. Со рацете в џеб и нерамномерни чекори ја следам по стрмните улички кои се протегаат низ градот, закачен на ридот покрај морето.

Премногу брзо стигнуваме до огнено црвениот мотор што ми го позајми Рикардо. Срамежливо се насмевнува, благо веднејќи ги очите.

„Па, жал ми е за минатото. Во твоите писма насетував како да ми се лутиш“.

Ги кревам рамената.

„Па, никогаш не ми пиша...“

„Но, знаеш, - продолжува - некои работи,... како да се ценат луѓето е нешто што се учи со текот на времето, а јас тогаш бев толку млада...“

„Гледаш дека сепак те најдов на крај. Сега те молам да не се загубиме од вид повторно, зошто во спротивно следниот пат ти ќе бидеш таа што ќе ги брои децата!“

Се смее со ведрина и благодарност.

Тргнувам со моторот брмчејќи зад аголот, а таа насмевка - по толку години - сè уште ме придружува.

Превод: Андријана Русеска

Пуплинска кошула

Го отворам орманот. Фиоката. Доцнам. Одбирам кошула по случаен избор. Една од многуте наредени без некаков ред. Секојдневни кошули. Секојдневни вратоврски. Секојдневни денови. Но вечерва...

Вечерва ќе одам да ја земам. Прв состанок. Автомобилот светнат и блескав. Испеглан работ на панталоните. Долга бела линија среде улица. Масло од црн асфалт тече под гумите. Додека се облекувам за миг се колебам: меѓу многуте кошули ѕирка таа, пуплинската. Таму е, во еден агол, скриена и заштитена од другите обични памучни кошули. Ја чека соодветната пригода. Но, на првата вечер... Не. Подобро да ја избегнам. На првиот состанок, облечен во двореден костум, ќе значи веднаш откривање на картите. Таа кошула ја чувам за резерва, џокер што можам да го употребам подоцна, во поспокојни времиња.

Чувствувам празнина во стомакот која се искачува до пазувите. Не е мачнина, не е ни болка, туку е поглавје кое се затвора. За миг ми се одвлече вниманието и веќе поминаа пет години: денес ќе дипломирам. Борба со чукање на машината, корекции, копии и подврзување, сè до последен момент. И одеднаш работата е завршена, компримирана во едно книгиче. Во него се кондензирани деновите минати во библиотеката, во архивата, во институти и во установи.

Пуплинската кошула молчеливо чека. Сигурна е: дојде нејзиниот момент. Вообичаеното колебање, ја плаќам сметката за суеверието, последно поврзување со недофатливата сегашност која веќе мириса на спомени: ја облекувам вообичаената сина комбинација, мојата униформа за полагање испити.

Ноќва не можам да заспијам: наутро ме чека разговор со одговорниот на персоналот. Сè што имам направено досега нема никаква важност, важен е само утрешниот ден. Важно е убаво да се претставам, да се допаднам, да бидам убедлив, да предизвикам восхит. Да, токму така. Рацете ми се испотени. „Добар ден, јас сум Маурицио Перфети, се сеќавате... разговаравме по телефон”. Исклештена насмевка. Го приспособувам гласот пред огледалото: никогаш нема да успеам. Не ме бидува. Па сепак сè зависи од тоа. Ако почнам да пелтечам, крај. Може ли да се замисли новинар да пелтечи? Ако се посрамотам, што потоа!?

Жестоко критикување. Многу свежо новинарско перо што реже како брич, мој мил директоре, едно од најострите, најсуптилните и најдосетливите пера во Рим и околината! Ждригање. Чека само да му дадете знак и веднаш ќе биде ваше, подготвено да ги бие вашите илјадници битки, за вас да ги испукува куршумите мастило. Доволен е само еден знак. Еден збор. Гледам како се сместува во огромната кожена фотелја зад работната маса од масивно ореово дрво. Очилата дополу спуштени на носот, ме гледа накосо. Сини очи, очите на директорите се секогаш сини, готови веднаш да ти копаат во душата.

„Перфети?... Хммм“ мрзеливо си ја допира брадата.

Ова е крај. Знаев дека нема да му се допаднам. Доволен му беше само еден поглед. Кој знае колку баксузни очајници кои тропаат на сите врати во универзумот видел? Директорска психологија. Цели педесет години грижливо оценувал погледи и пера од секаков калибар. Мене ли ќе ме одбере! Еден од илјадниците дипломирани без иднина.

Секако дека ќе размисли, секако дека ќе ми јават, ако имаат потреба од мене. Да, можеби по триесетина години. Или пак, ако по некоја случајност, цела редакција умре од вечера приготвена со отровни печурки, благодарение на мене, се разбира.

Пригодна насмевка? Ни случајно. Насмевка да се видат сите триесет и два заба, искрена и чесна! Никогаш не се знае. Кој знае, еден ден... човек повеќе помни симпатични лица. Подобро да не чувствува вина.

Колку сум наивен: тој ќе почувствувал вина?! Ситни рипчиња како мене ги откачува за седум минути. Точно седум минути. Сигурен сум дека штом ќе излезам низ вратата веќе ми го заборавил името. А јас пак сакав да ја облечам убавата кошула. Море нека оди по ѓаволите!

Дојде големиот ден: денес се женам. Сè е подготвено: бонбоните и бонбониерите, свештеникот и црквата.

Во салонот некој ги слика роднините.

Моите стари пријатели за кратко ќе дојдат да ме земат. Поглед кон книгите и хартиите кои го опишуваат и содржат мојот живот. Спортските трофеи, музиката и уметноста, нумизматичката збирка, сите игри што возрасните ги измислуваа за да останат деца.

Ја отворам фиоката со кошулите за да ја извадам најновата и на површина се појавува таа, пуплинската кошула. Малку истуткана бидејќи многу долго време стоела во фиоката. Речиси...

И за миг, се најдов како ја пробувам. Ставам вратоврска пеперутка, го облекувам палтото, ставам цвет на реверот. Не изгледа воопшто лошо. Напротив. Чук чук. Мајка ми тропа на врататата. „Готов си? Побрзај, доцниш! Што ќе помислат за тебе ако се појавиш по невестата?" Набрзина го соблекувам елекот, потоа вратоврската и пуплинската кошула, за да ја облечам новата.

Се роди.

Не можев да поверувам, не ми се веруваше сè до крај.

Кога Карла се сврте во креветот и се склопчи до мене, јас бев потонат во Grande sertão[1] од Гимарејж Розао, со неговите *jacunços*[2], уморни и изгорени од сонцето, свирепи и вљубени, очајнички без цел.

Јавав крај Риобалдо по латиноамериканските *патпи*, при нападот на некое село.

Внесен во читањето, заглушен од викотниците при нападот, не слушнав јасно што ми вели.

Медното гласче како од далечина да ми кажуваше нешто, нешто како „повеќе од еден месец", дека можеби... односно сигурно е.

Моите ѕидини одеднаш се здробија. За само еден миг. Делчињата се стркалаа во една нежна прегратка.

И еве го како ѕвони телефонот во редакцијата, трчање кон клиниката со Стефано до мене и неговите зборови „можеби е попаметно јас да возам". Зарем токму денес требаше да пишувам за синдикатот и за штрајкот на металските работници?

Сите чекаат во ходникот, баби и дедовци, сватови и други роднини. Ме пресретнуваат во групички, ме грабаат, ме прегрнуваат, се туркаат. Како е, а? Задоволен си? Оди да те види! Го виде ли? Сакаш да го видиш? Ја виде ли Карла? Сега е изморена, да ја оставиме да се одмори.

Мушнувајќи се покрај чичко Џовани, влегувам во белиот ходник во одделот за гинекологија.

Да, но овој пат сакам сè да направам како што треба. Лука. Ќе стојам до тебе, не пред тебе, да ти помогнам додека растеш. А кога ќе дојдеш дома, ќе облечам свечено одело, она што ѝ се допаѓа на Карла, можеби со убавата кошула.

---

1 Роман на бразилскиот писател João Guimarães Rosa.

2 Вооружени криминални групи ангажирани за обезбедување плантажи, имоти и сл., особено во северниот дел на Бразил.

Седам во партер: салата е сосема затемнета, дури и безбедносните светла се исклучени. Мракот на очекувањето. Се слуша понекое поткашлување и нејасно негодување. Се дава постпремиерата на едно оспорувано дело за неодамнешниот европски конфликт. Изгледот на ангажирана личност ми дава интелектуален тон кој ми се допаѓа.

Ја поканив Мануела, брановидно име, исто како телото што го носи на прошетка. Инекција за подмладување и самољубие која маж на моја возраст може да си ја дозволи, далеку од продорните очи на жена ми и од расеаните очи на децата.

Веќе два месеца ѝ се додворувам во редакцијата. Веднаш штом дојде ја воведов во работата и ја заштитив од минското поле на редакцијата. Стручни совети за баналните грешки што ги прават почетниците, златни правила за да се напише убава статија, постојано внимавање да не згреши нешто, совети за лицата што треба да ги запознае и оние што треба да ги одбегнува, како да се однесува со директорот, каков тон да користи со главните уредници и сè по ред за она што требаше да го научи.

Таа е мое создание, ја набљудувам. Вечерва ќе следи романтична вечера во “Канто дел ризо” крај реката а потоа „оп“ меѓу свежите и оптегнати чаршафи во нејзиниот стан.

Претставата наскоро ќе почне; само уште неколку секунди... почнува музиката. Мануела се потпира со главата на моето рамо. Не ми е гајле ако ја извалка со карминот, и онака не е пуплинската кошула, ќе одам во тоалетот за време на паузата и ќе ја зачистам во мијалникот.

Наредниот ден седев опуштен пред телевизорот со поглед кој шеташе меѓу разни канали за вести и реклами, без да се задржи на нешто, замелушен од досада, со мозокот пуштен на пасење.

Тивкото удирање на дождот по прозорецот ме оттргна од таа непрекината мешавина од слики. Го отворив и наеднаш свеж мирис на младост ме удри по грбот, како кога во првите недели од пролетта излегувавме на сонце да играме топка во ливадите, а земјата беше сè уште влажна. И ми дојде на ум подмолното сеќавање на првата средба со неа, на срамежливоста, на неодлучноста што да облечам. Одеднаш ми дојде желба да ја пробам старата пуплинска кошула, сè уште недопрена, наменета за состанок кој никогаш не се оствари.

Долго ја барав по фиоките каде што можеше да се наоѓа и во погрешните фиоки, во орманите и сандаците.

Кога жена ми се врати и го виде сиот тој неред што го направив, уморно ме погледна и рече: „Чудно ти беше да седиш сам дома?“ Беше потребно долго време да ѝ објаснам што правев, продолжувајќи со барањето.

Ѝ текна додека го соблекуваше мантилот. Расеано рече: „Кошулата... пуплинската кошула, онаа белата за смокинг“. И повторно сфаќам дека ја сакам. Сопругата, како одличен, педантен психолог на нас самите, ме погоди со тоа сеќавање. Да, одново ја засакав и заради сето она што го претрпе со мене. Па, каде е?

„Ја видов на Лука кога излегуваше“.

„На Лука?“

„Да. Отиде на ширинката да поигра фудбал со другарите“.

Превод: Радица Никодиновска

Вагата на неволјите

Срeќко се родил седмаче во февруари, во камен студено време, во селцето на ридовите. Рано престанал да оди на училиште, веднаш штом стасал да му помага на татко си со дрвата; но подоцна тоа станало и негова привилегија во однос на неговите помалите браќа, кои пак никогаш не ја запознале старата учителка.

Не се сеќавам на годината, но периодот бездруго беше ист; како и студенилото.

Еден ден дојде кај мене и ми рече дека во шумите нашол мало богатство. Бидејќи не верував, следниот ден ме однесе во полињата, подрака носеше еден чуден предмет, завиткан во крпа. Останав занемен: тоа беше вагичка. Една од оние што се користеа во аптека со два таса и тегови.

Па и не ми личеше на некое големо богатство и му реков да му ја врати на оној од кого ја беше зел, не наседнав и не верував повеќе во приказната за шумата, тој инсистираше, се налути и не ми дозволуваше да ја допрам велејќи дека треба да се знае да се ракува со неа, не била како онаа од аптека и секое тегче имало посебно значење. Отсекогаш го сметав Срeќко за сериозно момче, можеби и по малку чудно, осамено, но тогаш помислив дека работата на нивите му го поматила умот и му заблагодарив на Севишниот што ми дал работа на маса со книги.

Го гледав како ракува со вагичката, небаре е реликвија, исклучително внимателен со теговите, не се осмелуваше ниту да ги допре.

Тогаш се налутив, сешто му изнакажав, да не губи време со глупости, дека и јас си имав работа и дека порано или подоцна во селото ваквите работи ќе се дознаеја и тогаш ќе беше полошо за него.

Со вагичката подрака остана да ме гледа како будала, со рацете в џеб: но кога тргнав да си одам, потрча по мене, ме замоли да гоислушам, бидејќи не можел повеќе да го чува товарот во себе.

Ми раскажа дека еден ден додека собирал дрва, минатата есен, под едно дрво ја беше нашол вагичката и теговите. Била нова, како штотуку излезена од продавница. Без збор да каже, си ја зел и ја однел дома: со надеж дека ќе ја препродаде. Но се плашел тоа да го стори веднаш и причекал малку.

Ме праша дали се сеќавам на оној пат кога изгоре фармата на Фернандо. Во моментот ни тој не обрнал внимание, но играјќи си со теговите, во тасот му останал еден од 70 грама. Ме праша и за кравата што ја имаше во шталата за која ниту ветеринарот не разбрал каква мака

има? Е, токму тој ден почнал да се сомнева, бидејќи и тој ден во тасот од левата страна, добро се сеќавал, во левиот тас имало едно тегче од 20 грама. Токму така: едно тегче.

Не дека беше суеверен, иако имаше низалка лук обесена на вратата во куќата, но не се случило само еднаш туку повеќепати: болеста на Марија, уривањето на старата куќа надвор од селото, двата умрени зајаци на Пјерџузепе. Ме набљудуваше со главата навалена на една страна во очекување да кажам нешто: гледајќи во моите нокти, го фатив подрака и му реков да не се грижи, дека никому нема да кажам дури ни во молитвите на Севишниот, но под услов да се врати следниот ден на истото место во истото време, и со себе да ја земе вагичката. Штом беше толку опасна требаше нешто да преземеме.

Веќе почнав да губам надеж, но тогаш го видов дека доаѓа од нивата со бовча под мишка и недоверлив поглед. Му ја зедов вагичката, сè уште завиткана во крпата и гледајќи го директно в очи го прашав колку бара.

Среќко поприми итар израз и си ја зема бовчата. Одмавна со главата: „Останува кај мене, јас ја најдов, моја е и не ја продавам“. Крвта ми зовре, му се заканив дека ќе раскажам низ селото: на сестрата Марија, на кумот Фернандо и на сите други, да го уништат, не може бесплатно да ја работи земјата, дека ќе ми беше доволен еден знак, два збора на тие што ги знаев!

И така потиштен ме гледаше од долу нагоре, потоа ми ја подаде вагичката, одвиткувајќи ја од крпата. Конечно! Парите подоцна, ми поверува, утре, во исто време на исто место.

***

Оттогаш поминаа пет години: со големо трпение научив како да го користам тој величествен предмет.

На почетокот несреќите се случуваа така, случајно, без да можам да имам каква било моќ врз нив; малку по малку почнав со мали опити, односно научив да ги користам двата таса, купив дополнителни тегови за да ги имам сите тежини: ги забележував сите можни комбинации и последиците од групирањето на теговите, нивниот однос и место на тасовите. Сето тоа го запишував во тефтерот, што љубоморно го чувам во една фиока и тајно го препрочитувам, кога сум сам.

Но, пред две години сфатив колку беше ограничена моќта на вагичката; дури тогаш ми светна големата идеја. Купив поголема вага и ја

поставив блиску до онаа која за мене повеќе немаше никакви тајни, барем така си мислев.

За волја на вистината, на почетокот не дека ништо не се случуваше, напротив забележав дека вагата почнува да губи сила, несреќите не се случуваа со временска точност како што беше предвидено и често нецелосно соодветствуваа на зададените барања.

Па така често се случуваше наместо грофицата да го изгуби брошот, некоја од селанките губеше тенџере.

Ми требаше време да го разберам тоа, но малку по малку научив да ја поставувам поголемата вага до помалата така што успевав да ги добијам посакуваните ефекти, дури и со засилен ефект. Така, вагата купена од старо купувам ги собра моќите на првата и ги зголеми.

Земав сè поголеми и пософистицирани ваги, бројот на тегови претерано се зголеми: веќе станав вистински експерт и секој момент беше погоден за пишување на прирачникот: преглед на што ги прикажуваа комплексните механизми на вагите придружени со мапи во зависност од позицијата на тасовите.

Но кога веќе почнав да се сметам за творец на туѓата среќа и несреќа, токму тогаш сите ваги, почнувајќи од најмалите почнаа да не ми се покоруваат повеќе.

Повеќепати се обидував, купив нови ваги, ги заменив сите делови на старите, ги анализирав моите последните чекори, тефтерите преполни со белешки каде што со години ги запишував моите проучувања. Но залудно. Вагите спобудалеа, сами си ги извршуваа задачите, а моето интервенирање не можеше ништо да измени ниту барем малку да повлијае на неразбирливото и мистериозно дејство.

Сè почесто ми се случуваше, кога ќе се вратев дома, да здогледам поместени или додадени тегови на некој тас, а пак некогаш и најразлични предмети. Очаен, на крајот се обидов и да се ослободам од нив, но немаше никој заинтересиран да купи барем една. Од неколку успеав да се отарасам но само во мојата работна соба имав дузина. Дури ни препродавачот продаваше на стари предмети не ги сакаше велеше дека тешко може да ги препродаде.

Почнав да ги расклопувам и деловите да ги ставам во орманите, имав основан страв дека можат да се свртат против мене. Можеби ќе звучи неверојатно: но ги наоѓав склопени, секоја на своето место!

Во меѓувреме, малите но секогаш почести неволји во домот, ми го потврдуваа стравот за можните бесмислени одмазди. Сега се таму и си

разменуваат меѓу себе делови и тегови, тасови, механизми и запчаници, во темнината на орманите и креденците. А јас, беспомошен, не можам ништо да направам!

Превод: Емилија Николовска

Consecutio temporum
(сложување на времињата)

„Времето тече толку брзо што никогаш не поминува“
Мој школски другар

Класот не успеа да се воздржи на веста дека старата, дебела и страшна професорка Скардаки ќе нè поштеди од своето присуство и дека добриот Бог ги услишил нашите молитви тој ден да нема испрашување по грчки и по латински, ниту пак жртвени јарињa на олтарот на катедрата,. Дури ни пискавиот глас на Розарија, служителката на нашиот кат, со половина сериозен и половина расположен израз, не успеа да нè смири. Пред нејзини очи некои скокаа по ходниците, меѓу клупите, некои се прегрнуваа како преживеани војници штотуку вратени од фронт, некои пак врескаа како да го постигнале решавачкиот гол на светското првенство. Розарија нè прекоруваше со насмеани очи, но јасно беше што мислеше. На крај, по неколку благи обиди да нè смири, си замина со вообичаените лажни закани дека ќе викне некои наставници страшни како Скардаки или, уште полошо, директорот на училиштето.

Тогаш класот се подели во мали групи, еуфоријата почна да стивнува малку по малку и на крај се претвори во алтернативни активности и разговори за спорт, за љубов и за мотори. Некој се обиде да наметне дискусија за изборот на наставничкиот совет, но повеќе за да се покаже позрел во однос на другите отколку поради вистинска политичка убеденост. Момчињата, помалубројни во класот, обично се собираа во мали групи, подготвени за играње крвави морски битки, импровизиран фудбалски натпревар што го играа со прсти и со минијатурни топчиња од стуткана хартија врз клупите кои во нивната фантазија се претвораа во стадионите Меаца, Олимпико и Сан Паоло. Рикардо, најдобриот ученик во класот, вадеше мини шаховска табла и играше со Андреа, со кого се натпреваруваше во сè, почнувајќи од оценките па сè до Симонета, која уживаше да ги гледа како се жештат за ништо, несвесни дека вистинската причина за нивното постојано расправање беше да го привлечат нејзиното внимание.

Една мала група девојчиња разговараше за шминкањето, за фризурите, за убавината на шпицестите чевли, повторно во мода, и за други глупости. Тврдокорните, за волја на вистината малкумина беа такви,

очајнички се обидуваа да се сосредоточат на математичките проблеми, свесни дека утрото нема така да заврши, дека порано или подоцна ќе се појави професорот Марешали, со горчлива насмевка и со црвениот дневник под мишка. На последните клупи некој пееше балада од еден кантавтор од левицата. Една поголема група се организираше да излезе надвор, на игралиштето зад училиштето, за да поигра фудбал.

Во еден момент, среде тој заглушувачки метеж, вратата од училницата се отвори. Не сфативме веднаш што се случува, барем не ние кои се наоѓавме на крајот од училницата, застанати на прозорецот, во обид да му фрлиме кеса со вода на еден тип од последната година, кој често доаѓаше да ни додева заедно со своите другари.

Влезе без да гледа наоколу и стигна до катедрата. Ја остави својата стара кожена чанта, носена со години. Седна, го поднамести столот, ја намести и вратоврската едвај вртејќи го вратот.

„Добар ден“, рече тивко. Му одговорија неколку гласови од првите клупи, заглушени од разните измешани извици и пискања.

Човекот беше облечен во хавајски комплет, во многу широка сина кошула, од којашто излегуваше вратот налик на глава на желка излезена од оклопот. Ја отвори кожената чанта, откопчувајќи ги двете предни ременчиња: реликт во кој го крие богатството кое штедливо и внимателно го дели на своите легии ученици од минатите времиња. Времиња кога чекорот на професорот во ходниците веднаш ги враќаше учениците со наведнат поглед во клупите, готови да станат кога тој ќе влезе.

Сега никој не обрнуваше внимание на тоа иако, малку по малку, стануваа свесни за неговото присуство. Групите стануваа попретпазливи, внимаваа да не ја изгубат новостекнатата слобода но, во исто време, беа сериозно внесени во своите алтернативни активности.

Малку по малку, неговото присуство имаше ефект на прогресивна осека и морето почнуваше да се повлекува. Некои се враќаа во клупите, некои седнуваа, како ненамерно, само затоа што наоѓаа столче во близина. Џагорот на оние што играа полека почна да губи сила.

Стариот професор сѐ уште седеше на катедрата и, откако извади две подврзани книшки од некои класичари, откако се потпиша во дневникот и го остави пенкалото, молчеливо почна да ги гледа надвор цветовите на дрвјата што пукаа од пролетното зеленило.

Наеднаш, како полека да се буди од внатрешната летаргија, си го прочисти гласот, фрли поглед на класот со своите водени сини очи и повтори „Добар ден“, со една далечна љубезност и придушен тон кој, за

чудо, го привлече вниманието на мнозина и, малку по малку, во училницата завладеа тишина од почит, нејасно зуење на очекување.

Со слаб глас ни го кажа она што ние веќе го знаевме: нашата професорска по литература, нашиот секојдневен кошмар потхрануван од малата кутија во која ги чуваше бројчињата што по случаен избор ги извлекуваше за испрашување, рече дека тој ден нема да дојде и дека тој ќе ја заменува. Љубезно нѐ праша дали сакаме да ни објасни нешто, дали има некоја лекција што не сме ја разбрале или што сакаме да ја повтори.

Класот го гледаше небаре беше марсовец: безопасен, невооружен вонземјанин кој ја прифаќаше можноста дека не сме сфатиле нешто, а не дека нашето незнаење зависеше само од тоа што сме „еден куп невоспитани мрзливци", како што често ни велеше професорката Скардаки. Стариот професор имаше поинаков ритам и пристап и ни откриваше поинаква реалност: професорите по литература не беа сите како дебелата професорка, ние не бевме невоспитани безделници и можеби постоеше дури и поинаков начин да ги научиме поимите што се обидувавме да ги запаметиме без да разбереме зошто.

На сето ова се надоврзуваше сликата на еден човек можеби премногу кроток, оддалечен светлосни години од нашата хормонална виталност. Ни изгледаше депресивен и деморализиран, со темпо кое беше во согласност со неговото забавено дишење, сосема различно од темпото на часовите на кое бевме навикнати, со нагли премини од пасивната форма на аористот на Македонските војни, од *Свршеници* на Индонезија, од докажувањето на теоремите на Евклид на Џефри Шосер, сето тоа зачинето со бомбардирање од домашни задачи и испрашувања што меѓу нас, соучениците, создаваше другарски дух, небаре бевме војници на фронт.

Во таа атмосфера на збунетост, Донатела, која секогаш седеше во првата клупа, побара да ни го објасни *consecutio temporum*, сложување на времињата. „Се разбира, ако се согласуваат и другите" додаде, вртејќи се целата за да го погледне класот зад нејзиниот грб.

Следуваа неколку мига тишина. Таа тема неодамна ја обработувавме и дури и самиот назив претставуваше тврд орев што малкумина имаа храброст да го изџвакаат без да си скршат некој заб. Еден ученик, можеби повеќе за да ја прекине тишината отколку што реално беше убеден во предлогот, и уште еден кој сакаше да види дали навистина постоеше начин да се смени перспективата во однос на она на коешто бевме дотогаш навикнати, срамежливо ја поддржаа Донатела.

Професорот благо ја наведна главата, со умерен знак на согласување и стана од катедрата. Си ја поправи ретката бела коса. Молкум се приближи до катедрата и почна да црта табела со правоаголници и квадрати која полека ја пополнуваше. На крај, пред нас се појави една едноставна шема која професорот ја објаснуваше со едноставни примери и на јасен начин. Одеднаш добивме впечаток како да гледаме на работите од високо, следејќи некоја сигурна и несоборива елементарна скица. Односот меѓу сегашно и минато време, меѓу минато и идно време добиваше јасни, логички и уверливи облици.

Во меѓувреме, некои почнаа одново да го губат вниманието, да си ги освојуваат своите простори на игра и слобода, одложувајќи го *consecutio temporum* за да очајуваат некое попладне заради многу тешката задача. Впрочем прекрасно беше чувството на ослободување на одамна потиснуваната енергија во тие неколку квадратни метри во училницата, претворени во простор во кој може да се дише без кошмари.

Така зуењето полека почна да станува сѐ погласно. Некој побара да излезе со оправдување дека треба да оди понадвор или поради изборот на наставничкиот совет. Во тоа време постоеше идеолошка подвоеност на соучениците со јакна Ескимо и чанта Толфа, а на нозете чевли од брендот Кларкс, и оние што носеа вратоврска, тексашки чизми и мантил Тренч или јакни Лоден, кои автоматски беа дефинирани како фашисти. Сѐ беше задолжително поделено на левица и на десница. Фризурата, моторчињата и облеката недвосмислено говореа за припадноста. Оние пак што беа приврзаници на некоја форма на духовност, беа обвинувани дека имаат врски со ЦИА и со Ватикан, или со некои мрачни махинации за стекнување моќ. Романтичните врски со соучениците се сметаа за малограѓански грев на затворање, бидејќи требаше да бидеме ангажирани, свртени кон новото општество, кон новиот свет што требаше да се гради. Оттаму љубовта, спортот, музиката, сѐ требаше да биде насочено кон постигнување на таа цел. Тоа беа години на жестоки борби кои се чинеше дека најавуваат големи промени. Така и изборот на наставничкиот совет во училиштето добиваше белег на вистинска изборна кампања, како од тоа да зависеше опстанокот на една нација, опстанокот на самата демократија.

Кога ќе се погледнат фотографиите на студентите од 1968-69 и оние од 1969-70 се забележува огромна разлика. На првите слики учениците носат одела и вратоврски, прибрани се и дисциплинирани, со професорот среде нив, неприкосновен Бог на знаењето, додека на другите слики се

гледаат групи ученици наредени без никаков ред по надворешните скали на гимназијата, во фармерки и маички со куси ракави, куси здолништа, џемпери со линии и доколенки, долги коси и патики, со професорите застанати на страна, како нивното присуство да е чудно и непожелно.

Кој знае од кој свет излегол тој професор и што мислеше за еуфоричниот делириум на младите, полни со хормони, со политички и колективни слогани, со моторчиња со коишто беше полн училишниот двор па дури и атриумот, и во кој свет влегол подоцна.

Сигурно е дека редоследот на возрастите има своја поезија, меланхолична елегија, во постојано новата песна па сепак иста за генерациите лисја на Хомер.

Тогаш не знаев дека тие стихови зборувале за нас и за него. Помислив на тоа по многу години додека препрочитував една страница од Херман Хесе: еден стар огромен костен кој под своите безбројни гранки пречекува генерации ученици кои доаѓаат и си заминуваат и се менуваат од генерација во генерација, како лисјата и годишните времиња.

Но тогаш.

Тогаш засвони ѕвончето за крај на часот. Стариот професор ни мавна во знак на поздрав додека ја затвораше кожената чанта и ни посака успех во учењето.

Го видов како исчезнува надвор од училницата, повлечен од буицата џагорливи ученици во ходниците за време на одморот, проголтан од празниот простор меѓу скалите.

Скопје, 21 јануари 2020 - 17 март 2021

Превод: Радица Никодиновска

Претходниот ден

на Јоланда
на Демиен Рајс

Тоа утро, конечно слободен во еден лебдечки меур. По толку години неизмерен напор, како просторно-временски кафез без решетки, притиснат од постојани рокови и одложувања, претајќи во сиромаштија, во секојдневните потреби, во попатни познанства, познанства во професионалната средина, по скалите на факултетот, во студентскиот дом Форстер и часовникот со нишало од деветнаесеттиот век, запрен како предупредување. Години на студирање и работа со наведната глава, со поглед вперен во тастатурата на компјутерот, во лавиринтот од филџани за чај и нездрава храна, чоколади јадени во комбинација со пржена ролна суши на станицата на метрото. По некој пријател, по некое краткотрајно попатно пријателство, цимери од сите националности кои минуваа како привремени придружници на патувањето, во разните преселби од еден стан во друг. Работата во работилницата за реставрација, работата на универзитетот, лицата на студентите што минуваа низ годините. Потоа, враќањето во Италија. Ненадејното стрмно искачување, при што тие години поминати во странство сè повеќе заличуваа на сон, заграда осудена да остане засекогаш отворена. Препотувањата в кревет плашејќи се од неуспех, плашејќи се од можноста да не фрлил сè во канта без воопшто да забележи. О Господе, не. Тој повторлив сон на каллива угорнина по која неговиот автомобил постојано се лизга и никогаш не успева да стигне никаде. Кошмарот од качување по обиколница и откритието дека асфалтот е само тенок слој од ништо кој може да се поткрене со рака. А под него бездна и скок од десетици метри. Страв да не се разбуди сиот облеан во пот.

Потоа годините на предавањата со Јоланда со која секој пасус го прочешлуваа од збор до збор, курсевите по англиски јазик, обидот да се фати за нешто, за некого, за да не падне во таа бездна. Далечината, чувството дека тој проклет ѕвер не смее да му ја цица крвта и да изеде толку голем дел од животот, не смее да победи, не смее да го порази! Со наведната глава, влечеше сила и ум од исцрпените нерви, кога мислеше дека не може повеќе да издржи. Цело лето затворен во соба од четири квадратни метри, целата зафатена од една работна маса и три полици полни со книги и фотокопии. Единствена разонода - кафето во 23 часот.

Сонот за цел документарец во еден агол. Сите пари за опрема, за такси и за школарини, за времето, за станарина и за метро. Црна дупка, проклета бездна што продолжуваше да вшмукува сѐ, како тој да беше само обична коска што треба се соголи до срж. Тоа утро се разбуди со половина вкочането лице, со левото око ширум отворено и со подигнат капак. Со чувство дека не може повеќе да го контролира своето тело, дека може да гледа само од зад матираното стакло. Ужаснатост од сознанието дека телото е бунтовен роб, затвореник кој избегал и го оставил сам.

А сега? Страв од сложеноста на здравствената бирократија, страв и ужас од немоќта на медицината, од глупавото и нечовечно студенило на технологијата. Години што се втиснаа во два дена и две осамени ноќи затворен над работната маса и компјутерот, во трка со времето. Бркајќи го последниот рок, без друга можност освен онаа да успее. Закана од страна на институцијата што му додели стипендија, од страна на одделот, и се плашеше дека нема да му бидат доделени други стипендии, застрашувачката сенка на неуспех што се претвори во густ и дебел покров, црн како онаа последна ноќ кога остана буден во препишување и поправка на библиографијата.

Утредента достави сѐ во печатницата. Плати. Поткасна нешто на аголот, како што правеше и претходните години, со ситни пари во џебот, кога требаше да одлучи дали да се качи во метро или да јаде сендвич. На крајот на краиштата небото беше ведро и имаше малку сонце. Гледаше нагоре и се чувствуваше лесен. Чувствуваше болка во срцето размислувајќи за неа, во Италија, далечна, иако толку блиска и интимна, дури и без бакнеж и прегратка. Телефонски повик полн со тишини и придушени зборови. Успеа да заврши. Му остануваше само да чека. Сѐ беше во рацете на оној што требаше да сумира седум години работа во еден предмет од хартија, составен од 90000 зборови и десетици илустрации и фотографии. Ја слушна како остана во тишина, немоќна да зборува. Нешто што потсетуваше на плач. Имаше камен во срцето. Сакаше да ја прегрне, да ја нурне главата во нејзините коси и да се изгуби во нејзиниот мирис, со неа да го дише различниот воздух. Но, не. Наместо тоа се чувствуваше пијан и креветот го пречека како осамен и пријателски настроен самарјанин. Му се причини како полека да тоне во мека и попустлива земја. Мрачен и тежок.

Кога се разбуди, беа поминати осумнаесет часа. Повторно беше утро, блескаво и ново. Не му преостануваше ништо друго освен да чека. Следниот ден ќе ја подигне докторската теза и ќе ја достави до

Студентски прашања. Потоа со авион ќе се врати на неговата појдовна точка. Засекогаш ќе ѝ се врати на рутината. Но денес, денес му беше ден за одмор – единствен - целосен прекин, по толку години, без грижа, без тежина. Гледајќи во синото небо, се сети на сите оние години кога го гледаше како покрив од сив, депресоген метал. Тоа синило му зборуваше на нов јазик. Сфати дека за сето тоа време немаше видено ништо друго освен метрополата, работливиот Лондон кој - како што рече Енрико - те принудува да трчаш. Малку му требаше и тој да почне да се чувствува како хрчак, да трча, целиот мускули и коски, и да ги разбере тие зборови. Никогаш не виде ништо друго. И помисли на брегот. На станицата во Ватерлу се качи на првиот воз за Плајмаут, право кон морето.

Сакаше да го види морето. Морето на Ламанш. Се најде пред поморскиот музеј со бродот на Нелсон и помина половина ден со историски предмети и приказни за битки и куриозитети, нурнувајќи се во приказна од деветнаесеттиот век за апсолутни вредности и за жртвувањата на силни мажи, во состојба да издржат морска болест и куршуми истовремено и, ако е потребно, да го дадат животот за татковината.

Но, не беше задоволена желбата да го види морето. Праша каде е, каде има плажа.

Во близина имаше автобуска станица, единственото место што се чинеше дека може да служи како ориентир. Еден број и еден автобус, додека небото стануваше сиво и мрачно. Возачот имаше брада, црна, густа, израсната на сите страни. Беше истетовиран на рацете и на вратот, а со синџирите околу вратот личеше на некој што во секој момент можеше да стане од воланот, викајќи, со нож во раката, по локање на последната половина литар пиво. Но тој љубезно му рече да почека и дека ќе му покаже како најлесно се стигнува до морето.

Автобусот се движеше покрај насипот од трева и песок што се чинеше како да нема крај. Затоа застана до возачот кој изгледаше сосредоточен во некоја далечна точка, додека потпевнуваше некоја неразбирлива песна. Луѓето се качуваа и слегуваа на постојките среде ништавилото. Одеднаш, без најава, му рече да слезе.

„Овде? Сигурно?“ и возачот насмеано климна, покажувајќи му кон една точка од другата страна на патот.

Автобусот повторно тргна и во еден миг се претвори во мала сива точка проголтана од потемното сивило на хоризонтот. Ја премина улицата, држејќи го весникот што го најде во возот. Се искачи на насипот, потпирајќи се со рацете на колената, додека се напрегаше да ја искачи

стрмнината. И се појави морето коешто ја милуваше камената плажа со зеленикави алги. Го обви мирис на гнило и на студенило, заедно со влажноста и глетката на таа непријателски настроена вода. Гледајќи го тоа зеленило, сфати дека е различно од морето што отсекогаш го познавал, и не само по бојата. Како река течеше од десно кон лево. Полека се приближи како пред див ѕвер. Ги собу чевлите и ги подвитка панталоните. Плажата беше пуста и водена, полна со зелени и кафеави алги, камења и школки. Импресивна.

Во далечината дрвени бараки.

Се приближи уште повеќе. Претпазливо ја допре водата. Студена, туѓа и матна вода. Полека ги потопи нозете. Неколку сантиметри и веќе не се гледаа. Стоеше некое време гледајќи ги малите вртлози што се создаваа околу глуждовите, додека водата продолжуваше да тече како немирна река. На дното лежеа мали камења и школки, а алгите го зголемуваа чувството на лепливост и гнилост коешто никогаш дотогаш го немаше сетено.

Најпосле студот и силниот ветер го убедија да се одлучи. Излезе од водата и се избриша со рацете. Си ги обу чевлите и чорапите и тргна по брегот, во спротивна насока од местото каде што дојде со автобусот.

Во меѓувреме небото стануваше сè помрачно и почнаа да паѓаат крупни капки дожд. Одењето спроти силниот ветер, кој се засилуваше од минута во минута, стануваше сè понапорно. Дождот почна да лие, не ќе можеше да се засолни дури ни под двојно поголем чадор. Ветерот го удираше в лице со силните капки дожд кои експлодираа на песокот отварајќи кратери. На крајот застана да го отвори весникот и го стави под кошулата. Така барем ветерот немаше толку силно да го удира, како што го научи татко му кога возеше веспа. Бојата на морето беше во контраст со железното сивило на небото, само татнежот се спојуваше со оној на белите бранови кои се кршеа еден од друг. Ветерот се чинеше како да е рака која го притиска на градите и го спречува да оди напред, додека отежнато чекореше по темниот песок, тонејќи со секој чекор. Со наведната глава, сè понакиснат, продолжи тврдоглаво да оди, сè повеќе претопувајќи се во тој пејсаж на чудна морска есен. Капките му течеа по лицето и можеше да ги вкуси кога ќе ги допреа неговите усни, солени како солзи одамна останати таму.

Ете, му доаѓаа во пресрет луѓето кои ги имаше запознаено во тие три години како интелектуалец емигрант, можностите за средба, домовите во коишто живееше, заморот и осаменоста на еден ужасен град во

неговото секојдневно мелење на дванаесет милиони животи, нивното варење во метрото за на крај да ги врати на отворено, на воздух полн со дожд.

Се сети на Ева, која толку очајно ја сакаше што остави девојка и свет зад себе. Девојка којашто навистина ја сакаше, но сфати дека не е доволно да се сака толку многу, ако љубовта не е обострана. Повторно му дојдоа во мислите ноќите поминати со неа на поткровјето, чиј под се тресеше секојпат кога ќе поминеше автобусот од ноќната линија. На дискусиите на странски јазик, за кои никогаш не беше сигурен дека навистина ги разбрал, дека бил разбран. Се сети повторно на огромното, темно и дрвено нишало на скалите на катедрата, еден вид фосил од минатото во кое универзитетот бил храм, а професорите негови свештеници, на општество каде улогите биле одредени и јасни како автопат со наплатни рампи. Часовник кој видел генерации студенти како минуваат трчајќи кон животот што ги чекал малку понатаму. Сега неподвижен, без да има кој да го навие.

На крајот стигна на последната автобуска станица, а оттаму набргу и до железничката.

Го фати својот воз кој почна со ритмичко движење да се враќа во градот.

И конечно заспа, смирен, накиснат и среќен.

Превод: Христијан Стојановски

На друга страна

Звукот го пресече воздухот небаре премногу затегнат чаршаф. Дали се вртевме, барајќи се со поглед? Не, ги баравме нашите мобилни за да го замолчиме што побрзо тоа неподносливо пиштење што го параше молкот исполнет со успокоен немир и чувство на немоќ.

Прашални погледи: твојот е? Не, да не е твојот? Франческа пребаруваше по џебовите од мантилот, реаниматорот во палтото, јас по џебовите од панталоните.

Беше едно мирно неделно попладне. Беше толку мирно што се чинеше нестварно. Одделението за брза помош беше во исчекување на неизбежната врволица од итни случаи која, како вообичаено, набрзо ќе нè збрлавеше. Најбројни случаи имаше меѓу моторџиите и емигрантите. Скршеници и убоди со нож. Некој се шегуваше велејќи дека, да не беа тие, ќе требаше да ја смениме професијата.

Во просторијата влезе Марко. „Подготви се, доаѓа т*ежок случај*. На тој начин ми соопштуваше дека ќе почнат маките и дека нема лесно да ми заврши смената. „Еден тип паднал од авионче. Всушност двајца биле, другиот е веќе на оној свет. А од првиот ќе го донесат она што останало од него“. А ‘она што останало’ ја опфаќаше целата трауматологија. Скршен череп со делумно истурена мозочна материја, големите писки извртени за деведесет степени, карлицата сведена на растурена сложувалка од делови од бутните коски.

Малку можевме да му помогнеме на ‘она што останало’, сè се сведуваше на низа обиди за да не нè обвинат за небрежност, за да го одбегнеме прогонот од страна на роднини, на адвокати и на осигурителни компании. Факт е дека тоа не се правеше заради него, зашто тој никогаш немаше повторно да стане автономен и свесен човек каков што бил пред само неколку часа.

Ја испочитувавме целата низа протоколи.

Задолжителни анализи.

Дијагнози снимени на диктафон.

Констатиравме смрт и ги потпишавме наодите.

Ја изгонивме смртта со невкусни шеги со техничкиот персонал, пред чинија тестенини во соседната кујна.

Некој со чаршаф го покрил трупот, оставен во чекалната за да го однесат во мртовечницата.

И токму во тој момент, додека бевме внесени во нашето секојдневие, во соседната соба каде што се наоѓа компјутерскиот томограф, заѕвони мобилен телефон. Повторливиот и заглушувачки звук на веселата и упорна песничка се рашири како нестварна опсена. Не дека не бевме навиканти на музика, на шеги, на барање авионски билети на интернет, на телефонски повици и размена на љубовни изливи. Сакам да кажам дека животот течеше наоколу, одбегнувајќи ја згрутчена крв и знаците на ирационални моменти на ужас. Сирените за нас претставуваа само зголемување на работните обврски, срцев застој, употреба на апарат за реанимирање и дефибрилатор, човечки трупови, извештаи коишто треба грижливо да се изготват.

Но, тој мобилен, сѐ уште жив, пискав, силно закачен за конците на едно несвесно постоење...

Се погледнавме за миг, дури и на тврдата Тити, која работи во салата за реанимација, ѝ се направија горчливи набори на устата. Погледнав во собата. Ѕвонењето под чаршафот прекина. Тоа потраја само еден миг, колку да земе здив и повторно почна. Та-ра-ра, та-ра-ра, та-ра-ра...

Видов дека го бараа жена му, ќерка му, старата мајка, еден пријател, колегата кој го чекал во канцеларијата. Та-ра-ра, та-ра-ра, та-ра-ра......

Мобилниот продолжуваше да ѕвони под чаршафот. На друга страна, животот продолжуваше да тече.

Во еден момент, на знак на Тити, еден од техничкиот персонал го крена чаршафот и почна да пребарува по панталоните, во стутканото палто, со брзи и нервозни движења, како нестрплив татко со мало дете кое се измочало во гаќи.

Мобилниот престана да ѕвони на некој таинствен начин и никој не се почувствува обврзан да одговори.

Барем во тој момент.

Превод: Радица Никодиновска

Очи полни со жито

Меѓу хартиите најдов една стара црно-бела фотографија од времето кога одев во средно училиште. Тоа беше класичната фотографија од целиот клас, онаа на којашто сите соученици се редат еден до друг. Се случуваше еднаш годишно. Доаѓаше професионален фотограф, со дозвола од управата, тропаше на вратите училница по училница и го замолуваше дежурниот наставник да нè испрати до школскиот двор. Тоа беше една од оние ретки можности кога нè ослободуваа од строгиот ритуал на часовите, од испрашувањата, од работа на час. Можеше дури и да прекине еден од најстрашните моменти на школскиот живот: испрашувањето на табла. Додека повеќето ученици кришум си играа меѓу клупите и само малкумина – оние во првите редови – следеа што се случува, несреќниците се наоѓаа лице в лице со наставникот, принудени да одговараат на прашања поврзани со последните научени лекции, да преведуваат од латински на италијански и да решаваат зададени вежби, да се истакнат на табла решавајќи математички равенки, хемиски формули и импровизирани преводи.

Кога фотографот или домарот ќе се појавеше на врата, целиот клас излетуваше надвор во рој, налик стадо крави кои, ослободени од реата на шталата, излегуваат на зелени ливади. Дежурниот наставник се обидуваше да задржи некаков ред и се симнуваше со класот во школскиот двор. Но контролата веќе беше во рацете на фотографот кој го распоредуваше класот по висина, по род, по којзнае што, а наставникот стоеше настрана, соголен, во своето ново руво на фотографски објект, изедначен со своите весели ученици. Надвор од часовите се шегувавме, се собиравме во групи, слободни во надворешниот простор, затекнати во еден миг исполнет со кислород.

Повторно се гледам себеси заедно со моите соученици како фаќаме место во дворот, во цветната леа, како се поместуваме по наредба на фотографот кон клупата од травертин и како се качуваме на неа; некои стојат, некои седнуваат. Нè повикуваат да гледаме кон фотоапаратот, да се смееме, да останеме за миг во тишина. Тука е Андреа бунтовникот во прв ред, на себе носи еден вид војничка дебела јакна и покажува со прст кон фотографот, Патриција која се обидува да го спречи, Марианџела која се смее криејќи се зад Даниела, Џована со црни очила и горда на својот долг капут, кутра Џована што ќе загинеш два месеца подоцна во сообраќајна незгода со мотор. Тука е Рикардо, млитав и пребрзо пораснат,

со неговата добродушна насмевка. Тука е Донатела, задавена од блузата и нејзините тесни панталони што не оставаат многу простор на имагинацијата, Рита, која, како и вообичаено, си ја поднаместува косата, Роландо со рацете на колковите, тој, последен во класот и подготвен да си го смени животот и да стане милијардер. И како што ми рече неколку години подоцна, одмаздувајќи ми се:„еј, први во школо, последни во животот!”. До мене е Паоло, во неговиот син пуловер со V-отвор, пророк на својата иднина како генерал на воздухопловните сили.

Моите раце се прекрстени на градите и погледот ми е отаде фотографот. Точно се сеќавам што гледам. Погледот ми е вперен во едно поле со жито токму надвор од училиштето, преку улицата. Се обидувам да го запомнам до најмал детаљ за да стапам во контакт со самиот себе од иднината. Посакувам да можам да си зборувам, да дознаам како ќе биде, што ќе правам во животот, која професија ќе ја прегрнам, на која жена судбината ќе ѝ се вкрсти со мојата.

Всушност, гледавме кон животот од којшто сè до тој момент бевме заштитени, затворени во училница, лакт до лакт, наведнати над книгите, но со погледот кон големите пенџериња под коишто колите врвеа, дрвјата цутеа и ги губеа своите лисја во нивниот вечен циклус, а реалниот свет се чинеше дека конечно се приближува. Стоевме на работ на таа иднина што ќе нè проголташе. Љубопитни и по малку изгубени, се прашувавме„а што ќе правиш, после?”, без да знаеме дека на последниот средношколски ден нашите патишта засекогаш ќе се разделат, дека ниту една утринска прозивка нема повеќе да нè држи збратимени меѓу четирите ѕида, сите заедно.

Додека гледам пред себе, очите ме печат во обид да ги држам отворени и вперени кон таа иднина, кон тоа житно поле. Напролет се полнеше со класје и млади средношколски парови одеа таму да флертуваат, да се љубат, создавајќи мрежа на мали патеки и отворени места каде што можеа скришум да се прегрнуваат.

Дури многу, многу време подоцна, кога тие полиња ќе бидат збришани од урбаното градежништво заедно со романтичната визија за тие магични години и кога на нивно место ќе никнат анонимни зградишта, ќе сфатам дека тоа не биле житни полиња, туку само стрништа и диви треви без значење, испечени од сонцето.

Превод: Теодора Јосифовска

Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje
Facoltà di Filologia "Blaže Koneski" - Skopje

Con gli occhi pieni di grano

Marco Pescetelli

A cura di
Aleksandra Saržoska

ISBN 978-608-234-108-8

Università “Ss. Cirillo e Metodio” di Skopje
Facoltà di Filologia “Blaže Koneski“-Skopje

Edizione dell'Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje
Facoltà di Filologia "Blaže Koneski"-Skopje

Editore:
prof.d-r Vladimir Martinovski,
A cura di:
prof. d-r Aleksandra Saržoska
Lettura dei testi in macedone:
prof. d-r Slavica Veleva
Traduzione dall'italiano:
Radica Nikodinovska, Andrijana Ruseska, Teodora Josifovska, Marija Muratovska, Maja Božinovska, Sara Despotovska, Hristijan Stojanovski, Anastasija Pop Stojanova, Dragana Markovikj, Emilija Nikolovska
Design della copertina:
prof. d-r Ladislav Cvetkovski

Tipografia: MAR-SAZ
Tiratura: 100

Tutti i diritti riservati. È vietata la riproduzione, anche parziale, con qualsiasi mezzo, non autorizzata.

Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje

Facoltà di Filologia "Blaže Koneski"-Skopje

CON GLI OCCHI PIENI DI GRANO

di
Marco Pescetelli

A cura di
Aleksandra Saržoska

Skopje, 2024

INDICE

INTRODUZIONE 7
CAPPOTTINO BIANCO 9
CADENZA SOSPESA 15
ACQUA ACETOSA 19
MI DISPIACE CHE PARTI 20
ASINTOTI 21
I DUE COMPLICI 41
AUGURI 47
OFFERTA SPECIALE 51
LA VIA DI CARLO E DELLE CENTO NARICI 62
LA MANO ALZATA 67
TRA LE RIGHE 68
LA CAMICIA DI POPELINE 72
LA BILANCIA DEI GUAI 76
LA CONSECUTIO TEMPORUM 80

IL GIORNO PRIMA
....85
DA UN’ALTRA PARTE
....90
CON GLI OCCHI PIENI DI GRANO
....92

Introduzione

„Tutte le lingue hanno la loro bellezza: la bellezza della lingua italiana sta nella sua ricchezza di parole.........

L'italiano è bello
Mariangela Galatea Vaglio

Tutte le lingue hanno una loro bellezza, ma la bellezza della lingua italiana è dovuta anche alla sua ricchezza di parole per cui, giustamente, diciamo che l'italiano è una lingua bellissima! Spinto proprio dalla bellezza di questo linguaggio, il Dipartimento di lingua e letteratura italiana ha deciso, insieme ai suoi studenti, di tradurre dall'italiano al macedone una raccolta di racconti di Marco Pescetelli, al fine di regalare ai lettori macedoni la possibilità di arricchirsi con la lettura delle sue bellissime commoventi storie. È doveroso dire che il Laboratorio traduttivo al Dipartimento di lingua e letteratura italiana è molto attivo e finora sono state pubblicate diverse traduzioni di autori italiani.

Anche in questo caso, come per le precedenti traduzioni, l'idea di fondo è stata quella di incoraggiare gli studenti del Dipartimento ad avventurarsi nelle acque della traduzione, spronati dalla necessità di superare le difficoltà del processo traduttivo sotto la guida dei professori, valicando nel contempo la barriera linguistica dell'idioma che stanno imparando. Tale difficoltà è particolarmente complessa, quando si deve trovare il significato esatto di una parola, di un'espressione o di un'intera frase.

L'idea, realizzata al termine del 2022, nasce alla fine del 2017 con l'arrivo di Marco Pescetelli a Skopje, lettore di ruolo MAECI presso il Dipartimento di lingua e letteratura italiana alla Facoltà di Filologia "Blaže Koneski" dell'Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje. Il percorso è iniziato con la scelta dei racconti e con la selezione degli studenti che li avrebbero tradotti, ed è terminato con l'attenta rivisitazione degli elaborati da parte dei mentori. Nella preparazione dei testi, sono stati coinvolti gli studenti del quarto anno del Dipartimento di Lingua e Letteratura Italiana, i laureandi, gli studenti dei corsi master tra cui: Andrijana Ruseska, Marija Muratovska, Teodora Josifovska, Maja Božinovska, Sara Despotovska, Hristijan Stojanovski, Anastasija Pop Stojanova, Dragana Markovikj, Emilija Nikolovska e la professoressa Radica Nikodinovska.

La revisione delle traduzioni è stata curata dalle professoresse: Radica Nikodinovska, Anastasija Gjurčinova, Aleksandra Saržoska, Ruska Ivanovska-Naskova, Irina Talevska e Branka Grivčevska. A seguito della correzione, i testi sono stati restituiti per la verifica finale e per l'accettazione delle osservazioni da parte degli studenti stessi, poiché autori delle traduzioni che con serietà ed attenzione adempivano al compito assegnato, scegliendo l'interpretazione più appropriata.

Il libro è diviso in due parti. La prima è composta da 18 racconti in italiano scritti tra Skopje e Roma, tra il 2017 ed il 2022, la seconda è costituita dalle traduzioni degli stessi racconti in lingua macedone.

I piacevoli racconti di Marco Pescetelli, dal lessico estremamente raffinato, accompagnano il lettore verso esperienze emozionanti, sentimentalmente profonde, ambientate tra paesaggi finemente illustrati.

Abbiamo ritenuto che l'esperienza traduttiva potesse essere non solo preziosa, ma anche piacevole per gli studenti che hanno partecipato all'attività. A nome mio, e a nome dell'intero Dipartimento di Lingua e Letteratura Italiana, presso la Facoltà di Filologia "Blaže Koneski" dell'Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje, ringrazio gli studenti, perché senza il loro contributo, questa raccolta di racconti non sarebbe mai stata completata.

Un sentito ringraziamento va a Marco Pescetelli, per aver concesso i diritti d'autore, alla professoressa Radica Nikodinovska che, grazie all'eccezionale esperienza, ha contribuito non solo a tradurre parte dei racconti, ma anche a dare consigli costruttivi in modo da ottenere la migliore traduzione delle storie.

Grazie anche alle colleghe: Anastasija Gjurčinova, Aleksandra Saržoska, Ruska Ivanovska-Naskova, Irina Talevska e Branka Grivčevska, che hanno accolto con entusiasmo l'incarico di tutoraggio delle traduzioni.

Un grazie di cuore alla professoressa Slavica Veleva, che, come sempre, corregge le bozze dei nostri testi con grande piacere.

Un grande grazie al professore Ladislav Cvetkovski per il design della copertina della presente raccolta di racconti.

Ed infine, un grande ringraziamento alla Facoltà di Filologia "Blaže Koneski" dell'Università "Ss. Cirillo e Metodio" di Skopje, che sa riconoscere i veri valori accademici, sostenendo ancora una volta i percorsi di traduzione degli studenti.

Aleksandra Saržoska
Skopje, novembre 2023

Cappottino bianco

A Stefano G.

Tanti anni fa avevo una ragazza del mio paese che mi amava. Si chiamava Mina. Eravamo cresciuti insieme nell'età esplosiva e crudele dei diciassette anni. Le prime passeggiate fuori dallo sguardo a guinzaglio dei genitori, le prime mani intrecciate attraversando la strada con il senso potente del sangue che inizia a gonfiare il cuore, il primo bacio dentro un cinema, rivedendo per la terza volta lo stesso film, le gambe alzate sulle spalliere dei sedili davanti. Le prime passeggiate per la città, senza tempo se non i nostri desideri da esplorare, il mondo visto dagli autobus che arrancano nel traffico. I primi abbracci furibondi nella folla, le prime mani sotto le maglie e i maglioni.

Avevamo vissuto intensamente settimane che erano anni, fine settimana che erano esami di maturità, divisi dagli impegni dei boys scout e del mio gruppo che scimmiottava l'impegno politico degli operai. Su fronti lontani e paralleli cercavamo di incontrarci nel breve spazio che il tempo scandito delle nostre vite di studenti ci lasciava. Io andavo a scuola la mattina, lei il pomeriggio. Non esistevano altri telefoni se non quelli istituzionali delle nostre famiglie e le cabine a gettoni. Qualche volta riuscivo ad andare a prenderla la sera, quando usciva dalle lezioni. Mi ingolfavo su qualche corsa di autobus tarda e lenta, raggiungendola stravolto dalla fatica.

Vedersi era diventato sempre più difficile. Avevo iniziato a suonare in un gruppo e tra prove ed esibizioni, lo sport, gli allenamenti con la squadra di basket della scuola e le trasferte fuori città nei fine settimana per il campionato, il tempo si era ritirato come una maglia infeltrita.

Improvvisamente arrivò il tempo dell'esame di maturità, quello vero. E dopo? Dopo parlavamo dei sogni, delle nostre attese sulla vita, vite diverse da quelle di tutti gli altri, vite originali che non si sarebbero fatte rinchiudere in un orario 8.00-17.00. I mestieri che sognavamo erano remunerativi e fascinosi: neurochirurgo, magistrato, fotoreporter, musicista, atleta di successo.

Poi la vita arrivò davvero.

Seguendo il consiglio dei miei e di zio Giuseppe, mi iscrissi a 'Giurisprudenza', come diceva il mio ex compagno di banco, che faceva più figo di 'Legge', senza sapere bene dove mi avrebbe portato. Era una facoltà 'polivalente' che poi qualche frutto avrebbe dato, mentre intanto potevo continuare a suonare e giocare a basket. Mi trasferii in una città del nord fredda

e nebbiosa. Mina rimase invece giù al sud, a studiare lingue in una università poco impegnativa, cercando di mantenersi con il lavoro di segretaria presso un parente trapiantato lì.

Così da lontano ci scrivevamo lunghe lettere di racconti e minuziose cronache di quello che ci succedeva, dei professori che ci impartivano lezioni estraniate da quello che eravamo, dei compagni di appartamento, degli adattamenti, delle piccole miserie quotidiane legate ai soldi che non bastavano mai. In paese ci tornavamo solo per le feste comandate. Era sempre bello riabbracciarsi, ma pian piano, da un semestre all'altro, senza nemmeno accorgercene, e certo senza dircelo, eravamo diventati come fratello e sorella. Confidenti e coccolosi, teneri amici romantici, ma non più amanti, uniti dalla danza del sangue a stantuffare nelle orecchie. Con la lentezza di un ghiacciaio mesozoico ci allontanavamo un centimetro alla volta. La quotidianità scavava piccole barriere invisibili che cercavamo di abbattere con le nostre telefonate serali, con l'accumulo di gettoni SIP di cui eravamo sempre in caccia, come un piccolo tesoro privato.

Poi non ricordo cosa accadde. Forse una sera uscii con gli amici ed andai al cinema, o forse fu Mina una volta a non farsi trovare? Fatto sta che poi le telefonate iniziarono a diventare meno frequenti, e soprattutto meno attese. C'era l'esame da preparare con un nuovo compagno di università, c'era il maglione rosso di una ragazza che mi aveva colpito in aula, c'era la partita da giocare e poi la pizza tutti insieme con quelli della squadra. C'era un soffio costante e prepotente di vita che mi trascinava, strappando foglia a foglia tutte le abitudini e i modi di abitare il mondo che avevo conosciuto. L'inverno però ibernò bisogni e desideri, mantenendoci in uno stato di quiescente apatia.

Poi arrivò l'estate. L'estate dei vent'anni con un motore di energie inarrestabili, potente, lanciato a mille verso l'universo mondo. Avevo improvvisamente voglia di viaggiare, di esplorare la terra, muovermi veloce, vedere più posti possibili, respirare altre vite. Mi sembrava che la mia non mi sarebbe mai bastata a riempire nemmeno un bicchiere della falda di acqua zampillante che vedevo sgorgare.

Il varco verso l'infinito era ben stretto: una Fiat Panda 30 rossa in cui ero invitato ad entrare con il mio bagaglio e altri tre amici recenti. La mèta aveva nel nome il fascino dell'avventura irripetibile ed estrema: Capo Nord. Chiamai la mia ragazza lontana, sempre più lontana. La voce sottile mi rispose nervosa che non capivo le sue esigenze: aveva anche lei da studiare e, in più, da assistere suo padre. Non se la sentiva di lasciare sola la madre dopo l'ictus. Si sarebbe aspettata che tornassi, che le stessi vicina…

Alla fine, mi convinse. I sensi di colpa, la pallida nostalgia di lei e del paese, della mia famiglia, del bar, dei campi vicini scuola, della vita di un tempo al riparo dalle corse nel traffico, dagli esami da preparare contro tutto, del grigio dei palazzi si mescolarono in un cocktail in cui non distinguevo gli ingredienti. Mi ritrovai sul treno a guardare dal finestrino come un carcerato. Tornavo sì, ma il cuore si appesantiva ad ogni chilometro. Vedevo la Panda 30 rossa che partiva con gli amici ad esplorare l'Europa, verso Capo Nord e poi chissà. Il rumore del vagone sulle rotaie cadenzava un ritornello di malagrazia verso sud.

Alla stazione c'era mio padre. Mina non era riuscita a venire per via di un contrattempo col motorino. A casa trovai mia madre sulla porta che mi abbracciò e mi lisciò i capelli come fossi un alunno della sua scuola elementare.

'Dai, vatti a lavare le mani, tra due minuti scolo i tortelli'.

Giulietto mi venne tra le gambe e mi tirò per un braccio verso il salotto gridando 'chiiiiiooooo, chiiiiiooooo': non c'era verso di insegnargli a dire 'zio'.

Mio fratello Carlo, il maggiore, era a tavola in salotto con il resto della famiglia. Erano venuti dalla Liguria, dove si era trasferito per lavorare in un cantiere nautico. Si alzò, mi abbracciò. Pacche sulle spalle, saluti incrociati. Atmosfera di festa che si stemperava negli 'allora come ti va? Che si dice là al Nord? Dai che i tortelli su non sanno nemmeno che vogliono dire. E gli esami?' spazzati via dalla apparizione di mia madre con la zuppiera fumante, come una divinità a distribuire il nettare immortale.

E dalla tavola di famiglia, un passo dopo l'altro, un attimo dopo l'altro, una giornata cucita ad un odore, un sapore antico, finii per ritrovarmi sulla spiaggia di sempre, amico di nuovo dei vecchi amici, a respirare l'aria ferma e calda del mare d'estate, sdraiato da qualche parte a leggere sotto un ombrellone. Mina mi raggiungeva appena poteva. Provavo ad accarezzarla con lo sguardo, ma le mani mi rimanevano inerti lungo i fianchi. Facevo lunghe nuotate e lei mi seguiva distrattamente dalla spiaggia.

Un giorno dopo l'altro riprendevo abitudini dimenticate, scrostavo e ingrassavo la bicicletta, la incatenavo sotto casa. Uscivo con Mina a fare due passi nel corso il sabato sera con un gelato in mano. Andavamo al solito cinema dove ci eravamo baciati la prima volta a vedere qualche film già visto d'inverno. A volte camminavo da solo sulla spiaggia che arrivava lunga fino al paese vicino e ad ogni passo mi sembrava di affondare nelle sabbie mobili.

Mi arrivò poi una cartolina dalla Norvegia con il paesaggio di un posto impronunciabile. I saluti degli amici avevano dentro poche parole di un

sangue rosso vivo che mi veniva a battere nelle tempie, che mi soffiava un vento di avventura e novità, che richiamava a squarciagola. Improvvisamente cadeva il sipario, come in una recita scolastica, e tutto suonava falso come una banconota da tremila lire. I passi rimbalzavano sul selciato con un'eco preciso che descriveva già qualunque cosa avrei fatto da allora in poi. La casa dove avrei abitato, il lavoro che avrei fatto, i clienti che avrei avuto, i figli che sarebbero venuti dopo il matrimonio celebrato nella chiesa di sempre, i testimoni di nozze, le battute di sempre. Tutto era congelato come un film in bianco e nero di cui si conoscano le battute a memoria.

Avevo una foto di un calendario vecchio in camera mia che avevo fatto incorniciare: una barca che usciva da un porto di chissà quale estremo nord o sud, freddo e circondato dalla neve. Mi sembrava di essere condannato a rimanere ormeggiato per tutta la vita nel caldo soffocante del mio paese. Cominciai a guardare con astio mio fratello Carlo con la sua famiglia felice, gli amici al bar che si lasciavano trascinare da una domenica all'altra nel bar vicino casa a parlare del campionato, della campagna acquisti dei calciatori, mio padre contento del negozio di salsamenteria.

Alla fine, arrivò settembre. Le giornate iniziarono impercettibilmente ad accorciarsi. I libri dell'esame che avrei dovuto preparare erano ancora sul tavolo col segno da due mesi a pagina ventitré. Ai miei non sembrava importare: loro avevano il figlio che studiava giurisprudenza all'università e questo bastava a contenerli in uno stato di passiva vanagloria con i loro conoscenti. I giorni sembravano scivolare dentro un imbuto che finalmente mi avrebbe strappato di lì, comunque. Ogni tanto se ne accennava, ma come a un temporale lontano, che forse non sarebbe scoppiato mai.

Finché squillò il telefono. Era Libero, il proprietario della panda rossa, che mi chiedeva quando tornavo. C'era la casa da confermare, le bollette da pagare, un affitto arretrato, la prenotazione per l'esame. Un po' alla volta il fiumiciattolo della mia vita al nord ingrossava e, come accade per i temporali estivi, i goccioloni andavano ad unirsi tra loro, rimbalzavano sul tappeto di sabbia davanti al mare, tiravano fuori un odore nuovo dalla pineta riarsa. Mi prese allora una smania progressiva che non mi dava pace. A colazione mia madre mi mise una mano in testa come faceva quand'ero bambino e nella mia irrequietezza non riuscivo a tenere ferma una gamba che mi ballava sotto il tavolo.

Alla fine arrivò il giorno della partenza. Era un giorno bigio, con un cielo di un colore indefinibile che non assomigliava neanche un po' a quello blu vetro che aveva dominato le giornate lì dai miei. La temperatura si era

improvvisamente abbassata. Sembrava che una cappa di grigio fosse scesa dal nord per riportarmi alle mie giornate invernali.

Mina mi aveva voluto vedere da solo, prima che si scatenasse la gara dei miei ad accompagnarmi alla stazione. Avevo provato a schernirmi, ma senza troppa convinzione, dicendole che i miei ci tenevano, che tanto ci saremmo visti presto, che non volevo disturbarla, ora che il padre era peggiorato. Motivazioni che arrivavano offensive come scuse di plastica. Alla fine ci vedemmo fuori dalla pineta, il nostro posto. Mina si era messa tutta elegante con un cappottino bianco che non le avevo visto mai. Indovinavo la cura che aveva messo a prepararsi dietro le labbra disegnate col rossetto, il trucco appena accennato, i capelli ordinatamente sciolti sulle spalle, le calze velate che finivano in due caviglie da cerbiatta imprigionate da un paio di scarpe con un accenno di tacco.

Mi aveva portato un pacchetto rosso. Ci sedemmo sulla staccionata come avevamo fatto mille volte in passato. Risi nervosamente dicendole ‘ma che ti sei inventata! Non dovevi, lo sai che non mi piacciono le sorprese…’. Lei abbassava lo sguardo sulla punta delle scarpe, e quando lo rialzava i suoi occhi chiari mi bucavano l’anima. Mi rassegnai ad aprire il pacchetto con una risatina cretina, scuotendo la testa. Dentro c’era una sciarpa cui ero molto affezionato e che pensavo di avere perso. E poi un’altra nuova che mi aveva fatto lei, chissà quando. La guardavo. Le guance arrossate dal freddo e dall’emozione. La curva della fronte, il naso aquilino, il disegno delle labbra, i capelli lunghi che le abbracciavano le spalle. Improvvisamente seppi che quella era l’ultima volta. Che così non l’avrei rivista mai più. Che non saremmo stati più insieme. Che insomma quello era un addio. Cercavo le parole, ma non sapevo per dire cosa. Cercavo di fissare le linee, le cellule, i colori e annusavo il suo profumo di buono. Come se volessi conservare tutto per sempre nel mio privato cinema della memoria. Lei mi guardava senza sospetto, col suo sguardo trasparente.

Ad un tratto l’umidità diventò una pioggerellina fine e leggera come un velo di zucchero filato. Nessuno di noi due aveva un ombrello. L’acqua diventò una cascata di perline che si impigliava nei capelli. Mina sorrideva e parlava già di quando ci saremmo rivisti, calcolando calendari e treni. Io vivevo in un presente visto attraverso un binocolo rovesciato. Ero lì con la mia ansia di futuro, di un mondo da esplorare ed esperire, e lo sguardo buono di Mina mi tratteneva. Non ricordo che cosa le dissi mentre vedevo il suo viso incresparsi appena e gli occhi riempirsi di emozioni liquide. Il fatto è che non ebbi il coraggio di dirle tutto. Non le dissi di Alessandra a Milano. Non

le dissi delle uscite degli ultimi mesi, delle notti da lei con la sigaretta accesa a guardare il soffitto, del pranzo nudi in cucina. Avevo desiderio di andare. Volevo correre il mondo come un cavallo senza briglie. Al tempo stesso un coltello mi entrava nello stomaco al pensiero di andarmene per sempre. Non c'era soluzione, ero io, ma ero due. Due parti di me si accapigliavano come Greci e Troiani sotto le mura di Troia. Ma sapevo che non ci sarebbe stato nessun Achille a porre fine alla guerra.

Cercai di recitare come meglio potevo, parlando di evanescenti possibilità di lavoro, di un mercato effervescente, sempre in movimento, di carriera, di viaggi all'estero, di prospettive, stando attento a non escluderla mai del tutto. Mina mi ascoltava attenta; mi conosceva troppo bene per non leggere tra le righe. Sorrideva a tratti, tra le lacrime che si toglieva via veloce col dorso della mano, girandosi rapida per non farsi vedere.

Ad un tratto eravamo al solito incrocio dove le nostre strade si dividevano. Stavolta però Mina non aspettò che la accompagnassi, né io provai ad offrirmi. Disse solo 'Ora devo andare' e mi guardò. Rimase un attimo in sospeso, come un passero sotto un tetto in attesa che finisca di piovere per spiccare il volo. Mi sembrò che il mondo intorno fosse risucchiato da quello sguardo ferito.

La vidi andare via, con le spalle serrate, come sotto un carico troppo pesante, chiusa nel suo cappottino bianco.

Mina non l'ho vista più. Mio fratello una volta mi disse distrattamente che si era sposata con un ingegnere molto più grande di lei e che non aveva avuto figli. Me la sono vista davanti invecchiata male, senza la famiglia che aveva desiderato, senza il grande amore e la vita interessante che ci eravamo promessi.

Il male che facciamo ci rimane dentro, ci cresce addosso come una mala pianta che ci scava, ci soffoca, ci ferisce a distanza di anni, molto più del male che riceviamo. E mentre quel cappottino bianco scompare in fondo alla strada portandosi via Mina, sempre più piccolo all'orizzonte, lo sento crescere in ogni addio, come un gigante cattivo che mi fa piangere la notte.

Cadenza sospesa

Ci guardiamo nello specchio del finestrino.

Lo scompartimento del treno è vuoto. Fingo di leggere il mio trattato di patologia; sottolineo anche, mentre le case sfuggono ai lati degli occhi.

Lei sfoglia distrattamente i suoi appunti. Dà un'occhiata fuori; posa con gesto leggero i fogli sul sedile accanto.

I nostri sguardi si incrociano. Un attimo. Poi magneticamente rimbalzano lontano.

Dovrei dire qualcosa di gentile. Lei ha accolto cordialmente la mia intrusione; ma non ne ho la forza. Ho da ingoiare un ritorno controvoglia e il tramonto sulla laguna taglia ogni velleità di comunicazione.

Esco nel corridoio per una sigaretta e non so più se il dolore alla gola è il fumo o un nodo di malinconia.

La campagna mi scorre violetta e la nebbia lontana.

Gli amori. Penso a tutti gli amori che si nascondono nelle finestre illuminata che sfilano a velocità folle. Tutte le persone e i sogni, le disgrazie e i destini di gente che non sospetterà nemmeno la mia esistenza. Cucine apparecchiate, cene col televisore acceso, finestre che si accendono sfrecciando, coriandoli illuminati di altre vite sconosciute, a mille e mille chiusi nelle proprie scatole e cuori tra le ossa.

E quegli occhi da cui si è sempre detto che nasce l'amore non avrò tempo di guardarli.

Ritorno a sedermi di fronte a lei. La urto con un piede e le chiedo scusa. Mi fissa un istante. Si rituffa nella sua lettura.

Non voglio niente. Solo mi piacerebbe rompere il muro di silenzio che ci avvolge, cominciare subito, ma qualunque cosa suonerebbe un abbordaggio.

Il buio fuori è puntinato dalle piccole lontane stelle di vite lontane.

Un soprassalto, una stazione minore. Sale qualche raro passeggero. Un colpo secco e nello scompartimento entra una persona di colore con una valigia enorme. Si sistema in silenzio. Subito dopo si affaccia un ragazzo alto, col foulard al collo e un borsone. Chiede "È libero quello?" e fa segno col dito.

Il silenzio carico di possibilità infranto dalle piccole esigenze pratiche.

Lei si alza, fa passare e si risiede aggiustando i capelli lisci e lunghi da una parte.

Quando il treno riparte ha ripreso a leggere i suoi appunti. Cerca una posizione comoda, accavalla le gambe più di una volta. Alla fine si alza ed esce dallo scompartimento.

Sono rigido e duro nell'ansia di perderla così, senza nemmeno sapere come si chiama. Poi vedo il libro che ha lasciato sul sedile insieme agli appunti e alla cartella di cuoio.

Spio i compagni di viaggio, assorti nelle loro silenziose solitudini.

Il titolo non si legge, ha la costola rivolta verso lo schienale. Con finta naturalezza, la mano morbida, prendo il libro, una gatta col cucciolo in bocca, lo rigiro tra le mani ché mi parli di lei. Il titolo "Alla ricerca del tempo perduto" suona come un bellissimo accordo, preludio ad una frase musicale aperta su chissà quali possibili sviluppi. "All'ombra delle fanciulle in fiore".

Nella sottocopertina il nome: Francesca Silj.

La porta scorrevole si apre improvvisa.

Mi guarda divertita, curiosa, con una punta di domanda negli occhi. Le tendo il libro col sorriso più simpatico che riesco a trovare.

"Bello, l'ho letto anch'io". Metto subito il piede sulla buccia perché lei è un'appassionata della "Recherche", anche se dice di non capire tutto e non so da quanto tempo ci si accanisca.

So a mala pena di che parla perché è scritto sul retro e cerco di deviare il discorso, mentre vorrei confessarle che sono anch'io alla ricerca del mio tempo perduto e di non so bene quale senso alla leggerezza di questi momenti, ponti sospesi tra due terre con le vie del nostro dover essere. Qui ora potremmo reinventarci, spogliando le vaghe rappresentazioni di noi stessi. Accartocciare la banalità delle presentazioni ferroviarie e dire "Ti ho aspettato non sai quanto", invece del mio nome "Enrico", sorridendo ebete.

A sorpresa interviene l'ultimo arrivato. Dalla Parigi di Proust il discorso finisce sui trasporti urbani, la "mitica" metro francese confrontata impietosamente con quella di Roma. Poi l'urbanistica, la viabilità, l'abusivismo edilizio, i nuovi quartieri.

È un architetto ed evidentemente sta cercando di fare colpo. Lo sento pontificare: "Il problema di Milano è che la cintura extraurbana..., il problema di Napoli invece...". Sembra conoscere molto bene i problemi di tutti e per ognuno il rimedio.

Mi ritiro in dignitoso silenzio contemplandole i capelli d'oro, i lineamenti aristocratici, le mani da artista.

Ha un modo tutto suo di abitare lo spazio, sedendo sulle gambe, tirate da una parte sul sedile, di sorridere inclinando la testa da un lato, di assentire con gli occhi.

A un tratto mi chiede se suono e finalmente si crea un ponte di legno, solido e robusto di comunicazione, dal buono odore di cose genuine. Nel

territorio franco dei nostri interessi musicali si crea una fragile intimità cui basta un'entrata in galleria per lasciarci disorientati, senza il filo del discorso.

Suona il flauto, io il violoncello. Però lei sembra fare sul serio, io mi muovo nel mondo naif dei dilettanti. Chissà che cosa potremmo suonare assieme, se c'è bella musica per noi, se saremmo mai un duo affiatato.

Il discorso, come sempre, galleggia in superficie. Si parla di metodi, conservatori, professori.

L'architetto spia un attimo di tregua per infilarsi tra noi.

Coglie un mio commento sulla didattica e attacca con destrezza a discettare sui nuovi progetti di edilizia scolastica, aule magne, panopticon e altre astruserie. È fuori tema, perde terreno e sono contento come un calciatore che ha segnato. Ma Francesca non difende il nostro territorio. Le dolci olive verdi degli occhi socchiudono a tempo un po' d'attenzione sul ritmo cadenzato del binario. Poi cedono del tutto a un sogno blu morbido.

Le spio le labbra, il respiro regolare, il tremito leggero di una mano. Sul muro nero del finestrino incrocio lo sguardo dell'architetto. Dio, sono già geloso.

Dlin-dlon. La voce dell'altoparlante invita i gentili passeggeri a servirsi del buffet nel vagone ristorante in testa al treno e con asettica gentilezza augura buon viaggio.

Diffido sempre delle voci di cellophane che promuovono felicità di plastica. Non mi appello ad una genuinità da mulino bianco, ma i cibi preconfezionati, addomesticati a sapere di tutto, mi mettono tristezza, come gli animali al circo.

E invece vedo Francesca tranquilla, padrona dei suoi desideri, che ferma il carrello itinerante e contratta con l'addetto.

Così il panino che ha in mano e la gassata imitazione d'aranciata diventano il pranzo più sapido e gustoso che possa immaginare.

Gentilmente chiede se qualcuno vuole assaggiare. Figurarsi, faccio fatica a respirare. E invece lei, anche quando addenta il panino lo fa con naturale morbidezza. Mi ricorda l'ingenuità di quando credevo che le donne non andassero mai in bagno semplicemente perché non ne avevano bisogno, come una macchia, una vergogna riservata al sesso maschile.

Spazzola via elegante le briciole dalla camicetta, le raccoglie in un fazzoletto di carta e lo infila nell'apposito contenitore. Voilà. Un trucco di prestigio.

Un colpo di tosse distoglie il mio avversario dalla sua lezione sulle magnifiche strutture a gabbia dei grattacieli di Chicago. La persona di colore

si alza, tira giù qualcosa in una busta e il pesante valigione. L'architetto si offre di aiutarlo, si alza anche lui. Insieme trascinano fuori l'ingombro. Nel corridoio c'è agitazione; altri viaggiatori si avviano verso il fondo del vagone. Passa anche un controllore, vidima i nostri biglietti, prosegue meccanico da uno scompartimento all'altro, trasandato nel suo viaggio obbligato.

E a un tratto mi accorgo che anche lei si sta preparando.

Qualche suo gesto mi ha già detto che questo è il capolinea del nostro incontro. La vedo chiudere gli appunti e il tempo perduto nella cartella di cuoio vissuto, misurare i gesti e lo spazio. Uno sguardo mentre porta i capelli da una parte, un sorriso. Mi dà la mano: "Ciao, Enrico". Si allunga nel corridoio come cercando qualcuno. Guarda a destra e a sinistra.

Il treno stride. Si ferma.

Ogni attimo è congelato dalla mia incapacità a dirle qualcosa, a fermarla mentre è già fuori dalla carrozza e mi fa un cenno di saluto.

Rimango lì nello scompartimento vuoto col cervello a tremila, cercando un'idea, un pretesto, il coraggio di rincorrerla.

Tiro giù il finestrino e la cerco nella folla grigia mentre mi rotolo in bocca amaro il sapore del suo nome.

È lontana, di spalle, con la cartella e i mocassini comodi.

I capelli d'oro mi guizzano ancora davanti agli occhi.

Acqua Acetosa

Quando mi allenavo tutti i giorni correndo allo stadio dell'Acqua Acetosa per diventare il più forte mezzofondista del mondo, un giorno apparve Raffaele sui gradini di mattoni rossi dell'entrata alla pista. Era un po' che non lo vedevo.

Ci eravamo allenati tante volte nel parco del quartiere correndo le ripetute sui 1000 metri e sputando l'anima lì davanti a tutti, spalla a spalla. A volte quando ci si vedeva allo stadio e uscivamo fuori per un 'lungo' di 20 e più chilometri, al ritorno ci si fermava a bere alla fontana dell'Acqua Acetosa, un'acqua asprigna che una vecchia targa vantava come curativa per stomaco, reni e fegato. La fontana era molto più in basso del piano stradale e bisognava scendere una scalinata per cavalli. La correvamo con lieta furia, sudati e contenti. A volte lo spugnaggio finiva con scherzi e tirate d'acqua e schizzi e risate.

Malato di tumore al fegato. Mi parla della sua malattia: 'mannaggia, pensare che non avevo mai avuto nessun disturbo'. Parla di sé al passato.

Poi io torno in pista, perché devo rispettare i tempi stretti di recupero tra una ripetuta e l'altra. Lo saluto sbrigativamente e vado sulla linea dei 500 metri. Mi sento chiamare: 'Marco!' e lo vedo lì lontano che alza una mano. Rimane così, immobile, sulla linea di partenza giù in fondo. Una specie di sorriso sul viso. Alzo una mano anche io. Poi parto per l'anello rosso. Quando arrivo non c'è più. Mi volto a cercarlo. Guardo se per caso sia sugli spalti o all'uscita. Ma si è come dissolto nell'aria, scomparso.

Solo più tardi ho capito che era venuto a salutarmi per l'ultima volta e a salutare la sua vita di atleta.

Solo più tardi ho provato a mettermi dalla sua parte e a venire al campo con la consapevolezza di avere due mesi di vita.

Ogni tanto ripenso alle parole che non ho detto, al suo sguardo triste e rassegnato. E lo rivedo lì, che mi saluta di lontano. Il sapore acidulo dell'acqua ancora in bocca.

Mi dispiace che parti

‘Mi dispiace che parti, ma devi pensare al tuo futuro’.

Questa frase mi è risuonata per anni nelle orecchie. Me la disse mia nonna sulla porta di casa sua quando andai a salutarla prima di partire per una città del nord. Entravo in un’accademia militare per studiare medicina. Lasciavo la città, la casa dove ero cresciuto, per avventurarmi nella vita.

Mia nonna aveva 75 anni. A me sembrava molto più anziana allora, fresco e roseo diciottenne che metteva il naso fuori di casa per la prima volta.

Ed ora che gli anni sono passati…Vorrei tornare indietro, abbracciare mia nonna e dirle: nonna, non vado da nessuna parte. Questo futuro cui dovrei pensare è orribile e duro come il cemento, ed io non ho ali abbastanza robuste. Cadrò nei rovi e non riuscirò più a districarmi e nemmeno a volare. Mai più. Forse il ramo su cui mi hanno posato è troppo alto. Teniamoci compagnia invece. Ci siederemo davanti alla televisione a guardare un film della sera, e poi lo commenteremo un po’ insieme. E nessuno ci farà del male. E tu non ti ammalerai, non avrai nessun ictus, nessun rialzo di pressione. Io non vedrò il pollice della tua mano mettersi a tremare in modo inconsulto. Non ci sarà nessun letto di ospedale da cui ti metterai a gridare ‘aprite le finestre! Sentite la musica? Sta passando la musica! È la musica di Chieti, la banda! Sentite che bella! Ma perché chiudete la finestra? Non chiudete la finestra! C’è la musica!’. E non ti metterai a piangere a mezza voce: ‘qui nessuno mi vuole bene, nessuno…’. Non avrò nessun bisogno di smentirti e tu mi chiamerai ancora ‘il tuo niccarello di nonna’. Non ti vedrò nel letto senza memoria, senza parola. Non ti metterò tra le mani una lavagnetta per cercare di farti dire quello che pensi e non riesci ad articolare. Non vedrai l’orrore di un corpo che cade in pezzi, un cervello che non risponde più, un profumo di violetta per consolare la malinconia di viaggiare veloce verso la morte. Non ti prenderò la mano che trema ormai senza più senso, senza coscienza, sul letto maledetto di quel silenzio.
Ed io non fallirò mille volte su una strada in salita che non porta da nessuna parte, non inseguirò il sogno di gloria inutile, non mi perderò dietro mille volti e mille diversi sorrisi, abbracci senza amore. Non tornerò a casa sconfitto.

‘Mi dispiace che parti, ma devi pensare al tuo futuro’.
Ed ora che che il futuro è passato, quella frase mi trafigge di malinconia.

Asintoti

E così, asintoticamente, anno dopo anno, mi avvicino alla soluzione.

Un ricordo riemerge dalle lontananze siderali e malinconicamente inadeguate di un libro di algebra per liceo.

Gli asintoti. Ma davvero non si incontrano mai queste tristi linee, curve verso la loro retta come amanti respinti?

"Si avvicinano, si avvicinano sempre, senza mai riuscire a raggiungere la mèta. Mai." gorgogliava la voce del mio professore di matematica.

Senti che suono: MAI. Non è come l'inglese un po' stitico NEVER. Meglio, scritto come si pronuncia, NEVA (R), con quella r rincantucciata come un uncinetto a fine corsa. Vuoi mettere MAI. Riempie la bocca, esplode nell'eternità. Quella A che allarga l'avverbio come una cimice verso il pungiglione della I che sgonfierà tutti i se, i forse e le future speranze.

E vabbè, il primo amore. Straniero in patria, addobbato come un pinguino in libera uscita, girovagavo per Firenze col pugnaletto da principino e la divisa nuova fiammante. Una coppia passando mi apostrofò con un perfido "Ma il carnevale non era finito?"

Quei capelli miele sul maglione rosso qualche fila più avanti nell'aula di anatomia mi avevano calamitato e mi consolavano di lontano della spocchia dei più nei confronti di noi studenti in divisa, la "macchia blu", come ci chiamavano. Poi la faccenda del liceo classico che "forma", la piccola consorteria delle anime belle che affondano le mani nel sangue e nel dolore per rendersi utili e soccorrere l'umanità.

I giorni si snocciolano duri, lontani dalle consuetudini familiari dell'adolescente uscito per la prima volta al mondo. Albe livide di sonno perso, notturne marce in ginocchio imposte dagli "anziani" nei corridoi dell'accademia militare. La cretineria del nonnismo elevata a rito iniziatico per civili che devono diventare ufficiali. In futuro. Un futuro siderale. Gli ufficiali: extraterrestri davanti ai quali genuflettersi.

Amici pochi, pochissimi: disgraziati come me con l'obbligo della sopravvivenza. Ci si copre le spalle a vicenda, ma è una consorteria infetta: tra poco saremo in lotta anche noi per la graduatoria interna, i punti che permettono una destinazione più vantaggiosa o il baratro delle sedi disagiate, lontano da Dio e dagli uomini, quando saremo capitani medici.

E così, di fronte a tanta merda che bisogna avere le ali per volarci sopra, quel miele è un dolcissimo balsamo al mio bisogno d'amore.

Le comincio a sedere vicino, sempre più vicino. Finalmente accanto! La Bani-Sacchi ha un bel discettare di mitocondri e ribosomi, con lo steccone di tre metri che gratta sulle diapositive.

Tra irri e orri arriva il gran giorno.

Più malinconico del solito esco dall'aula durante la lezione e appoggio la fronte al vetro: un'Eleonora Duse in una mattina di piombo, con la speranza che mi segua. Ebbene sì, mi raggiunge. Che cos'è che cos'ho. Mi impappino a spiegarle il disorientamento, la stanchezza, l'infrangersi dei sogni sul pavimento cementato dell'Accademia.

Lei mi guarda, mi sorride.

L'ora successiva in aula di anatomia sediamo nelle ultime file. La mia mano sfiora la sua. Un attimo e sono avvinghiate. Sorrido ebete. Mi chiede perché, se la sto prendendo in giro.

"Perché sono felice".

All'uscita il bacio è al rallentatore, o meglio, l'ho rivisto così, tante volte nel mio privato cinema della memoria.

Ed è quando ci si alza in volo che si rischia di più. Si può perdere la rotta, si può andare in stallo, precipitare. Ma è la pavida esperienza che ce lo insegna con tristezza. Invece allora: olè, un mantello, una spada, dov'è il cavallo per conquistare il mondo?

Ho diciott'anni, una divisa, un futuro tracciato e assicurato.

E volevo sposarmi. Sognavo i nostri bambini che non si sarebbero mai ammalati perché saremmo diventati dottori.

Dottore. Chirurgo. Taumaturgo. Delirio di onnipotenza. Perché è il bene che vince e il male che perde. E quel bene saremo noi e strapperemo il male dalla terra come una pianta velenosa.

Volevo sposarmi e nella mia infantile virginale ingenuità credevo lo desiderasse anche lei.

Con tutti i miei bei progetti la abbracciai sul 14 che portava in stazione e le raccontai il futuro. Noi sposati dopo la laurea. Noi e i nostri bambini. Quella puntura acuta di sarcasmo nelle sue parole "Ne sei così sicuro?" allora la ignorai; poi, come molti altri dettagli, emerse pian piano sotto la lente dell'età e della memoria indagatrice. Asintoticamente.

La prima doccia fredda era arrivata quasi subito e ci volle del bello e del buono perché il mio aereo non si fracassasse subito contro la montagna della realtà. Belli, ma inconsapevolmente sfortunati, sedevamo vicini su una panchina nel giardino dell'ambulatorio. Prime confidenze, prime conoscenze ravvicinate, prime intimità. Parliamo di noi. "Sei pronto?" mi fa. BAM. La tegola mi arriva dritta in faccia inaspettata: sta con un altro da tre anni.

Tre anni: allora tutta la mia vita cosciente, sentimentale e non.

"Si chiama Luca".

Non respiro. Mi gira la testa. Rivedo il bacio di qualche mese prima (e per quanti anni ancora...). Non mi chiedo niente, boccheggio. Altro che preparato!

Però però. Ci dev'essere un però.

"Però, sai, le cose non è che vanno tanto bene, anzi...".

Riprendo fiato. Ci credo, credo tutto, bevo alla sorgente della sua verità, senza domandarmi neppure per un istante se sia potabile. Comprendo. Certo, è solo questione di tempo. Non può lasciarlo adesso che il padre è malato, poi le famiglie si conoscono, Pontassieve è un ghetto.

Rinfrancato, con la mano ben salda nella sua mi avvio alla lezione successiva. Il mio amore è un cielo azzurro limpido, non sarà certo una nuvola passeggera a rovinare tutto.

Eccoci qua tra una lezione e l'altra a baciarci all'ultimo piano della biblioteca, a bagnarci per l'eccitazione. Nel giardino della villa di fronte all'ospedale, alla stazione, sul treno per Pontassieve dove mi multano perché senza biglietto. "Eh, la fretta e l'amore!" fa il controllore.

E poi la paura di essere punito, di vedermi revocato il permesso per la libera uscita. E così la paranoia della pulizia e della puntualità: le scarpe, la fibbia, lo spadino, la sveglia, l'alzabandiera, gli orari.

Tutto per non perdere la possibilità di vederla, anche solo per un'ora il sabato pomeriggio.

Arriva la prima licenza, la fine della spinguinatura. Un "anziano" mi stringe la mano. Sono dei loro, entro nella consorteria. Finalmente uomo.

Prima licenza. Natale.

Via a casa a mostrarsi cresciuto, divisa e tutto il resto. Mio padre mi presta l'auto, mi offre un whisky. Manca solo la sigaretta, ma ha smesso di fumare. Sono adulto insomma.

Ho delle belle foto con tutta la famiglia nella città d'arte dove sono venuti a prendermi per il giuramento. Contenti, ognuno compreso nel proprio ruolo. Io non mi tolgo questo cappello neanche se provate a tagliarmi via lo scalpo. Saluto i militari in libera uscita per verificarne l'effetto sulla sorella. Torno addirittura nel liceo della mia città, in alta uniforme, lo spadino al fianco, per salutare gli insegnanti dell'adolescenza e riceverne il plauso. Che dire? Insopportabile.

E in licenza mi arriva la prima lettera. Profumata e densa. Ce l'ho ancora qui. Tutta rosa con la sua bella calligrafia rotonda e autocompiaciuta. È un bignè alla crema. Com'è possibile un tale fondersi di anime? Parlando di sé dice esattamente quello che sento. È il mio specchio al femminile. TI AMO, non l'ho mai detto. Non è usurata, ridondante, cinematografica: è la parola giusta. E adesso ne assaporo il gusto al naturale, per la prima volta.

Quel profumo mi attrae irresistibilmente nella sua città due giorni prima della fine licenza. Quale uccello torna in gabbia volentieri? Io volo. Potrò rivederla e abbracciarla. Non ci sono sbarre né pareti, tutto è nuovo, incantevole, creato per me e per lei in una rinnovata genesi.

Ponte Vecchio i passanti le vetrine: tutto apparecchiato da sempre ad aspettarci. Però.

Però al telefono lei mi gela: non può vedermi. Ha da studiare.

HA DA STUDIARE?!?

Cala il sipario. Sono da solo e mi trascino per il centro senza mèta.

Infilo un cinema accanto a palazzo Pitti. "I cancelli del cielo". Titolo beneaugurante, sembra. Ma la copia è un groviglio di tagli giunte pecette. Sospetto che il proiezionista abbia confuso la sequenza dei rulli che scorrono senza senso con vertiginosi salti temporali.

Si accendono le luci in sala e il mio sguardo smarrito incontra quello dell'anziana coppia che mi siede accanto. Cerchiamo insieme di ricostruire una parvenza di storia. Alla fine sul marciapiede del bar di fronte dove ho offerto loro un aperitivo (si fa così - no?- tra adulti) mi assale una malinconia inferocita. Questi due vecchi, che ho adottato come genitori-supplenti, hanno bisogno di compagnia forse più di me; ma con gesto pieno di compassata dignità lui tira fuori l'orologio da tasca: "S'è fatto tardi, dobbiamo andare. Piacere di averla conosciuta" e li vedo sparire lentamente, molto lentamente, in fondo alla strada del mio inutile sabato.

Ci si ritrova tra i banchi a preparare l'esame di anatomia, e tra pochi giorni lo scritto di fisica.

Un compagno di camerata che ne sa più di me, Alberto, mi prende sotto la sua ala protettrice e mi ingozza di derivate ed integrali. Inghiotto come uno struzzo, senza capire, ma adeguandomi. Per nulla al mondo farei la parte del "classico" imbranato in matematica: il mondo della scienza mi guarda. E anche lei. Così superiamo lo scritto.

Si esce di rado. I nostri tempi sono ricavati tra una lezione e l'altra, spesso durante. Vicini ci stringiamo, ci scriviamo biglietti d'amore tra le ossa delle esercitazioni d'anatomia.

Arriva il suo compleanno.

Investo i miei risparmi da accademista per un girocollo d'oro. Semplice ed elegante. È la prima volta che entro in una gioielleria e mi sento un po' fuori luogo.

Quando glielo do, sulla solita panchina fuori l'ambulatorio, lei si impunta nel non volerlo aprire. Non capisco, ma c'è sotto una resistenza che non so interpretare. Ride nervosa. Finalmente scarta il pacchetto. La risata diventa isterica. L'arcano è che il Luca della storia le ha già regalato un girocollo d'oro (che originali! Complimenti ragazzi!).

Nascondo la delusione, l'umiliazione. Mi difendo pateticamente entrando in un'inutile competizione a distanza: il mio è più bello del suo.

Carnevale. Festa d'obbligo in maschera cui veniamo invitati in tre: io, Alberto e un altro del nostro corso. Ci presentiamo in divisa col bustone dei costumi confezionati da noi. Ci infiliamo in bagno per cambiarci. Alberto ne esce mascherato da scoppiato, con la sveglia al collo, un pigiamone legato con la corda e altre chincaglierie e cianfrusaglie addosso. L'altro è un gallo, costume inventato da me, con una calzamaglia nera ed una coda colorata, fabbricata in proprio, che giustifica il soprannome e la sua specialità: l'imitazione del pennuto. Io invece sono un direttore d'orchestra. Ho con me la chitarra e il frac di mio zio. Purtroppo quella sera, ed anche in seguito, riuscii a dirigere ben poco.

Alla festa c'è anche lei. CON IL SUO LUCA! Mano nella mano. La mia testa scatta delle istantanee che ho qui ben conservate: quelle due mani intrecciate, gli occhi di lei che mi sfuggono, la risatina di due compagne di studi.

Come ho fatto ad ignorare tutto questo e a rimanere lì tutta la serata?

Vediamo:

1) L'orgoglio davanti agli amici: mi rimbalza, io sono superiore, chi la conosce.
2) La convinzione che lei in fondo fosse una vittima: voleva lasciarlo, ma erano i genitori a non volere, la situazione che glielo impediva, il padre malato. Etc.
3) L'amore è cieco (vabbè questa era proprio facile!).
4) Ero proprio un coglione.

Vorrei sbagliarmi, ma buona parte dell'uditorio penso che sulla quarta ipotesi annuisca vigorosamente. Già, ma chi ha assistito alle proteste mute dei suoi occhi in cucina dove mi ero rifugiato a suonare la chitarra? E i giorni seguenti: "Gliel'ho detto sai? Mi ha risposto che non importa, che la considera una sbandata: è deciso ad aspettare che mi passi".

E le scenate di gelosia? Dove le mettiamo? Alla fine di una lezione di istologia se ne va furibonda. La seguo costernato. La mia è una litania senza fine, senza soluzione. Che c'è che c'è che c'è. Ch'è successo. Che c'è. Ch'è successo si può sapere? Mi attacca a freddo. Lei non è nata per farsi prendere in giro da quattro sgallettate. Si sente un pupazzo (lei!), ha visto benissimo COME MI GUARDAVA SOFIA!

Sofia era una dolce amica che all'epoca, completamente obnubilato dalla bionda miele, non degnavo di uno sguardo. Purtroppo.

Un saluto ritardatario a Sofia.

D'un tratto, mentre è tutta presa dalla sua foga oratoria, non è più in sincrono col passo marziale e nervoso che ha ticchettato finora. Perde i colpi, sbuffa, rallenta. Sembra una locomotiva agli ultimi metri in stazione. Sento lo stridio delle ruote sui binari.

Si ferma.

Anch'io.

Mi guardo intorno smarrito.

Non capisco, ma mi incazzo. Come è possibile che sia lei a prendersela, quando io subisco una festa che sembra organizzata apposta per farmi impazzire, la sua mano nella mano di Luca, il girocollo bis, e tutto quello che già sapete?

Ma non sapete tutto. Perché mentre sono lì con le acque che rompono le dighe, lei bella bella mi dice che deve andare. Intravedo una fiesta rossa al cancello. D'un tratto capisco (era ora!). Ecco perché s'è fermata: a cinquanta metri dall'uscita c'è lui che la aspetta col motore acceso. Ma è troppo tardi e lei mi ha appena detto: "Ci vediamo".

Angoscia dolore disperazione. Assaporo tutti gli stadi progressivi del mal d'amore. Mi aggiro per i corridoi dell'accademia come un automa e le scrivo.

Le scrivo un bel biglietto piagnucoloso in cui lamento il distacco asciutto asciutto, senza speranza. Glielo do durante la prima lezione di chimica che capita. È che gli elementi nostri non si combinano più, o meglio, il nostro è diventato un legame in cui io sono l'anello debole.

Queste e molte altre idee pseudoscientifiche mi bruciano mentre lei, dopo aver letto, rimane lì senza alzare la testa, senza dire niente. Richiude il mio foglietto, si sistema gli occhiali e riapre il quadernone degli appunti di istologia.

La lezione riprende.

Ci si ritrova fuori sui vialetti del policlinico con i suoi alberelli asfittici. Poi in biblioteca. Lei s'è chiusa in un mutismo senza appello. Vorrei parlarle, chiarire: "Ho da studiare". Mi monta una marea sorda, cieca, rabbiosa, purtroppo non muta. E giù, mi esce fuori a fiotti un veleno nero: umiliazioni subìte, alzabandiera assonnate, paranoie di punizioni ingiustificate, casuali; e poi le battute dei compagni, la paura di perderla e degli esami da superare, pena l'espulsione dall'accademia. Questo bel frullato di arsenico e stricnina lo semino a piene mani sul nostro inverno amoroso.

Lei guarda l'ora, si alza e se ne va: c'è la lezione di istologia.

Cosa avrebbe fatto una persona sana di mente al mio posto? Un bel "Mavaff..." a due mani no?! Invece resisto inebetito un minuto, forse meno, anzi sicuramente meno perché esco a razzo e la raggiungo sul viale principale e...le chiedo scusa. Ebbene sì, avete letto bene. Perché tutti quei giudizi lei non se li merita, no, sono io che sono nervoso, eccetera. Farei di tutto per tenere insieme questo vaso di cocci deflagrante.

Lei acconsente, bontà sua, a parlare sul ponte della marana davanti all'istituto di anatomia.

Non la guardo e registro le sue parole una ad una, come gioielli della corona: "Sai Marco, c'è un altro". Tra le macerie degli scarichi ospedalieri un fiume marronastro di fogna. Non riesco a staccare gli occhi da questo scolo che rimbalza qua e là sotto di noi. Si appanna tutto dietro le lenti delle lacrime. "Maddài! Che faccia! Guarda che scherzavo!".

Scherzava?

In un delirio di sincerità autodistruttiva le metto in mano un quaderno cui ho confidato tutto dall'età della ragione: insomma il classico diario interiore,

il “secretum”. Vuol essere un gesto estremo: le metto in mano la mia “vita” per fonderla alla sua, sciogliendo nel presente anche il passato che finalmente ha un senso e una direzione. Risultato: due giorni dopo me lo sbatte sul tavolo in biblioteca. Il quaderno è tutto sottolineato e chiosato. “Ed io che avevo creduto a un sogno...come puoi essere cambiato in così poco tempo?”

Tutto letto e interpretato al rovescio. Sarei una specie di sciupafemmine da strapazzo, un povero mentecatto che usa le ragazze e le getta via. AAAAAAaagghh!

Tutto il pomeriggio e i giorni successivi a spiegare, dettagliare, radiografare frasi, episodi e giudizi della mia crescita umana e sentimentale. Come in un processo kafkiano mi espongo a questa rilettura, oppresso dai sensi di colpe sconosciute. Sono innocente, lo giuro!

Ma il mio giudice alla fine, anche se si piega, riluttante, a cancellare le sue frasi da sposa tradita sul quaderno, ha emesso una sentenza inappellabile e in silenzio attuerà la sua condanna.

Alba del 24 marzo. Grigia ed umida alle sei, mentre mi aggiro per i viali dell’università.

Marcio silenzioso verso l’istituto di anatomia: una lotteria tra noi accademisti del primo anno mi ha assegnato l’ingrato compito di iscrivere i miei compagni alla prova d’esame.

Sui muri dell’ospedale rimbalzano passi e pensieri. Uno in particolare, atroce: e se questa non fosse la mia strada? Se non fossi nato per fare il medico, l’ufficiale? Se stessi perdendo tempo, all’inseguimento di una mèta che mi aliena da me stesso?

È una spada di fuoco che mi attraversa il cervello e il cuore. Ho sempre detto di voler guarire e aiutare gli altri. Il medico taumaturgo, il gesto che salva, lo sguardo che scava nel dolore e ne estrae la radice e il suo veleno. E poi lei che è il mio tutto, in questa città straniera. E i miei lontani, che credono in me.

Con un balzo d’orrore me ne ritraggo. Continuo in silenzio, ben intabarrato nella divisa invernale a camminare svelto verso l’esame di anatomia.

La sera usciamo a festeggiare: io e lei in birreria. Quadretto idillico: al tavolo, felice e profumato la abbraccio cogli occhi, le stringo la mano. Sono allegro, spumeggiante, sbarazzino. Mi alzo per scegliere la senape e ne porto cinque tipi diversi alla mia bella. Come la vuole, come mi vuole: da dolce ad extrastrong, basta un suo cenno. Su un sottobicchiere scrivo in calligrafia

certosina i nostri nomi e la data. C'è qualcosa di solenne, di sacro nei nostri gesti. O almeno così mi sembra. Forse già qui, nelle sue reticenze, nel suo ritrarsi ai miei scherzi, che leggevo affascinato come riservatezza caratteriale, era nascosto il diniego verso un amore per lei clandestino e colpevole.

Splendente nel mio amore solare, abbagliato dai raggi miele dei suoi capelli, non vedevo nulla e nulla mi scalfiva. Neppure un gruppo di stranieri ubriachi che mi prendeva in giro per la divisa, cercando di irretire la bella italiana. Guai! Ero lì, pronto col pugnale in mano a difendere l'onore; non sapevano che leone sarebbe potuto uscire da quel ragazzino in blu.

Poi il treno per il suo paese, preso sempre di corsa, anche l'ultima volta (ma questa la racconto dopo). Nella fretta nata da una decisione di slancio, accompagnarla, la preoccupazione di non avere il titolo di viaggio - come disse il controllore - l'avevo scacciata come una mosca fastidiosa. Figurarsi: ero disposto a sfidare tutti i regolamenti di tutte le accademie messe insieme, mi sarei mai fermato davanti ad una multa? Il fatto è che non avevo nemmeno più i soldi per il biglietto: avevo offerto io quella sera per festeggiare l'esame, l'amore, un futuro insieme. Ma il controllore non volle sentire ragioni e dovetti scendere ad una fermata intermedia. Lei non poteva tardare. Così ingloriosamente, solo e un po' triste, concludevo la mia serata galante sotto la pioggia, in una stazione di periferia.

Non so perché, ma a quel periodo associo un episodio estraneo a questa storia. Sul solito pullmino che ci scorrazzava all'università di giorno, la sera prendevamo posto, io e i miei compagni in divisa, per andare a seguire un corso di inglese.

Dai finestrini di quella gabbia mobile vedevo scorrere i begli olmi del viale che portava in città. In centro la gente libera e allegra che passeggiava lungo il corso principale, illuminata dalle vetrine dei negozi, sembrava così felice e spensierata. Senza orari, senza divise. Libera.

Una sera si fece più tardi del solito. Il pullmino ci raccolse stanchi e infreddoliti.

Nell'attesa, come ormai d'abitudine da un po' di tempo, mi ero affogato di bignè e latte caldo zuccherato in un bar pasticceria di superlusso.

Sulla via del ritorno, nel viale, vidi una fila di prostitute: belle, con i seni ben in vista, più alte della media. Il pullmino si animò: l'autista e il suo compagno, che assolvevano malvolentieri agli obblighi di leva, si scatenarono. Uno scendeva e contrattava, un altro fischiava, un terzo spalancava il portellone per vedere meglio. Il nostro rientro diventò una via crucis. Mi sentivo

fuori posto, umiliato da quella gara di maschi-soldati a caccia di femmine e non sopportavo che le prendessero in giro.

Ciò che però segnò quella sera fu la scoperta che quelle non erano donne, ma uomini, uomini travestiti. Persi diecimila lire scommettendo sul sesso delle prostitute e forse anche qualcos'altro: la verità non era più accessibile agli occhi.

Il problema mi ha fornito nel tempo qualche elemento in più. Recuperando episodi minimizzati dalla passione d'amore, e quindi esclusi dal mio orizzonte di allora, sono riuscito ad avvicinare lentamente la retta degli avvenimenti successivi, per molto tempo a me assolutamente incomprensibili.

Il primo ha come sfondo la stazione dei treni col suo bagaglio di ferraglie e voci megafonate.

Lei doveva telefonare. La seguii festante fin dentro la cabina trasparente dell'apparecchio pubblico. Le diedi degli spiccioli e qualche bacio allegro; ma ferma e ipocritamente gentile mi chiese di lasciarla sola. Non riusciva a telefonare con qualcuno accanto, si vergognava. E a chi telefonava, se non a Luca? Mi vergogno io, oggi, ripensando alla mia uscita umiliata.

Il secondo episodio avviene per strada durante una delle rare libere uscite. Sovrappensiero le andai dietro mentre si infilava in una profumeria. Reazione immediata: si gira dietrofront: "Per favore mi aspetti fuori?"

La spiegazione arrivò confusa e amara: il negozio era di una qualche conoscente della madre che, vedendola con un accademista al fianco, avrebbe potuto sospettare qualcosa e propalare la notizia in paese. Roba da scandalo al sole.

Aspettai. Aspettai fuori, come i cani non ammessi al ristorante, lasciati sul marciapiede col guinzaglio legato a un palo.

La reazione d'orgoglio (meglio tardi che mai) fu inutile e dannosa, almeno per me. Il mio richiamo ad un comportamento lucido e trasparente, come lo specchio delle vetrine profumate, le rimandava un'immagine sgradita di sé. La donna angelicata cedeva il passo ad un'abile doppiogiochista, fragile e indecisa: e tutto questo la poneva, forse per la prima volta, in contraddizione con se stessa.

Forse.

E arriviamo alla licenza di Pasqua: piccola oasi di libertà, il refrigerio dell'affetto in famiglia.

Non ricordo né la partenza, né il treno. Mi ritrovo a passeggiare a piazza Navona tra le bancarelle. Che bello tornare a casa, non avere orari, liberi senza l'incubo di incontrare un superiore per strada con la divisa in disordine. Ho la strana sensazione di pensare a lei con distacco, una punta di stanchezza. Nelle orecchie ancora la promessa della sua telefonata che addolcisce la lontananza. Scelgo un regalo per lei. Una scatolina con una piccola bicicletta d'argento, ben custodita nell'ovatta. Come dedica incido un verso di Cat Stevens: "It's no time to make a change". Che volevo dire? Probabilmente era riferita a me stesso e all'andarmene dall'accademia, (certo non a lei e all'attesa decisione che lasciasse Luca) perché il verme che aveva cominciato a marcire i miei sogni, accademici e non, continuava a scavare testardo e silenzioso da quel 24 marzo e a nulla erano valse le povere barricate dell'orgoglio o della convenienza a lungo termine.

Il fatto è che a vent'anni (e non li avevo ancora) ci si fanno un sacco di idee su se stessi e su come sia la vita. Così navigavo infeliciotto, inconsapevole della prima vera burrasca.

La sua telefonata, attesa al punto da rinunciare all'uscita con gli amici di sempre, non arrivò.

Passai tutta la sera di un martedì accanto all'apparecchio, inventando occupazioni poco cerebrali per scorticare il tempo: un mikado, un solitario, un cruciverba a schema libero.

Immaginavo Alberto, l'amico che m'aveva salvato nell'esame scritto di fisica: sempre sicuro di sé, ilare e sprezzante. Come m'avrebbe preso in giro se m'avesse visto: gli occhi magnetizzati dal telefono, le mani nervose e sudate, i miei sobbalzi ai rintocchi inutili della pendola.

La scena successiva è in un'aula gremita di studenti: la faticosa ripresa delle lezioni dopo la boccata d'ossigeno casalinga. Un pezzo di torta portata da casa per addolcire l'impatto con la realtà in divisa.

Le ho preso il posto, ma lei non si vede. È in ritardo. Strano: in genere è sempre stato il contrario. Entra a un minuto dall'inizio. Tutto al rallenty senza sonoro: alza lo sguardo sulla cavea traboccante. Mi vede. Sono in piedi accanto al sedile vuoto che le ho riservato. Parlotta un attimo con l'amica che ha vicino; sbuffa. Ha un bellissimo vestito azzurro su cui ricadono i capelli miele. Sale le scale lenta, gli occhi a mandorla appena increspati.

Ho capito male? Sto diventando paranoico?

Certo la difesa di cartone che mi appresto in quattro e quattr'otto, mentre continua lentissimamente a salire nell'aula sotto vuoto, congelata, non riesce a nascondermi la crepa di quel ritrovarsi scontento, senza più amore e il festoso abbraccio alla "scian-scian" che mi ero immaginato.

Deglutisco a fatica, stordito dall'odore buono di bucato della sua camicetta di pizzo bianco. Saluto imbarazzato. Cos'è che non va? È come se l'ingranaggio fosse uscito fuori asse, sgranato, sbiellato. I dentini perfetti e oliati urtano, scricchiano, mi sbranano. Passo un'ora sott'olio, senza sentire una parola del professore. Il respiro mi rimbomba dentro, sento gli zigomi infuocarsi e la schiena inzupparsi sotto la tardiva divisa invernale.

L'uscita, se possibile, è ancora peggio. Con noncuranza, fossi neanche l'ultimo dei banchi, lei si alza e si avvia. Non si volta neppure.

Nego. Nego tutto. I miei occhi registrano, ma le sinapsi si aggrovigliano testarde a negare l'evidenza. Quindi la raggiungo e la prendo per mano, attraversando la strada (buona la scusa!). Si chiacchiera del più e del meno: come hai passato le vacanze, come va lo studio, le date degli esami.

Che bello slalom tra le cose vere da dirsi!

Ma la fiera dell'ipocrisia è troppo triste per un innamorato e così mi decido a chiederle: "e...perché non mi hai chiamato martedì ?". Ed ecco la risposta gentilmente glaciale, la più assurda e inaspettata per il cocker festante che ero: "Volevo vedere che effetto mi faceva".

Cosa dovevo rispondere? No, vi prego, ditemelo voi. Di che effetto stesse parlando?! Perché cercasse un effetto alla mia mancanza?! Da quando avesse sostituito il calcolo al sentimento?! Secondo voi sarebbe servito?

Quando il vostro Amore, l'Amore della vostra vita, vi risponde così, ogni domanda ed ogni risposta sono solo l'inizio di una lunga e dolorosa operazione chirurgica dall'esito incerto, spesso fatale. Così nessuna morfina avrebbe lenito il dolore di quelle ferite che si aprivano su risposte sciatte e casuali.

Voleva vedere, come sosteneva, se sarebbe riuscita a fare a meno di me nel caso avessi deciso di lasciare l'accademia o sperimentare, invece, l'inizio di un suo premeditato distacco di cui iniziava a far le prove a mia insaputa?

Alla solita lezione di biologia, catapultato fuori dal pulmino, piombai in aula con qualche minuto di ritardo.

Era sempre lei che mi prendeva il posto, in genere nelle prime file, a vista del professore e della lavagna luminosa.

Rapido sguardo radar a cercarla. Niente.

Mi ritrovai in fondo, un posto nelle retrovie, anonimo, sfigato. Il peggio però fu intravedere il miele dei suoi capelli lì davanti, lontanissimo. Perché?

Tump Tump: il rumore del cuore dentro le orecchie. Provate a seguire una lezione sulla membrana cellulare con un ascolto a singhiozzo, col pensiero a spillo che vi tortura. Perché?

Il risultato è una serie di nervosi ghirigori sul blocco degli appunti e una cupola nera sopra la testa.

L'uscita da lezione è una risalita controcorrente tra gli studenti che esplodono fuori. Vedo galleggiare il miele ora qui ora lì, lontano, irraggiungibile. Come nella migliore tradizione degli incubi, sogno di correre, ma non riesco a muovermi che di pochi centimetri. Vorrei urlare, invece sono sommerso dal vociare confuso di questa marea umana.

Finalmente fuori. La cerco ansioso, ansante. Mi muovo veloce come un salmone, saltando a destra e a sinistra, sballottando tra gli sguardi sconosciuti e no.

Esco in strada. Il miele ondeggia lì giù in fondo alla prospettiva del viale dell'università. La inseguo come un proiettile di precisione. Ogni tanto la chiamo. Non si volta, non rallenta, non accenna una reazione. Avanti avanti: un automa. Si infila in biblioteca a testa bassa. La raggiungo a velocità di crociera in sala di lettura. Come ha fatto a piazzarsi in posizione di studio concentrato in due secondi?

È lì: occhiali sul naso, libro aperto, matita, blocco degli appunti.

Chiedo spiegazioni. Le esigo. Ruggisco un "Ti devo parlare" che sorprende anche me. Deve studiare, adesso non ha tempo. Cosa mi trattenne dallo spazzare via il tavolo dalle sue barricate di carta e trascinarla fuori per i capelli? Perché non ci è data la possibilità di vivere due volte?

Le pianto addosso due occhi pugnali. Studiasse, studiasse pure, io resto qui a guardarla. Aspetto. Aspetto tutta l'eternità se necessario (Bum).

Le basta poco per capire che è in scacco matto: tutta la biblioteca ci sta guardando. Figurarsi! Per lei che non sopportava lo sguardo clandestino di una Sofia qualsiasi! Così decide che è meglio affrontare il toro per le corna. Usciamo fuori. Ci accomodiamo su una panchina. Comincio io, voce bassa e decisa: comincio da dove?

Lei gioca d'anticipo: "Vuoi dire che le cose tra noi non vanno più come prima?".

Fa troppo male; vorrei non aver mai chiesto una spiegazione, solo un tasto rewind che riporti indietro la nostra storia all'idillio iniziale, alla lettera profumata. Vorrei essere liberato dal calice che mi viene offerto, non essere

costretto ad attendere lo schiaffo della condanna. Invece, a sorpresa, mi bacia. Poi una punta di sarcasmo:" Così va tutto a posto, no?". Accenno di sì, sperando di aver vissuto un incubo ad occhi aperti e mando al diavolo l'orgoglio, la chiarezza e le poche briciole rimaste d'amor proprio.

Frequenta di rado e riesce a eclissarsi magicamente tra una lezione e l'altra. Il mio diventa un inseguimento a tappe: aula di biologia, aula di chimica, aula di anatomia, slalomando tra compagni di studio, conoscenti e amiche sue. Inutilmente.

Arrivo a frequentare tutto. Anche le lezioni di materie complementari. Gli esami si avvicinano, divento un abitué della sala microscopi.

E un bel giorno (si fa per dire) eccola lì. Che fa il giro dei vetrini. Anch'io scruto i miei nell'improbabile tentativo di rimanere freddo e distaccato. Vedo agitarsi mitocondri e cellule epiteliali, paralizzato di fronte al microscopio della mia storia. La avvicino. Mi inserisco dietro di lei nel turno di visione. Fa finta di nulla, mi ignora. Bravissimo a colpevolizzarmi mi chiedo dove abbia sbagliato, dove si sia aperta la crepa nel nostro bel vaso. Glielo chiedo: è una sfinge. Continua a tenere gli occhi sul microscopio. La seguo fuori nel giardino dell'ambulatorio. Insisto. Tutto quello che riesco ad ottenere è uno sbuffo di insofferenza: "Che palline" mi fa e si allontana.

Braccia di piombo distese lungo i fianchi, mascella appesa, sguardo catatonico: la mia foto mentre il miele dei suoi capelli diventa un puntino all'orizzonte.

Da qui in poi i contorni sfocano in un aprile inutilmente profumato.

Mi aveva dato un biglietto, uno di quelli con le frasi meditate dai trappisti, con la foto di un ramo fiorito. Sul retro mi parlava di un giardino d'inverno, il nostro stare insieme, che sarebbe un giorno sbocciato.

E così sparì.

Vagolo per l'accademia abulico, fuori asse.

Scazzo le sveglie gli orari le alzabandiera. Mangio come un bue tutti i pastoni che il marescialione ci passa a mensa: ingrasso senza ritegno.

Mi si strappano i pantaloni della divisa, mi lascio punire senza opporre resistenza. Un pugile suonato, sfatto di sangue, incurante dei colpi in pieno viso. Mi sembra di affondare nelle sabbie mobili. Non mi importa nulla, fate di me quel che volete.

Le telefono in pieno trip di malinconia, mutande alle ginocchia. “Non c’è: è partita per le Dolomiti” mi dice la voce della madre all’altro capo.

Buio.

Un altro me stesso prepara l’esame, raffazzona gli appunti dispersi di un inverno, sfoglia i libri, sottolinea le sbobinature. Esegue gli ordini, si lava, si pettina, si allaccia la divisa. Le albe non sono più livide. Il bel maggio odoroso esplode in una bellezza profumata che rende lancinante ogni giorno. Arriva il tre giugno. Eccomi qui nell’aula di sempre davanti al professore trincerato dietro una cattedra alta e lunghissima. Provo l’assurdo desiderio di confidargli i miei dolori, a lui, il chiarissimo professore, ché mi chiarisca la vita e l’amore. Invece mi ritrovo a discettare di esperimenti genetici sui topi. Così alla fine raccatto il mio ventotto ed esco fuori. C’è appeso l’elenco degli esaminandi per il secondo appello.

Non resisto e cerco il suo nome.

Inizia uno stillicidio di giorni che dovrebbe condurmi all’esame successivo, ma non riesco più a studiare, a leggere, a pensare. Sono trascinato da questa corrente iperattiva di accademisti sotto esame che inventano mille e uno modi per ritagliarsi uno spazio intimo, privato di studio: per sfuggire alla caotica aula-studio eccoli nascosti in bagno, nei locali delle docce attrezzati come bunker, torcia e tavolinetto, imbucati nel ripostiglio della biancheria sporca, qualcuno addirittura in sacrestia.

Tutto mi scorre accanto. Sono un naufrago sulla riva. Ascolto musica col walkman e scarabocchio qualcosa. Il libro di embriologia rimane aperto a pagina sedici per ventisette giorni.

All’alba del trenta giugno sono lì nell’aula di biologia. Qui deve arrivare. Aspetto. Non so cosa le dirò, se riuscirò a parlarle, se avrà uno sguardo per me. L’aula si popola lentamente di crocicchi studenteschi. I ripassi incrociati, le domande impossibili, la tensione da tagliare a fette. Entra la commissione esaminatrice capeggiata dal Chiarissimo Prof. Ramponi, inconfondibile col suo papillon a pois rossi e il camice bianco. Attendo immobile.

Infine entra anche lei. Si siede dieci file più avanti, proprio sotto la cattedra transoceanica in noce nazionale. La vedo parlare, rispondere compita, aggiustarsi gli occhiali sul naso. Lo sguardo indagatore del professore sotto

le sopracciglia increspate, le sue gote rosse e il miele lontano dove affondavo le mani.

A un tratto si alza. Ha finito. Esce gloriosa.

Scivolo fuori dalla mia fila. La seguo. È lì controsole che ridacchia nel giardino con le sue amiche, parlotta, scherzeggia. Mi fermo a distanza di sicurezza. Triste.

Mi vede, abbassa gli occhi, li rialza.

Saluta, mi viene incontro.

Esplode in una risata “Trenta e lode!”.

Mi abbraccia, mi chiede se l’accompagno a telefonare ai suoi. È come se il sangue coagulatosi da settimane nelle vene ricominciasse a scorrere fluido e caldo. Lo sento nel cuore e nelle tempie: pugni ritmici, timpani orchestrali. Dovrei dire qualcosa, oppormi, chiedere spiegazioni. Perché invece le stringo la mano, mi lascio baciare, titillare dal suo “ti amo” falso come una banconota da tremila lire? Perché è così bella la sua commedia dell’amore ritrovato che finisco per caderci in pieno, risorto alla vita, pronto di nuovo a spaccare il mondo. L’acquerugiola amara dei mesi passati impallidisce al sole di fine giugno. Così le credo di nuovo, non posso far altro. E ciecamente bevo la partenza imminente dei suoi, la possibilità di vederci da soli, magari da lei, ospite nella sua tana, territorio che insieme al paese è stato sempre off-limits per me.

Il treno che la riporta a casa sta partendo, ha fischiato. Salgo sul predellino e la bacio. Un lungo bacio, dolce e disperato. L’ultimo. C’è un angelo che me lo dice, ma non gli do retta e gli sorrido. Come è possibile? Oggi pomeriggio mi chiamerà e ci vedremo. E tutto sarà finalmente diverso.

Attendo in accademia la sua telefonata. Come tutti gli allievi ho un quarto d’ora per ricevere chiamate: dalle 14.00 alle 14.15. Sobbalzo ad ogni trillo, ma sono tutte telefonate di servizio. L’orologio sbuccia i minuti. Aspetto aspetto aspetto. Contro ogni logica, ogni speranza. Trovo mille appigli, pretesti. Scuso tutto, adesso squilla. Squilla. Vero che squilla? GONG! Tempo scaduto. Suona la campanella dello sport obbligatorio. Tutti in tuta al campo di calcio. Sport? Non vedo e non sento più niente. Cambio tutti i soldi che ho in tasca in gettoni e mi scaravento fuori orario sul telefono comune.

Mi risponde impacciata: “No sai, vado via coi miei...non mi lasciano... buone vacanze”.

Una pugnalata al petto m’avrebbe fatto meno male e forse due parole giuste le avrei trovate per mandarla a quel paese. Invece rimbomba in cabina

quel click gelato e le nocche dell'ufficiale che mi chiama a rapporto. Tre giorni di consegna per aver usato il telefono fuori orario.

L'estate passa col testo di embriologia che mi guarda dal comodino. Torno in Accademia dalla licenza come a casa, ritrovando i parenti della comune prigionia. Mi ritrovo a marciare di nuovo in divisa, gli esami pronti ad aspettare. Lei non c'è più. L'idea di mollare tutto è un faro morbido e caldo che mi abbraccia e mi distende. È tutta l'estate che mi accarezza.

Un giorno da una finestra dell'ospedale vedo la nostra panchina e mi ingolfo in un pianto senza respiro.

Il giorno dopo consegno la mia richiesta di dimissioni. Ne segue una valanga di merda lunga due mesi: colloqui incrociati col neurologo, gli ufficiali dell'Accademia, gli aspiranti di sciarpa, un processo interno.

Alla fine un foglio di licenza breve: dovrò comunque attendere agli obblighi di leva. Un servizio militare di 'punizione'. Giusto perché 'non adatto al servizio militare'.

Ho la valigia sul letto. Abbraccio Alberto che ha inutilmente cercato di convincermi che anche la medicina è un'arte e potrei esserne un buon epigono.

E proprio sulla soglia ho un sussulto. Il desiderio incontenibile di vederla, di parlarle: di trovare un senso. La chiamo. Le dico che torno a Roma. "In licenza?" No, per sempre. Volevo vederti, salutarti. "No, mi spiace, non ho tempo, ho da studiare". Divento tristemente sarcastico: "Allora...buon proseguimento".

E qui la storia potrebbe finire. Ma sarebbe un'astuzia da scrittore vero. Invece vi propino altri due finali perché la vita, come dice Guimarães Rosa, fa sette giravolte.

La scena si svolge quattro anni dopo nel suo paese. Il protagonista, che poi sarei io, dorme tre giorni in macchina sotto casa della bella, sperando di poter fingere un incontro casuale. Speranza delusa (ma ormai avrei dovuto farci il callo, o no?). Alla fine, abbrutito dall'attesa chiama da una cabina. Risponde lei. Naturalmente le prende un mezzo accidente nel realizzare che il matto di cui si è liberata, non ricorda nemmeno più quando, è lì sotto casa.

Naturalmente non vuole uscire, non può, ha da studiare e poi...parlare... "non è il caso". Dando fondo a tutte le sue risorse il nostro eroe riesce a convincerla. (Questa non ve l'aspettavate, eh?). Lei ci mette un tempo infinito a

raggiungerlo nella piazzetta che dà sul fiume. E si presenta radiosa, capelli al vento, truccata e ingioiellata. Insomma, è giù da corsa che fa spavento.

E chi è il pittore impazzito che ha scontornato pietre e palazzi, alberi e panchine, a rendere più vera del vero tutta la scena?

Affacciato alla balaustra lui guarda scorrere l'acqua.

Il "Sai Marco, c'è un altro" di tanto tempo fa riviene a galla senza sforzo, autonomamente.

Ricordi, come palloncini d'aria legati al fondo di un mare amaro da corde ormai usurate, vanno risalendo senz'ordine.

Rubandogli la battuta: "Guarda chi si vede" fa lei. Lui ha la barba, una giacca e un maglione che ha scelto dopo mesi di indecisioni e prove davanti allo specchio. Ha con sé la cartellina con tutte le lettere originali da riconsegnarle (e le fotocopie da conservare).

Cincischiano del più e del meno, poi lui trova il coraggio di piazzare la domanda della vita. Voce tremante e sguardo basso: "Ma cos'è successo, perché è finita?"

Basterebbe una spiegazione banale a sciogliere il nodo? Tipo, non so, un "avevo un tale che si chiamava Massimo, così ho lasciato Luca e te, e tra un anno mi sposo". Sì, magari. Invece inciafruglia che lei è matta, che le era passata, che l'errore di stare con due persone non lo commetterebbe più (e poi ero io l'immaturo, quello che doveva cambiare!), che per non farmi soffrire, pietosamente si era eclissata, non aveva chiarito, etc. etc.

Delle lettere il nostro eroe si dimentica. Raccoglie le forze per chiedere ancora se gli ha voluto bene (tagliategli la gola, vi prego) o se era una commedia (ma prima strappategli la lingua).

Dal canto suo lei protesta la sua innocenza sentimentale (c'è qualcuno che sappia scuoiare tra voi?). Lui le chiede se il suo raffreddamento amoroso si possa imputare al diario che le aveva fatto leggere. La risposta è un altro seme per infinite future elucubrazioni, un altro indice per l'asintoto: "sì, anche...Poi altre cose...".

Il sipario cala sul protagonista abbracciato ad un palo, su un binario morto della piccola stazione, affogato di singhiozzi.

Secondo finale, molto cinematografico eppure assurdamente reale: la vita a volte si prende delle belle rivincite sulla nostra presunta fantasia.

Un anno dopo: lui è appisolato su un treno che lo porta al nord. Il convoglio rallenta, si ferma stridendo con un ultimo scossone. Lui ha un lento soprassalto, si sveglia. Aperta campagna, cicale impazzite.

Guarda fuori abulico, intontito dal caldo. Il finestrino è bloccato perché il vagone avrebbe l'aria condizionata. Rotta.

All'inizio non ci fa caso, ma proprio sotto di lui c'è una panchina con due ragazze che chiaccherano. A un tratto la folgorazione: si stropiccia gli occhi, forse è il sonno, il caldo, lo stordimento del viaggio, ma...Un attimo pietrificato nel tempo: si guardano negli occhi. Poi lo sguardo di lei rimbalza via lontano.

È lei. È proprio lei, trasfigurata in una bellezza ultracosmica. Elegantemente bionda, sinuosa, felina. Gli ultimi dubbi li spazza via una sua frase all'amica: "Sì, sì...è proprio lui...Eccome se lo conoscevo!".

La stizza per quella risata sarcastica, per quella sua ostentata indifferenza, gli accende il sangue nelle vene. Il protagonista si siede, alza il giornale dinanzi agli occhi appannati e aspetta che il treno riparta. Gli tremano le mani.

Bene, siamo arrivati al capolinea. Sul tavolo rimangono sparsi tra trucioli e fogli appallottolati un bel castello di domande senza risposta. Perché i più sagaci avranno capito che questo non è un dialogo, ma un monologo. Perché sparì? Perché non sparai? Perché continuai a sperare? A chi telefonò lasciandomi fuori dalla cabina? Parlò mai di me a Luca? Come visse questa storia, tra quali pareti? A chi si confidò? Cosa cambiò il suo sguardo, il suo cuore? La Pasqua, una conversione, un altro amore? Ma cambiò mai davvero? E come riuscì ad essere poi così fedele al silenzio da svanire senza spiegazioni, per sempre, con un'ultima bugia?

Chi avrebbe potuto rispondere non ha voluto o potuto e oggi chissà mai dov'è. E allora bisogna trovare il coraggio di costruirsele da soli le risposte, pian piano, tra una leccata alle ferite e l'altra, attraversando altre esperienze e altri dolori.

Qualcuno potrebbe dire che non ha senso questo accapigliarsi nel ginepraio delle ipotesi. A qualcun altro invece parrà fin troppo facile da sciogliere.

Al primo potrei rispondere che chi non comprende o, peggio, dimentica il proprio passato è costretto poi a riviverlo. Al secondo basterebbe un sorriso indulgente, perché le apparenze hanno mille radici.

Eppure eppure...di qualche millimetro tutta questa storia s'è spostata. Come un ghiacciaio mesozoico avanza impercettibile saettando qualche raggio traverso sul mistero. Ma é solo per leggére, micrometriche approssimazioni che l'asintoto si avvicina al vero.

A volte sembrano avanzamenti decisivi, altre hanno bisogno di tempo per mostrarsi tali.

Così può capitare che rovistando in un cassetto spunti fuori un’antica lettera profumata.

E che il profumo sia svanito per sempre.

I due complici

Al telefono lei era stata precisa: "è positivo".
La voce spaventata che cercava di controllare l'ansia. Ripeteva: "È positivo…E ora?"
Lui aveva una specie di crampo gelato alle spalle che gli impediva di muoversi. Riusciva solo a disegnare fiorellini su un block-notes vicino al telefono, mentre sentiva la madre che friggeva qualcosa in cucina.
"Sei sicura?" riuscì a soffiare mentre tentava di ragionare.
"L'ho fatto tre volte". Spiegò come. Spiegò che si era chiusa in bagno, che aveva nascosto la confezione del test di gravidanza. La voce le si incrinò pericolosamente.
"E poi?"
"E poi è diventato rosa…all'inizio pensavo di essermi sbagliata…"
"Abbiamo finito col telefono?" gli arrivò addosso la voce del padre che con la mano imitava una forbice pronta a tagliare i fili del telefono. La voce della madre si sovrappose: "forza che è quasi pronto, venite a tavola!"

Ora stavano zitti tutti e due.
In quel momento tutti a casa avrebbero potuto sentire cosa diceva. Contava i respiri. "Va bene" disse alla fine "magari ci sentiamo dopo. Dopo cena. Più tardi..." e poi abbassando la voce "…stai calma che in qualche modo risolviamo".
Risolviamo.
Una specie di rasoiata linguistica che ritagliava un'ipotesi orrenda.

Si sedette a tavola per primo, cosa che in genere non succedeva mai. La madre versava le polpette al sugo nei piatti, la sua ricetta preferita, e ci aggiungeva i fagiolini verdi. Mangiava masticando lentamente, trascinando i gesti, con l'impressione di essere dentro un film muto al rallentatore. Le voci arrivavano attutite, come da un acquario.

Un senso di congelata disperazione lo staccava da quella realtà, mentre faticosamente cercava di recitare la sua parte. Era al secondo anno di università. Aveva la vita davanti e mille progetti. Milly non era nemmeno l'amore della sua vita. Ci si era messo insieme per ripiego, dopo aver cambiato facoltà ed in un momento di casino in cui aveva solo voglia di qualcuno che gli tenesse compagnia. Lei aveva appena diciotto anni.

E ora? La vita virava di centottanta gradi senza che potesse fare niente. Si sentiva come una balena spiaggiata, col pescatore pronto a colpirlo. E ora? Non riusciva a pensare ad altro. E ora? E ora? E ora?

Ritornava a quel momento in macchina. Mentre le stava sopra mezzo nudo, un rumore lo aveva distratto, messo in allarme. Era un camion che passava lì vicino al parcheggio dove si erano appartati. Si era tirato su di scatto. Lei lo aveva dolcemente accarezzato sul collo e sussurrato "stai tranquillo". Lui non aveva capito. Si era lasciato andare…

Ora. Ora doveva sentire Stefano, il suo amico di sempre. Ma era tardi, maledettamente tardi. Avrebbe dovuto aspettare la mattina dopo. Ma come? Come dormire? Come studiare con l'esame a pochi giorni? Come andare avanti, mangiare, respirare, camminare, parlare con i suoi…tutto diventava una fatica improponibile.

La mattina dopo si ritrova da Stefano. Lui seduto davanti al pianoforte, ai suoi spartiti d'esame, alle sue matite smozzicate dal lavoro di diteggiatura. Ė imbarazzato, mentre cerca di dimostrarsi solidale e pratico. Cerca anche di scherzare, se per questo, sulla possibilità di infezioni veneree: "certo è un postaccio quello…". Ma non riescono a ridere, come avrebbero fatto due giorni prima.

Nella disperazione dell'amico, Stefano prende in mano la situazione. "Ora mi informo, chiedo, vediamo come bisogna fare". Non c'è dubbio sul 'cosa', ma sul 'come' farlo. Picchietta con il mozzicone di matita su un blocco di spartiti, come per prendere appunti, ma si vede lontano un miglio che lo fa per nervosismo e per stemperare l'angoscia dell'amico.

Stanno poi lì affacciati alla finestra del salotto con le tende di pizzo, a guardare giù il traffico, i passanti. Aleggia la domanda: "ma non ci sei stato attento?" e quella più cattiva "ma sei sicuro di essere stato davvero tu?". Invece stanno zitti, fianco a fianco, come due leoni sotto un albero.

Il primo passo è il consultorio. Bisogna fare una visita. Il tutto deve avvenire nei primi tre mesi. Uno è sicuramente passato. Il consultorio paradossalmente è proprio nella via dove abitava da giovane il padre di lui. Salgono nel condominio come due malfattori, vergognosi. Si rivolgono alla reception. Vengono fatti attendere in una sala d'aspetto. Ci sono altre donne, per lo più da sole, altre con un uomo, un ragazzo. Altre ancora, giovanissime, con la madre. Ad un tratto lei viene chiamata. Lui deve rimanere in corridoio. Cammina piano su e giù guardando le mattonelle antiche di graniglia. Evita per scaramanzia le macchiette nere più grosse, come faceva da bambino. Pensava che portassero sfortuna. Rimane lì per un tempo che sembra interminabile.

Alla fine lei esce. Una sorta di infermiera le dà un formulario. Un cenno di saluto, un breve sorriso triste. Ed eccoli di nuovo per strada, disambientati, per la piazza di un quartiere che sembra diventato sconosciuto e nemico, oppressi da un'angoscia silenziosa. Camminano fianco a fianco. Lui prova a prenderle la mano, ma gli sembra di stringere un pezzo di legno che scivola via inerte. Dove andare? Cosa fare? Come fare?

Si rifugiano in un bar. Lui vorrebbe tranquillizzarla, ma gli trema la voce. Lei non vuole niente. Alla fine prendono una bottiglietta d'acqua. Si siedono su una panchina in un giardinetto asfittico con un'aiuola secca, circondato da una girandola di auto che gira attorno ad una rotonda e tre semafori. L'acqua va giù a piccoli sorsi, come dentro un lavandino otturato.

"Lo voglio dire a mia mamma". La frase arriva come una sassata. Dirlo alla madre vorrebbe dire innescare un processo a catena che arriverebbe dritto a lui, il colpevole. Si immagina la scena a tavola. La madre che gli allunga un ceffone. Il silenzio risentito del padre. Lo sguardo della sorella. Il clima da fine del mondo. Gli studi interrotti. Le telefonate tra genitori. Il padre di lei che chiama al telefono, le urla dalla cornetta. I giudizi che pioverebbero come grandine: "siete proprio due imbecilli! Ma lasciamo stare lei che è poco più di una bambina…ma tu…non ti hanno insegnato proprio niente?"

Tutto scorre velocissimo a strappi. Immagini, voci, gesti. Tutto immerso in una sorta di ansia liquida che bagna la sabbia dei problemi che gratta l'anima.

E ora? E ora? E ora?

"Devi assolutamente convincerla a non parlare con la madre" gli dice Sergio al telefono, l'altro amico di sempre.

Non riesce a rispondergli.

"Se parla succede che ti ritrovi con un figlio tra le braccia tra 8 mesi".

"Una figlia" corregge lui. L'ecografia parla chiaro: "feto di sesso femminile in buone condizioni ecc.".

"Ecco, e addio studi, ti devi trovare un lavoro, anzi te lo trova il padre di lei…e poi la casa, l'affitto, le pappine e i pannolini. E quando ti vengo a trovare ti trovo distrutto dal sonno, in canotta e con il biberon in mano."

Lui e lei si risentono al telefono. Parlano e parlano. Lei piange, lui prova a consolarla, a distrarla, a convincerla. Alla fine di ogni telefonata gli sembra di essere uscito da una miniera, sporco e distrutto. Senza più energie. Eppure c'è l'esame che lo aspetta, l'appello è tra 12 giorni. Cerca di concentrarsi sul libro

che ha davanti, inchiodato alla stessa pagina da cinque giorni. L'attenzione slitta. Ogni squillo del telefono lo fa saltare in aria.

"Cos'hai? Ti vedo nervoso…Sarà mica per l'esame…lo so che sei bravo, vedrai che ce la farai" gli dice la madre dandogli un bacio di sfuggita da dietro, mentre è chino sul libro.

Non smette di ticchettare con la matita sulla campana della lampada da tavolo. Disegna ossessivamente fiori e lumache, fiori e lumache, fiori e lumache. Oddio, quando finirà quest'incubo?

Si vede sposato, convivere con lei e la bambina. Ma è mai stato innamorato di lei? Non è stato piuttosto un modo per consolarsi di un amore andato male, un modo per non rimanere solo? E ora? E ora? E ora?

Lei è sdraiata a letto nella stessa stanza con la sorella piccola. Non riesce ad addormentarsi. Guarda il soffitto, le luci che filtrano dalle persiane, le rare auto che passano. Si mette una mano sul ventre. Non sente niente, solo un debole calore. Forse è solo la mano, o la suggestione. È una femmina. Una minuscola femmina annidata lì dentro. Come lei, come la sorella nel letto accanto. La sente respirare piano. I minuti gocciolano lenti. La sveglia ticchetta inesorabile. Domani a quest'ora sarà tutto finito. Tutto finito. In silenzio si asciuga le righe calde che le scorrono sul viso.

La mattina è il momento peggiore. Il risveglio riporta come un fiume di fango tutte le ansie e i sensi di colpa anestetizzati dal sonno. Si è messo d'accordo con Stefano: la andrà a riprendere in ospedale, dopo l'intervento. La accompagnerà un'amica, forse. Lui non può andare per via dell'esame. Hanno fissato l'appello e lui ha giocato a rimpiattino spostando la prenotazione per poterla accompagnare. Poi invece non c'è stato nulla da fare: la segreteria gli ha assegnato quel giorno, lo stesso del ricovero.

La borsa dell'esame gli sembra più pesante del solito andando all'università. Si mette ad aspettare il suo turno in corridoio. Pensa che anche lei starà aspettando in una corsia, fuori dalla sala dell'ambulatorio. Con i gomiti appoggiati sulle ginocchia e la testa tra le mani vede passare i piedi di chi esce dalla sala d'esame, i passi di chi va avanti e indietro per il corridoio, che chiede 'cos'hanno chiesto, che domande hanno fatto, il professore è di buon umore, è stanco, nervoso?'.

Lui non pensa. Prova a leggere e l'attenzione scivola come su un'erta di prato bagnato. Forse lei avrà fatto. Forse la metteranno accanto ad un'altra. Forse fanno più operazioni alla volta, contemporaneamente. A un tratto

gli viene un senso di nausea che gli passa addosso come un'onda. Si alza. Passeggia anche lui per il corridoio. Esce sul ballatoio a prendere una boccata d'aria. Finché lo chiamano e raccatta la borsa e le sue cose come un soldato che esca dalla trincea per l'ultima volta, incontro alle mitragliatrici del nemico.

Stefano al telefono è calmo. Forse cerca solo di tranquillizzarlo. È andato tutto bene. Lei l'aveva trovata in una camerata con altre donne, tutte allettate. Stava bene. Nella brandina accanto a lei c'era una minorenne accompagnata dalla madre. Lui pensa che per poco non è toccato anche a loro. Lei è appena maggiorenne.

Stefano l'ha accompagnata dalla sua amica ed è bene che non si muova fino a domani. Con i suoi ha inventato una scusa. Ora deve prendere degli antibiotici per una settimana. Stefano gli ha detto che hanno scherzato un po' durante il tragitto in macchina, e si so sono ripromessi di andare a fare tutti e tre una bella mangiata di pesce, appena ne saranno usciti.

Lui la chiama. Risponde l'amica. Un po' di imbarazzo da parte di tutti e due. La voce di lei è velata, come se gli parlasse da molto lontano. Cerca di rispondere alle domande tecniche di lui. C'è un capello d'ansia sottile tirato tra loro. Non riescono a parlare. O forse è lei che ha l'amica vicino. O lui con il padre nella stanza accanto. Lei gli chiede dell'esame, come se leggesse l'orario dei treni. Poi dice che vuole solo dormire, che è tanto stanca. Attaccano su una mesta buonanotte. Lui rimane a guardare nel vuoto. Finché gli piomba addosso la madre che vuole festeggiarlo per l'esame, uscendo tutti insieme per una pizza.

Si rivedono il giorno dopo. Girano a vuoto con la vecchia 500 di lui. I luoghi soliti: l'Appia antica, le terme di Caracalla, Porta S. Sebastiano, i prati dietro casa dove si baciavano, diventati amari. Lui ha una mezza idea di portarla al mare, ma lei non se la sente ed è sotto antibiotici. Poi forse non ne ha voglia nemmeno lui. Si sente prostrato come se avesse corso in salita a perdifiato. Lei gli racconta che in ospedale ha sentito una specie di aspirapolvere che le si muoveva nella pancia. Lui inizia a sudare freddo e ha un senso di nausea che non lo vuole lasciare. Si sono fermati a prendere due pezzi di pizza al taglio, ma non hanno fame.

Alla fine lui parcheggia in uno spiazzo anonimo vicino allo stradone a otto corsie che attraversa l'ultima parte a sud della città. Lui le apre la

portiera e la aiuta a scendere. Si muovono piano come due astronauti sulla luna. Prendono il cartone di pizza e cercano un posto per sedersi lì nel prato di quasi periferia lambito dalle auto in corsa. Alla fine trova una specie di piccolo rialzo di pietra e ci si siede. Non c'è molto spazio e lei finisce per girare attorno al masso e appoggiarsi a lui di schiena.

Dall'altra parte di questa specie di autostrada in città c'è il parcheggio, dove quella sera gli aveva detto di stare tranquillo.

Rimangono in silenzio per un po'. Lei guarda il cielo, lui ha la testa china su una fila di formiche che passano proprio lì vicino ai suoi piedi; un lieve spostamento basterebbe a schiacciarne la metà. Sbriciola un pezzo di pizza, una specie di manna che le formiche accostano, caricano e portano via nella loro tana, chissà dove.

Lei si sente un po' debole. Forse fa troppo caldo. Le dà fastidio stare seduta su quel masso. Alla fine smangiucchiano un po' la pizza che si è freddata.

Dopo un po' lui si alza, si sgranchisce le gambe, gira attorno alla pietra per mettersi davanti a lei. Si guardano un attimo, poi lui la aiuta ad alzarsi.

Sotto il portone di casa sua scende di nuovo dalla macchina per aprirle la portiera, in un inutile gesto di premura. La accompagna al portone come cento e cento altre volte. Lei suona il citofono. Le risponde la sorella. Gesti di tutti i giorni.

Lui però si ferma lì, non ha più la forza di salire e lei non glielo chiede.

Si salutano senza un bacio. Vanno via come due complici col loro bottino di ansia sedata.

E mentre torna alla macchina a lui sembra di affondare nelle sabbie mobili. Ci vorrebbe tutta la colla del mondo per tenere insieme i pezzi di quel momento eterno, che non passerà più.

Auguri

Ci sono delle sere uguali a tante altre in cui i calendari sembrano aver frullato numeri e date per consegnarti a quel momento, il solito, eppure ogni volta unico.

Nel modesto tran-tran di un taxi le feste creano un'impennata di occasioni che sussurrano impudico, il destino dietro l'angolo.

Così vedo spuntare dalla folla alla stazione un bell'Antonio dal passo elastico ed elegante, con la riga al pantalone e le scarpe di cuoio che scricchiolano sui sampietrini.

Si infila in macchina prima che io abbia finito di caricare la valigia griffata.

"Via Cassia. Tomba di Nerone" fa laconico, mentre il profumo mi assale alle spalle.

Silenzio.

Lo guardo nello specchietto mentre lascia scivolare gli occhi sulla folla natalizia in frenetico fuggi fuggi. Sul sedile sento rotolare le carte regalo dei pacchetti, mentre il vecchio dromedario asseconda il curvone del muro torto.

Lo vedo con un dito nel colletto della camicia. Impeccabile.

Arriviamo sulla Cassia singhiozzando i semafori intasati del 24 dicembre. Senza una parola.

"Eccoci, la prossima a destra, dopo il semaforo".

Eseguo.

Molleggiamo in salita su una via sempre più buia e isolata. Ci spingiamo oltre i soliti condomini, inerpicandoci tra eleganti palazzine e villette familiari, finendo in una sorta di interregno di periferia.

"Siamo arrivati. Ecco...qua" e mi indica un signor palazzo a tre piani dalle vetrate enormi. Le terrazze sembrano la coperta di una portaerei, con un aggetto circolare proprio sull'angolo dell'edificio.

Scarico la valigia di pelle.

"Ha fretta?" secco e professionale.

"Prego?"

"Dico, può aspettare? Guardi non ci metto molto".

Annuisco riluttante. Non per niente, ma siamo praticamente in aperta campagna, al buio, è Natale e il tizio non mi ispira.

Si avvia sul vialetto scricchiolando le scarpe di vitello sulla ghiaia.

Rientro in macchina: fa un freddo boia.

"Papa Charlie 6, Papa Charlie 6...Piazza Cavour".

Accendo una sigaretta e lascio uscire delle belle nuvole calde al buio stellato.

Le stelle, chissà perché nessuno le guarda d'inverno, in città. D'estate, al mare, tutti col naso per aria. Ma d'inverno...

Ed eccolo già di ritorno.

Mentre scendo ha già girato intorno al dromedario, lasciando cadere la valigia dietro il portabagagli. Un tonfo oscuro. Con le mani appoggiate larghe alla carrozzeria.

"Si sente male?"

Fa segno di no, lento, a capo chino. Rimane lì.

"Sicuro?"

Conficca i suoi occhi nei miei. Ha due lunghe righe bagnate sul viso.

L'impeccabile bell'Antonio dalle mille donne e avventure, aggrappato al mondo che precipita in una buca di dolore.

"Posso fare qualcosa?"

Non riesce a parlare. Annuisce più volte, l'aria condensata del fiato, e fa cenno d'andare.

Apre la portiera e si ferma a guardare. Lo sguardo congelato in aria.

"Le vede quelle finestre in alto illuminate? Lei ha famiglia?"

"Come?"

"Lì c'è mia moglie, i miei, i suoi...e i bambini".

C'è un albero sul terrazzo con le palle colorate, le collane argentate, il puntale: si accende, si spegne. E sul ritmo inesorabile e ipnotico sento un suono secco che non scordo. C'è il tizio con la fronte sul tetto dell'auto. Ogni tanto manda questo singhiozzo senza pianto e un sottile lamento di felino ferito. Gli vado vicino, ma improvviso batte un pugno sul metallo e si infila dentro.

Il dromedario è diventato furbo; silenzioso, plana su piazzale degli Eroi.

Il tizio affonda nel sedile: "Ha mai tradito sua moglie?".

Lo guardo nello specchietto, fermo al semaforo. Tra la prima e la seconda tira fuori il rospo:

"Io una volta...basta una volta, porca troia...".

E stavolta dilaga, abbandonato, le mani aperte sulle ginocchia. Singhiozza, col mento tremante, l'immagine della disfatta. Bell'Antonio che tiri su col naso e coli a bocca aperta come un bambino.

"Vuole che ci fermiamo? Ci prendiamo qualcosa al bar?".

Sento le mie parole rimbalzare sgonfie sul muro della disperazione.

A capo chino il bell'Antonio sembra leggere una storia difficile e incomprensibile.
Sento in un sussurro: "Mi porti in centro":
Giro a vuoto tra piazza Venezia, il Colosseo, le puttane e il Circo Massimo.
Una storia grande e difficile.
In cerchi concentrici filo liscio sul lungoTevere.

Guarda fuori appoggiato al vetro, senza espressione.

"Ha figli lei?"

"Sì, uno"

"..."

"Ecco, questo qui" e gli passo la medaglia magnetica attaccata al cruscotto.

"Come si chiama?"

"Francesco".

A un tratto un soprassalto, come ricordando qualcosa d'importante.

"Mi riporti sulla Cassia"

"Sulla Cassia?!". Getto l'occhio nello specchietto: mi sta guardando.

"Si pensa che certe cose non abbiano importanza, poi ti capita e non capisci più...Eccomi qui...Certo il lavoro, sì, il lavoro...".
Il dromedario batte la cadenza della notte su Corso Francia, bianco e maestoso.

Glissiamo sulla fila di clienti e travestiti.

"Drago 3...Drago 3...piazzale Clodio". La radio gracchia monotona il mio codice e il servizio. La stacco veloce. Lui guarda fuori catatonico e non se ne accorge.

"Insomma certe cose le paghi, eh cazzo. Non ci pensi nemmeno e già ci hai le valigie pronte".

Arriviamo sul velluto. Siamo di nuovo nella periferia ricca. Un silenzio fuori misura ci tiene sottovetro. Rimane lì seduto in un lungo momento di indecisione, con la mano sulla portiera e lo sguardo rivolto in su.

Alla fine scende dalla macchina: "Torno subito".

Lo vedo avviarsi sul vialetto.

Ho il tempo di guardare il balcone illuminato ed è già di ritorno. Si appoggia di schiena alla portiera. Scendo anch'io e gli vado vicino. Continua a fissare le luci della felicità perduta. I nostri fiati galleggiano insieme nel freddo. Rimaniamo lì, in silenzio.

"...Eppure basta così poco, non dico per essere felici, ma...per stare bene. Ci ha mai pensato a quanta vita sprechiamo? Di sessant'anni ne dormiamo venti; degli altri, quanti ne perdiamo per andare al cesso, al lavoro,

nei corridoi, in macchina, nel prenotare il ristorante, nelle file alla posta e al supermarket? Ecco, alla fine ci rimane quel pugno di tempo in cui possiamo vivere, il tempo in cui magari stiamo bene,...oppure no, ma possiamo vivere... davvero nostro. Anche se nessuno poi se lo ricorda...".

Non mi guarda mentre parla. Ha gli occhi in alto.

Suggerisco un morbido "Andiamo?"

Rimane lì con gli occhi alle stelle, al balcone illuminato.

"Fa freddo, forse è meglio…"

"Sì, andiamo": d'improvviso torna risoluto, padrone di sé. Mi dà un indirizzo secco.

Riattraversiamo Roma nella notte natalizia tutta illuminata.

Non parla più: è tornato un cliente.

"È sicuro di voler tornare…a casa?"

Mi guarda un attimo, ma non risponde, come se parlassimo due lingue diverse.

Ad un tratto vedo all'angolo di un incrocio un bar aperto, ch'è già un miracolo.

Accosto.

"Senta, io ho bisogno di bere qualcosa. Viene anche lei? Se non si offende offro io". Scende come un cane al guinzaglio.

Sul bancone di metallo anodizzato ci sono i resti di un panettone a fette.

Davanti alla fila dei liquori, gagliardetti della Roma e qualche trofeo di periferia, un distratto energumeno ci versa due Pernod.

In seconda colonna la televisione spara a tutto volume "Jingle bells" con la sua valanga di lustrini, paillettes e neve finta.

Alziamo i bicchieri e incrociamo un attimo gli sguardi.

"Auguri".

Offerta speciale

le pietre della lunga scalinata sotto gli ulivi scuotono le piante dei piedi. Il dolore si accumula al buio di questa salita. Cammino su un mare solido in cui le onde dure del selciato deviano a caso i miei passi.

I brillanti sono tutti al loro posto sul velluto nero della notte.

Cerco a tentoni il campanello d'ingresso.

Non mi aspetta nessuno.

Un contatto liberatorio e la pesante anta del portone cede senza una parola.

Il portico profumato mi indica una scala stretta nel buio più chiara di travertino liscio.

Mi ci inerpico col cuore in gola e finalmente una voce:" Chi è?"

Chi sono. Il mio nome con mille spilli conficcati nei muscoli e nel cuore, che mi inchiodano.

Sono io con la tristezza di una vita che rotola in discesa, senza più una mappa, un'indicazione.

E finalmente Antonio. Il suo abbraccio la promessa di un porto sicuro.

Mi risveglio in un letto fresco. C'è un silenzio di pace che mi affonda nel letto. Un attimo sospeso nel tempo a galleggiare sulle mie miserie. E sono qui in ascolto.

Silenzio.

...

Quando scendo giù Antonio non c'è. Incrocio invece degli occhi azzurri che si allargano in un sorriso. Mi tende la mano. È Marek, un ragazzo polacco, qui in Italia per studiare. Continua a sorridere sulla mia perplessità e sulla sua lingua piena di 'u' scivolose.

"Per il pranzo" mi fa, accennando col mento al cumulo di cipolle e patate attorno a cui si affanna. Si muove preciso, puntuale. Ogni grammo d'energia ha una direzione, viaggia veloce verso una mèta. A un tratto si asciuga le mani in uno strofinaccio, la fronte. "Vieni".

Attraversiamo rapidi gli ambienti della canonica in un disordine che sa di lavanda. Mi porta in una stanza d'armadi. Ne apre uno e tira fuori due

asciugamani e un cambio di lenzuola. “Occhéi?” e torna a non so quale ricetta di casa sua.

Solo ora realizzo con gratitudine che non mi ha chiesto nulla, neppure il nome.

Nell’andirivieni di persone con piatti e bicchieri mi muovo in punta di piedi. Mi imbatto in strette di mano e nomi al volo mentre tutto corre veloce intorno alla tavola da apparecchiare. “Mi dispiace manca il pane” sorride Luciana mentre trappola in cucina. Delle posate e piatti scompagnati nessuno sembra preoccuparsi. Cerco un limone nella desolazione del frigo vuoto con gli avanzi di chissà quale pranzo comune.

Arriva Otello l’incursore, con una busta di pesci. È un burberone con un avambraccio che sembra un pallone da rugby e la camminata di John Wayne. “Adesso vi leccate i baffi” e sparisce in cucina.

I profumi dei due pentoloni sui fornelli vanno a confinare con qualcosa di buono della terra di qui. Ci sediamo in dieci e mentre Antonio si segna con la croce, suona il citofono. Sono Andrea ed Emanuele schizzati da Milano con una macchinetta compatta e scattosa che sa di nuovo e pino silvestre. Abbracci e pacche sulle spalle. Due piatti in più, due sedie e tutti a stringersi per fare posto.

E nel vociare confuso delle battute e delle risate mi guardo attorno (ma il pane da dove è spuntato?) curiosamente contento. Contento di esserci.

Le campane mi raggiungono in una valle verde dove qualcuno mi insegue a cavallo.

Provo a correre, ma è come se mi avessero allacciato le caviglie. Lento, lentissimo con gli zoccoli, il cavallo e il cavaliere precipitosamente slanciati verso di me. E d’improvviso lo scampanio mi riporta a galla.

Sono sveglio affondato in lenzuola che sanno di pulito. È domenica.

Ciabattando verso il bagno incontro Marek vestito di tutto punto che va a messa.

“A messa?”

“Sì, Antonio celebra alle undici. Guarda.” e apre una grata nascosta in un ripostiglio che dà nella chiesa.

La gente affolla già le panche e continua ad arrivare. Ho davanti agli occhi il mio lungo rosario di domeniche sconsacrate.

Le campane riattaccano: sono le undici. In canonica non c’è più nessuno: il vuoto spinto del silenzio cullato dall’ovatta dei canti che filtrano dalla grata.

Corro giù in pantaloncini e maglietta.

Le barche a braccetto lungo il molo aspettano.

Le chiavi del gozzo con la prua in alto mi tintinnano in tasca; me le ha date Antonio.

“Oggi ci facciamo una passeggiata in mare”. Invece all’ultimo minuto ha avuto da fare. Al solito.

Così mi ritrovo Diego e Sirio al seguito, che in due non arrivano a trent’anni.

Caracolliamo via dalla banchina del porticciolo mentre Diego si esalta coi suoi racconti di imprese eroiche.

Suo padre Otello è stato davvero incursore, una specie di agente speciale addestrato a tutto: insomma la versione casalinga di Superman. Naturalmente è il suo modello.

Sirio si dà da fare: tira dentro i parabordi, cerca il mezzo marinaio, vuole manovrare la leva del motore, ma attende un gesto di Diego per seguirlo ovunque sia.

Attacchiamo a un galleggiante del vivaio di molluschi. Diego in un attimo è in acqua e si sta arrampicando su una casamatta piantata su palafitte di cemento. Si tuffa. Si rituffa. Dal primo piano, poi da quello più in alto. Rilancia: adesso si butta con un canotto che recita la parte del paracadute. Addio, adesso si sfracella.

Sirio non ha voglia di buttarsi. Poi ai richiami di Diego si alza, agitato come un cane col padrone al largo. Mi guarda e a un tratto, mentre si lascia scivolare lungo il bordo, capisco: non sa nuotare.

Rimane attaccato alla barca. “Tranquillo, non scalciare, tanto galleggi lo stesso”. Ho i suoi occhi conficcati nei miei. Morirebbe pur di non confessare il terrore che lo lega alla barca. Sullo sfondo Diego piroetta nel vuoto con un ennesimo fischio all’amico.

“Fidati, non avere paura, muovi le braccia...ecco...così”. Eccola la ragionevolezza della fede, lì nel desiderio, che lotta con la sicurezza del legno.

È un attimo. Molla un braccio. Gli occhi seri nei miei. Poi un altro. Respira violento, concentrato. La crepa di un sorriso. Un urlo. Galleggia.

Come si racconta ciò che non si racconta. Dove sono le parole non ancora lisce per cercare la strada interiore, la mia, che si disfa e non so come. La bella costruzione dell’autonomia, incontro al giorno, sulla zattera dei progetti che poi alla fine ti senti un naufrago, comunque. L’esigenza del cuore: la ragionevolezza di una richiesta di felicità necessaria e inestinguibile a ricalcare i contorni precisi e distillati di un destino cui consegnarsi. Senza fatica. Con

la consapevolezza del passo e della strada. E soprattutto: in compagnia. Una compagnia alla vita che ha una ragione, al di là della simpatia e dei meriti.

Mentre avvito i tubi innocenti di questa impalcatura, risento le parole di Antonio contro il bigottismo e l'idiozia del congelarsi dietro una barricata: qui i buoni, fuori gli altri.

Vedo Pietro e la stanchezza di una notte di pesca senza senso. La fatica umida e fredda di quelle reti tristi. Svolte, riavvolte. Riavvolte ancora. E i colpi di remo lenti all'attracco. Giù il peso per fermarsi, comunque, è andata come è andata. Il balzo in acqua del fratello per sistemare la barca.

Poi quell'uomo sulla riva. Un incrocio di sguardi compatiti. Un invito assurdo, ma corrispondente al desiderio. Tornare al largo per gli occhi di uno sconosciuto. Le reti gonfie. Gli occhi. Quello sguardo pieno di pesci.

Rocco mi passa vicino carico come un mulo. "Ti do una mano". È qui che lavora come stagionale in un ristorante del porto. Studia ingegneria e ha finito da poco il militare in Marina: un anno in una casamatta su una collina a guardare due recinti di capre. "Il capitano era un fissato. Due razze: le alte e le basse. Sai, non si dovevano mischiare".

Così adesso prima di fare il bagno ci fa sentire cosa ha imparato: èèèèèèè. Il verso della capra. Un anno di militare. In Marina.

Passa anche Gino sbuffando come una locomotiva. Il carico di piante non lo molla a nessuno. Fa lui, sa fare lui. La voce da baritono in pensione mentre mi racconta che Luca era suo figlio e se mi ricordo di aver cenato a casa sua, una volta, tanti anni fa. Luca. Ecco che nella fila di piante da ordinare mi torna in mente. Ma non il viso del ragazzo, piuttosto il racconto di Antonio. La telefonata arrivata secca come una schioppettata. L'incidente. La corsa a Milano. L'esperienza del dolore bianco senza contorni. La foto di Luca, insieme a tante altre, sulla scrivania di Antonio. Poi la vita cambiata, raccontata a cena, ad episodi. Quel figlio perso e ritrovato, conosciuto dai racconti degli amici, attraverso le lettere di chi l'aveva solo incontrato e ne era rimasto affascinato; gli episodi straordinari di un ragazzo che solo dopo è diventato davvero suo figlio.

Perché Gino nutriva ambizioni e li caricava dei suoi bravi progetti di calabrese trapiantato al nord. Il mito dell'elevazione sociale come mèta, per il loro bene, si capisce, per i figli, attraverso i figli. E poi tutt'a un tratto una

bell'onda di risacca gli ha cancellato le orme sulla sabbia. Quelle che il suo piedone di baritono aveva stampato vent'anni prima. Da allora c'è una comunità in più: le famiglie in cammino. A tutte manca un pezzo, ma a vederle insieme sembra di no.

Otello e Diego si rincorrono su e giù per la scalinata tra gli ulivi. Otello ordina burbero, dirige, si dà da fare. Diego saltabecca, un po' protesta e soffia, però alla fine fa ed è stanco ed è contento. A posto, se capite cosa voglio dire, mentre i coetanei sono giù al molo a giocherellare.

Colgo lo sguardo fuori tempo tra i due. Otello con una piega ad un angolo delle labbra che assomiglia a un sorriso di soddisfazione. Un attimo dopo, mentre stringe i dadi a una giuntura di tubi innocenti, Diego, viso aperto e spalancato, cerca il consenso del padre. Ma Otello sta risalendo le scale, di schiena.

"Ragazzi, ci sono cinquecento milioni di debiti per il restauro del tetto e la casa accoglienza".

Il boccone mi scende a slalom. Rocco rimane col cucchiaio in aria: "Speriamo che vada bene domenica con le piante" dice Gino ridendo. Con quelli del paese oggi a tavola siamo in sedici. Il silenzio misura ad ognuno il proprio impegno. Non si può non pensare agli articoli diffamatori usciti per il restauro del campanile e della Madonna sull'altare, alle perquisizioni e alle indagini dell'anno passato. "Ah, non sai niente?" mi dice Gino sparecchiando in cucina: "I carabinieri hanno rivoltato la canonica da cima a fondo, Antonio l'hanno trattato come un delinquente...quelli della cooperativa gli hanno voluto fare un dispetto. Pappa e ciccia con l'assessore hanno massacrato il golfo con quei casermoni e ora...Un prete che fa una casa d'accoglienza fa paura...e toglie voti!"

Antonio rimesta nel piatto.

La canonica il chiostro la chiesa. Due anni fa cascava tutto a pezzi. Antonio non aveva nemmeno il letto. Sembrava che il tempo si fosse fermato ai soldati napoleonici che imperversavano sfregiando statue e dipinti, distruggendo alla cieca. Con i ragazzi e chi gli poteva dare una mano Antonio ha ricostruito e rinnovato tutto.

Un articolo del Corriere attaccava anche il restauro della Madonna gotica, il cuore del santuario.

"Il nuovo parroco ha fatto più danni di Bonaparte". Scendendo giù ad innaffiare le piante mi godo il giardino ch'è diventato il chiostro. E ci ripenso.

"Dopodomani arrivano da tutte le parti a migliaia. Un via vai impressionante. Alle quattro ci vediamo e ci dividiamo i compiti". Ed è partito così il formicolare laborioso di cui ora sono parte. Facile e difficile nello stesso tempo, nello stesso luogo. Perché si hanno mille progetti, mille problemi. Qui impari a dismetterli, ad arrenderti a qualcosa di più grande e più bello. Come il mare che fa ballare le barche.

Può darsi che non si capisca subito. Può darsi che non si capisca mai. Perché la bellezza la puoi solo riconoscere e non è detto che si sia sempre pronti. Come a innamorarsi.

Scarico con Marek un camion di piante per la pesca di beneficenza. Esausto mi vado a sdraiare sul moletto. Marek mi arriva alle spalle e si butta lungo accanto a me. Sradica il portafogli dai jeans. Lo sento contorcersi. Apro gli occhi e mi ritrovo a un palmo la foto di una ragazza. "Jeanna" dice sottovoce. Me la rigiro tra le dita. C'è una dedica sul retro in polacco. Parole d'amore incomprensibili. Del resto come lo spieghi l'amore?

"È molto che non la vedi?"

Si tira su: "Sei mesi" e sposta lo sguardo davanti a sé.

Il luccichio delle onde appare e scompare.

Caracollo giù all'entrata della chiesa con telecamera, cavalletto, luci e tutto il resto: mi ci vogliono tre viaggi per organizzare idee e materiali. Antonio mi ha chiesto di documentare la festa e l'idea malsana è quella di intervistare i pellegrini.

Dal buio delle quattro e mezza vedo spuntare i primi che si inerpicano per la scalinata. Hanno fatto la strada a piedi, mi dice chi riesco a fermare; sono tutti dei paesi vicini e vengono a prendere la prima messa ognuno con la propria candela accesa: un fiume di baluginii ininterrotto.

Ogni ora una messa, ogni ora un paese diverso.

Andiamo avanti un po' sparando la luce dei quarzi e il microfono in faccia ai malcapitati. Pochi si fermano, pochissimi rispondono alle nostre domande. Marek fa del suo meglio per mantenere un minimo di illuminazione senza

ombre, ma è un'impresa tra gli ulivi, il cavo che non basta, le persone che scappano come pesci spaventati. E poi è artificiale e schiaccia via la bellezza di questi lumi caldi che rischiarano appena, suggerendo la strada.

"Perché vieni qui?"

La risposta più avvilente: per tradizione.

Quella più intelligente: le risposte alla vita o le si cerca dentro di sé, come mi ha aiutato a fare lo psicologo, o fuori di sé, con l'oroscopo o la cartomante. Questa mi sembra una terza via. Onesta.

Quella più toccante: per ritrovare mia moglie, morta tre anni fa. Lei ci veniva sempre...

L'ultima: che domande sono! Non lo sa lei perché si viene qui?

Sono costretto mio malgrado a mettermi davanti allo specchio e rispondermi no. Non con la limpidezza che vorrei. Sono venuto per cercare un centro, un ago della bussola che indichi la strada. Si va troppo spesso a vanvera, trascinati dagli impegni inderogabili, dalle scadenze e paletti che scandiscono così bene le giornate. Il dubbio è che sia tutto un gigantesco, comodo ologramma per nascondere l'ansia della corsa verso l'inevitabile salto nel buio. Lucidiamo le carrozze, laviamo le toilette, cambiamo le lenzuola dei vagoni letto, procediamo attenti alle fermate, ai fischi dei capistazione, fingendo di non sapere che il binario finisce nel baratro, che il nostro bellissimo treno pulito e veloce finirà per uscire dai binari.

Verso le dieci sono lesso. Porto tutto su in canonica e mi butto sul letto. Mi viene a chiamare Marek un'ora dopo: c'è la messa solenne, non la riprendo?

Mi vado ad appollaiare accanto all'organo. Sono stanco e distratto. Neanche la predica di Antonio mi scuote. Con l'occhio nel mirino seguo la messa in bianco e nero, senza volontà, senza idee.

Arriva il Padre Nostro e succede qualcosa. Vedo la gente alzarsi, prendersi per mano e pregare insieme. Non so cosa mi scatta dentro, ma la vedo, la sento alzarsi all'unisono con migliaia di altri cristiani in piedi, in mille e mille altre chiese, alla stessa ora, nello stesso momento, forse leggermente asincroni, come chi inizia una frase e la chiude un attimo in ritardo, ma comunque insieme.

E sono lì, anch'io, con le mie domande, a dire Padre, dopo anni di silenzio.

A sentirmi figlio dopo anni di sterile autonomia.

Sul lungomare si affollano le bancarelle dei dolciumi, frittelle e zucchero filato, mandorle e nocciole caramellate, giocattoli e banchetti di vestiario.

Mi aggiro silenzioso nel casino domenicale. Marek mi segue come un cane festoso: cerca qualcosa da regalare a Jeanna. In Polonia per anni è stato difficile vivere: c'era il coprifuoco alle sei del pomeriggio, non si poteva disporre del proprio tempo come si voleva, non si poteva andare al cinema. I vestiti erano di tre colori: bianco, nero e un rosso malato; erano ammesse tutte le tonalità del grigio.

Usciamo dal lungo budello di camper illuminati; il serpentone stonato finisce alla scalinata della chiesa. Proprio lì sugli ultimi gradini, dove abbiamo schierato centinaia di lumini accesi a disegnare geometrie di luci, c'è Paolino accovacciato. Ringrazia ad ogni pellegrino che gli passa accanto. Cortese, educato. Davanti a sé un cappello rovesciato. È dall'alba che sta lì a dire grazie. Ogni tanto si assesta sulla gamba, senza ostentare la mutilazione dell'altra. A un tratto mi chiama: c'è un altro povero come lui in cima alla scalinata, un marocchino. "Ma il Don a me m'ha detto che non potevo stare all'entrata. Perché allora quello sta lì? Io non c'ho niente contro, ma già un altro s'è messo all'inizio del paese, questo qui in cima e a me non dà niente nessuno".

Da cosa nasce cosa: il marocchino viene pregato di scendere anche lui e Paolino mi racconta la sua storia: un ex allievo di macchina, imbarcato trent'anni fa su una nave "panamense".

Di notte per sistemare un cavo che tratteneva il carico in una stiva si è sentito arrivare addosso una sbarra d'acciaio di non so quante tonnellate. Non ha visto nulla: la botta gli ha tranciato la gamba sotto il ginocchio. Lo hanno imbracato per tirarlo su in coperta. Non sentiva dolore, solo un enorme peso che lo tirava giù. Alla fine l'ha perso; la gamba s'è staccata da sola.

Poi tre giorni di mare per arrivare in porto, la cancrena, l'amputazione della coscia. All'epoca poi, l'assicurazione non sapevano neanche cos'era.

La moglie l'ha abbandonato con due figli. Ha tentato in tutti i modi di trovare un lavoro dignitoso; ha lottato una vita. S'è anche risposato. Ha avuto una bambina. Gli si inumidiscono gli occhi. La bambina ha diciott'anni e s'è invaghita di un albanese. Se n'è andata di casa e fa la puttana. Non sa neanche lui dove. Quando telefona, per non umiliarla, fa finta di non sapere, ma darebbe la gamba che gli rimane per riaverla con sé.

Arriva la moglie a portargli un succo di frutta. Me la presenta con una dignità molto al di sopra delle quattrocentomila mensili di pensione d'invalidità: la sua signora.

La cucina della canonica è un incrocio veloce di piatti e richiami, turni e giravolte. Tutti impegnati nell'accoglienza ai pellegrini. Si dà una mano, si mangia, si torna a lavorare. Ma a me i bocconi si impilano in gola. Continuo a rivedere quella sciabolata notturna che ha tranciato la gamba di Paolino. Ventun'anni e una carriera davanti. Lo vedo nella sua bella divisa bianca di allievo ufficiale che scende sottocoperta con la torcia, di notte.

A tavola mi passano il vassoio di vitello. La mezza baguette in un attimo la trasformo in un panino con insalata pomodoro e carne scelta. Prendo due pesche dalla fruttiera e nella stagnola sigillo una fetta di meringata. Corro giù alla scalinata. Ma Paolino non c'è più. Non c'è nemmeno lo sgabellino e il cappello.

Il pomeriggio il flusso dei pellegrini diminuisce, mentre i camper di hot dog croccanti & coca cole si ritirano come marea sulla sabbia, lasciando scatoloni e detriti sulla strada.

Senza preavviso il mare si increspa davvero, butterato dalle gocce improvvise. Piove. Piove e c'è il sole.

"Stasera vado via".

La terrazza è piena di fiori, di profumi. Antonio si dà dattorno: annaffia, toglie qualche foglia secca.

"Stasera vado via, Antonio"

"Mm..."

"Devo tornare".

Pota un ramo di geranio e lo butta giù nel chiostro.

"Perché non ti fermi qualche giorno; adesso abbiamo più tempo per parlare, per stare insieme"

"Sì lo so, ma...non posso più rimanere, devo tornare a lavorare, poi c'è il concorso che esce adesso, mi devo mettere sotto..."

"Ma sei felice?"

Antonio ha questo di bello: va alla radice. E non so mai cosa rispondergli.

“Felice...sono stato bene qui questi giorni. Di tornare non ho voglia, ma...felice...”

“Ti manca una cosa sola per essere felice”

“Una?”

“Farti prete, seguire il criterio di Cristo”

Un colpo partito dal fucile, in pieno petto.

Antonio si gira a guardarmi. Abbasso lo sguardo, lo rialzo. È sempre lì, fisso.

“Antonio dai, non scherzare...”

Ha ripreso a togliere la erbe parassite dai vasi affollati lì intorno.

“È un po’ che te lo volevo dire. Non ti ci vedo sai con il biberon, i pannolini, le pappine. Hai la stoffa del leader e potresti fare un sacco di cose. C’è molta gente che avrebbe bisogno di uno come te”

“Ma Antonio e...Claudia?”

“Claudia? Ma non vi siete lasciati?”

“Beh...lasciati, sì, però...”

“A te Claudia o un’altra non ti basta, questa è la verità...” e via, strappa a forza un altro rametto.

Rimango lì a guardarlo mentre arrotola il tubo dell’acqua e asciuga per terra.

L’alternativa è secca: partire, continuare a navigare a vista o entrare in seminario, gettarsi tutto alle spalle, correre su una strada con la consapevolezza di aver aderito a un cammino tracciato.

Non ci sono più parole: solo sì o no.

Vedo Pietro e il fratello al ritorno con le reti piene di pesci che Gli chiedono: ma dove abiti?

E Matteo che si alza dal banco di esattore per seguirLo.

Ho infilato tutto di furia nel borsone e stravaccato con malanimo i bagagli in macchina. Non ho voglia di partire, di tornare al quotidiano, e dentro il peso di quella domanda.

Stanno partendo tutti alla spicciolata. Una lenta emorragia di abbracci e saluti.

Torno su in canonica a salutare Antonio; è tutto il giorno che lo cerco. “L’hanno chiamato per un’urgenza, è morta una vecchietta alle case nuove, fuori paese” mi dice uno dei ragazzi.

Abbraccio Marek che mi vuole invitare al matrimonio con Jeanna.

“Ti sposi?”

"Sì, mi dice ridendo, ma non lo sa nessuno".

Alla fine busso alla camera di Antonio. È sdraiato sul letto ad occhi chiusi.

"Antonio..."

"Chi è?"

"Sono io,...sto andando via...comunque...ti volevo ringraziare..."

Apre gli occhi, mi guarda.

"Vai via ora?"

"Beh, è già tardi, il viaggio è lungo..."

Si tira su con un mugugno; si siede sul bordo del letto.

"Ho capito. Allora ciao, torna a trovarmi".

Si alza e mi abbraccia forte "e ricordati che non sei solo".

Mentre mi avvio un ripensamento: "Antonio, ma...che volevi dire oggi quando mi hai detto di seguire il criterio di Cristo, che criterio è?"

Mi fissa un attimo: "Seguire un criterio...che non è il tuo".

Costeggio le barche lungo il molo piene d'acqua. C'è chi sgotta la pioggia del giorno prima; qualcuna è coperta da un telo cerato, qualcun'altra è semiaffondata, abbandonata e piena d'alghe.

La macchina mi porta veloce fuori paese sulle curve della statale. Dal tornante a gomito ho il tempo di girarmi a guardare la chiesa in alto. Il tramonto di fuoco lo fotografo così, con un'occhiata già di nostalgia.

Dietro le colline è buio, sempre più buio, e i fari accesi lo tagliano appena.

La via di Carlo e delle Cento Narici

A Raffaella

La tua voce dolce aveva acquistato un'anima d'acciaio e adesso mi chiedevi di non cercarti, mi chiedevi silenzio.

"Forse mi sto prendendo troppo sul serio?" – mi chiedevi – ma avevi già la tua risposta.

Eppure quando c'eravamo conosciuti era stato tutto diverso. Mi si ripresentava alla memoria la foto della tua mano a cercare sul cambio quella del tuo ex, Roberto. I suoi occhi nello specchietto retrovisore, mentre cercava la strada, le venti bottiglie di vino che s'era portato via da quella cantina visitata insieme ai tuoi amici…

La tua mano, le tue mani in cerca di amore, premurose e assetate che accarezzavano quella di Roberto mentre guidava, la sua mano distratta sul cambio. Ed io che pensavo: "Dio che invidia, avere mani che ti cercano così".

Quello slancio, quell'amore erano una fiamma calda che riverberava intorno il suo calore, buona anche per uno sconosciuto come me, seduto dietro, infreddolito dalla solitudine.

Lui arrivava dalla Finlandia. Un sudamericano in Scandinavia: un ossimoro. Il vostro primo fine settimana a casa tua. La vostra luna di miele. La casa che ci aveva visti insieme, con le poesie e i disegni della Vivi attaccate in cucina, la foto di noi due in barca accanto al letto, la scalinata di ferro colorata da te gradino per gradino come un arcobaleno, la luce dei tuoi occhi che mi aveva accolto finalmente non come "Il signore che è di sopra" della tua nipotina spaventata quando mi aveva trovato in bagno, ma come il signore del tuo cuore quando mi avevi detto baciandomi: "No, Roberto non c'è più". Ecco: tutto questo non era più per me. Era territorio straniero, inavvicinabile. Il paradiso da cui ero stato cacciato.

La prima notte non ero riuscito a star fermo. Le mura del mio monolocale in centro mi stringevano. Il nostro divano letto mi guardava chiuso, col copripiumino bello e inutile.

Tu non saresti venuta.

Tu non saresti più venuta.

Tu non saresti mai più venuta.

Avevo provato a correggere i compiti di latino sul tavolo delle nostre cene, dei nostri minestroni di verdura in cui inventavamo ritocchi originali.

Gli occhi slittavano sulle frasi sconnesse di brani incompresi. Un rumore di passi mi bloccava a metà, mi faceva trattenere il respiro nell'illusione che fossero i tuoi giù in via Castello, che stessi tornando da me di corsa, come quella volta che ero stato male, così male da strozzarmi la voce in gola al telefono.

Invece erano le coppie del venerdì sera, le compagnie che si radunavano per il fine settimana, qualcuno che correva al suo appuntamento.

E poi il silenzio della notte.

Il ticchettio di tutti gli orologi che non ti facevano addormentare quando rimanevi da me e dovevo cullarti tra le braccia e tenerti stretta e baciarti.

Ma quanto tempo fa?

Il giorno più veloce e freddo su una barca a vela di quattro metri con trenta nodi di vento e l'acqua del lago gelata.

Su e giù per il corso istruttori delle federazione. Su e giù, sperando che il freddo dell'acqua, una bomata, una scuffia dura mi levasse di mezzo.

E quasi c'ero riuscito con la stagna bucata al collo e polsi e caviglie ben serrate che mi stavo riempendo d'acqua come una bottiglia, quand'ero andato giù.

Manovre ripetute decine di volte, ma con la testa da un'altra parte. A momenti ammazzavo anche il mio prodiere.

La sera stravolto a casa di nuovo non riuscivo più a star fermo, le pareti erano diventate di fuoco. Te. I tuoi occhi. Il tuo sorriso. Le tue mani. Le tue parole a lui. Parole che non riuscivo a immaginare. Una lingua, la sua, sconosciuta; la vostra, che parlava un nuovo amore, incomprensibile per me.

Sentivo venir su calore a onde. Non potevo più restare.

Rimasi un po' con lo sguardo fermo sul comodino. Le chiavi. Le chiavi della moto. Le chiavi di casa mia. Le chiavi di casa tua. Le presi tutte insieme e corsi fuori.

Quando sono arrivato davanti alla vetrata di ingresso c'era la luce accesa. Ero lì seduto sulla moto col casco in testa: un guerriero medioevale pronto al torneo. Il cuore a pezzi, la mente lucida e netta.

Mi rivedo: gli ultimi metri a motore spento dopo la corsa attraverso le cento strade di campagna che portavano da te – mi avevi detto sorridendo. Attraverso paesi dai nomi strani che mi avevi spiegato la prima volta.

Vaccarolo, la via di Carlo Borromeo, arrivato da Milano fin qui per alleviare gli appestati, Centenaro – scherzavo io – dalle cento narici, per gli odori di stalla e letame.

Scendo dalla moto in silenzio. Attraverso piano il cortile disadorno, ma ancora netto della mano di bianco che gli avevamo dato. Uno sguardo alle tue piante amorevoli sulla terrazza. I due abetini su al primo piano. Noi in forma di pianta, la speranza che crescessimo e diventassimo forti, un bosco sulle montagne.

Cerco le chiavi. Rimango in silenzio ad ascoltare. L'acciottolio dei piatti della vicina. Mi guardo intorno. Un abbaiare lontano.

La trattoria lì vicino dove m'ero sentito così solo quella volta della prima gita tutti insieme. Roberto contento delle bottiglie di vino, la compagnia consolidata delle tue amiche di sempre. Un collega del tuo fidanzato che sosteneva la causa della Lega. Io che telefonavo a mia sorella strangolato da un senso di estraneità e solitudine. Sono lampi veloci sui miei battiti accelerati che mi spostano avanti e indietro. Mi sembra di sentire una musica dall'interno. Rimango immobile.

Mi si accavallano le immagini di un incontro a tre.

Serro i pugni in tasca.

Infilo la chiave, giro, sono dentro.

Silenzio.

Mi richiudo piano la porta alle spalle.

Il lume acceso nell'angolo. Un odore sconosciuto nell'aria.

Mi affaccio in cucina. C'è una candela spenta sul tavolo. La cera rossa tutta intorno. Salgo le scale piano.

Silenzio.

La camera da letto. Una valigia aperta. Sulla poltrona dove mi spogliavo, i vestiti di lui. Una brutta cravatta bordeaux buttata sulla spalliera. Guardo la valigia aperta. Ci sono degli scarpini da calcio, camicie alla rinfusa.

Ho il battito nelle orecchie. Mi viene da vomitare. Salgo le scalette per il bagno. Il mio spazzolino è ancora lì.

Rimetto nel lavandino, ma non mangio dalla sera prima e i conati mi gonfiano le vene sulle tempie.

Sciacquo con cura il lavandino e torno giù.

Su una mensola c'è una scatolina da gioiellieri. La apro. Un anello. Un brutto anello per i tuoi gusti. Il nastrino lì accanto.

Silenzio.

Torno nella camera da letto.

Gli angeli che ti avevo spedito sono ancora lì in cartolina.

E la nostra foto? Noi in barca vicini? Sul comodino non c'è. Non c'è più.

Ti vedo preparare la camera per lui. L'attesa. La foto tolta in fretta all'ultimo momento.

Mi guardo intorno mentre sento la nausea che viene ancora a stringermi la gola. Apro la finestra e prendo aria affacciato sui due piccoli abeti.

È una sera limpida, senza luna. Come quelle che ti piacevano tanto. Come quando ci abbracciammo la prima volta.

Ti sento darmi la buonanotte mentre scendo giù nella cabina di poppa. Tu avvolta nel sacco a pelo fuori in pozzetto: volevi addormentarti guardando le stelle.

E l'odore del mare.

Torno giù. Vi aspetterò seduto sul divanetto. In cucina nel lavabo i piatti sporchi della vostra intimità domestica.

Mi siedo.

Spengo la luce bassa che ti illuminava mentre mi leggevi Goethe.

Silenzio.

Rimango lì al buio. Immagino i fari della tua macchina color oro che mi illumineranno attraverso le vetrate. La sorpresa nel vedere le luci spente. La sorpresa nell'accenderle e trovarmi lì seduto con le guance accese, le vene alle tempie.

Non riesco ad andare avanti. Non riesco ad immaginare altro.

Io e lui che ci prendiamo a pugni, che rotoliamo per terra? Tu che cerchi di dividerci?

Poi ti vedo invece. Arrabbiata. Furibonda. Che mi dici di andarmene. Andarmene via subito!

Che scoppi a piangere, mentre lui cerca di consolarti.

Non saprei far altro che togliermi via di lì come un cane rognoso, sporco e bastonato. Con uno sguardo di rasoio per lui.

A un tratto mi sento ridicolo. Tristemente ridicolo.

Riaccendo la luce.

Riappaiono i tuoi libri in fila, i biglietti di auguri riletti mille volte, la striscia di Miguelito in spagnolo. Una premonizione? Le briciole di futuro si annidano nelle pieghe della nostra quotidianità. Adesso anche il fumetto, il tuo corso di spagnolo, tutto acquista senso, sembra essere una traccia chiara di quel che sarebbe accaduto.

Mi alzo.

Sulla tua scrivania i fogli sparsi, il calendario settimanale, la sigla di un volo aereo con l'orario, e mille altri spilli di sospetti inutili.

Sembra un puzzle senza disegno.

Rimango ancora lì in piedi per un po'.

A un tratto un rumore sulla strada.

Il terrore di trovarmi lì con la porta che si apre e i vostri sguardi addosso. Inerme.

Riprendo veloce il casco lasciato in terra.

Esco, salgo in moto e giro la chiave.

La luce del faro taglia la vetrata di ingresso.

Un ultimo sguardo ai due piccoli abeti.

Sulla strada che attraversa la campagna notturna incrocio un'auto color oro in controcorsa.

Chissà se mi hai visto.

Chissà se eri tu.

La mano alzata

Settembre 1994. Alberto ha 18 anni e alza una mano da lontano per salutare il gruppo per sempre, una fotografia da portare via con sé, senza dire addio a nessuno. Rimaniamo incerti e sbandati un centinaio di metri più avanti, ancora uniti da ciò che abbiamo vissuto insieme, alla fine del corso, alla fine dell'estate. Qualcuno prova a richiamarlo. "Albertoooo, ehiiiiiii Albertoooo! Vieniiiii". Lui rimane con il braccio in alto, fermo. Alziamo le mani a salutare, ci sbracciamo. Fa cenno di no con la testa. Piange?
Alla fine lo vediamo sparire inghiottito dalla folla.
Per sempre.

Tra le righe

Lei ha consegnato il suo compito in bella, mentre io mi affanno tra scarabocchi e ghirigori, e il suo è proprio un bel tema: due bambini più marito, una vera famiglia vaniglia, casa cane nonni e tutto il resto.

Lavorano? Certo, entrambi i coniugi, reddito da crociera, tranquilla e sicura.

Impietoso occhio di bue sul mio stato presente (e per quanti anni ancora?): indipendente, single, cioè solo, videomaker, fotografo free-lance, cioè sfigato arrambatore di tutto quel che capiti a tiro e…là, ciliegina sulla torta, ancora a casa da mamma. Tipico caso di maschio italiano, ultima generazione.

Ed eccoci qui, io e lei, vent'anni dopo. Bella è rimasta; anzi, a quella pacatezza di allora si è aggiunta un non so che di riservata serenità che la rende più bella. E distante.

Eh, la maturità.

"Ci facciamo una passeggiata?"

"Perché no"

"Un gelato?" e così, senza fantasia, con un vago senso di colpa generato dalle sue curve a centottanta gradi, che mia nonna definiva "un bel personalino", la seguo nella camminata senza intenzione per le vie del centro.

Saltiamo su tutte le banalità di questo fiume d'anni che ci divide e via, inanelliamo gioie e delusioni, amori e disamori, parenti e contorni familiari. Il lavoro, sospiro d'obbligo, gli studi interrotti, la musica, passione della gioventù sepolta dal bisogno e dal principio di realtà. Insomma la teologia del quotidiano celebrata in tono sommesso tra una leccata alla cioccolata ed una al limone (credevo fosse panna!).

Saliamo su al castello.

"Sai che non c'ero mai stato?" bugia, pensando di farle piacere, ché è sempre gratificante fare il cicerone nella propria città.

Dall'alto tutto ha un ordine, anche il dedalo di viuzze che si inerpicano sulla collina, alto sul porto grande. Di lontano si vede una nave arrivare.

"E tu che mi racconti?" mi chiede con uno sguardo obliquo piegando la testa da un lato.

Vorrei tanto evitarmi la parte del fallito: e gira gira le racconto l'ultima cosa che mi è andata dritta due anni fa, volgendola al presente. Con grande perizia e fatica alchemica riesco a trasformare le mie acque stagnanti

e puzzolenti in un onesto bagno da inizio stagione, uno di quelli freddi, ma che poi viene il sole e vedrai tra un po' che bello!

Scendiamo dalla torre alta da dove si vede tutto anche troppo bene e lei si aggiusta contenta su una panchina: "Ti va se ci fermiamo un po'?"

Mi racconta della sua quotidianità, del suo lavoro sempre uguale, ma non sembra avvilita.

"Le solite cose" con un sorriso tranquillo. Gli affari della ditta del marito che negli ultimi tempi traballano.

E mentre parla, tutto si aggroviglia al gorgo rosso dei suoi capelli ramati che mi trascina ad un passato prenuragico eppure incredibilmente presente. Un'amica comune che sulla neve mi fa: "Sai chi si sposa?"

"È rimasta con la pagnotta nel forno".

Trapassato da parte a parte in cima alla pista nera delle aquile, con gli sci puntati dritti sull'abisso. E sia. Giù nel baratro.

Quanti anni sono passati? Provo a fare il conto sulla pagnotta nel forno.

"E tuo figlio?"

"Andrea? Ha finito il quarto anno delle superiori, ma non sappiamo ancora se ce l'ha fatta".

Ecco fatto, diciott'anni giusti giusti. E ascoltando con sforzata partecipazione i suoi problemi di mamma a tempo pieno, rivedo i miei primi baci sugli scogli, le prime esplorazioni sotto la maglietta e i due seni tondi che mi schizzano tra le mani.

"Beh, non è che vada così male" - fa lei, mal interpretando il mio sospiro - "È che, sai, di questi tempi le preoccupazioni sono tante. Qualche giorno fa hanno arrestato uno che spacciava proprio davanti al liceo di Andrea. Ma ci pensi? E poi guarda, quest'anno gli è capitato un insegnante che come apriva bocca veniva voglia di sparargli" e così mi becco la tirata sulla pericolosità della scuola, della responsabilità degli educatori…

Intanto la rivedo prendere il sole in topless e la prima volta che mi ha chiesto se l'accompagnavo a fare la doccia, fotogramma per fotogramma. Con un minimo sforzo anche la colonna sonora: Neil Young. Le note country di una cultura lontana, semi-politicizzata, che metteva una malinconia struggente da affogare tra baci e carezze proibite. E le belle stelle diamante conficcate per noi in quel tappeto blu notte.

Mi guarda con un punto interrogativo nelle pupille scoprendo il mio sguardo appannato che vorrebbe essere presente.

"Che c'è?" mi fa con una leggera flessione della voce. Potrei mai dirle "Sei ancora più bella di quanto mi ricordassi" senza cadere in un film di Nino D'Angelo?

Mi limito ad alzare le spalle e dire: "Niente, sai, ho anch'io i miei casini…".

Guardo lontano il mare dove i traghetti risolcano le stesse rotte tutti i giorni, due volte al giorno. Cado in un mare di malinconia e solitudine, mentre lei mi parla della figlia più piccola che ha solo tre anni e che quest'inverno all'asilo si è presa tutte le malattie esantematiche; il nonno si è ammalato pure lui dietro alla nipote e a una certa età queste malattie sono pericolose…

A un tratto vedo una stella bassa sull'orizzonte. È Venere, prima a sorgere, ultima a tramontare. Un bel salvagente che mi chiama una battuta semplice e vera: "Ma…te la ricordi la Cassiopea?".

Mi guarda come fa lei, piantandomi bene le pupille negli occhi, come piccozza nella roccia. Arriva subito in cima.

"Sì certo. Era bello sentirti parlare delle stelle. Peccato, non sono più riuscita a trovarle…".

E restiamo così, a guardare giù dall'alto monte della maturità le belle barchette che escono in mare a pescare. In silenzio.

Potrei insegnarle ancora quelle stelle. La guardo di sottecchi. Mi guarda anche lei.

"E tu non hai una ragazza?"

E ora? Cerco di raccontare la mia storia ingarbugliata e irresoluta, incastrando le mie confusioni con qualche segmento di psicologia da supermercato. Non attacca.

"Ma non sei innamorato…" mi rimanda con una leggera inflessione dubitativa.

"Mah…"

"Sai che ho un ammiratore?" e le ridono gli occhi.

"Forse più d'uno" ammicco, ma mi pento subito sulle sue belle labbra improvvisamente serie.

Mi racconta di questo collega che la tampina, che la soffoca; vorrebbe liberarsene, ma non sa come.

"Non capisce, è un mulo! È diventato un'ossessione! Mio marito si arrabbia perché dice che sono troppo ingenua…Poi ora dovrei stare anche più attenta…" e posa una mano delicata sul ventre.

"No, davvero? È in arrivo il terzo?"

"Ancora non si sa se è un maschio"

“Ma qui bisogna festeggiare allora!”

Sorride, sorrido anch’io.

“Oddio, s’è fatto tardi” dice, gettando uno sguardo distratto all’orologio. Mani in tasca a passo fuori ordinanza la seguo per le stradine ripide che pettinano la città, abbarbicata a questo monte in riva al mare.

Arriviamo troppo presto accanto alla moto rossa fiammante che mi ha prestato Riccardo. Sorride timida abbassando appena gli occhi.

“Beh, mi dispiace per allora. Dalle tue lettere mi sembrava che fossi arrabbiato con me”.

Alzo le spalle.

“È che non mi avevi mai scritto…”

“Ma sai, - riprende - poi certe cose,…ad apprezzare le persone si impara col tempo e io ero così ragazzina…”

“Però hai visto? Ti ho ritrovata. Adesso non perdiamoci di vista un’altra volta, se no va a finire che la prossima farai tu il conto dei figli!”

Ride riconoscente e serena.

Parto rombando dietro l’angolo e quel sorriso - dopo tanti anni - mi accompagna ancora.

La camicia di popeline

Apro l'armadio. Il cassetto. Sono in ritardo. Scelgo a caso una camicia. Una delle tante che si affollano alla rinfusa. Camicie di tutti i giorni. Cravatte di tutti i giorni. Giorni di tutti i giorni. Ma stasera ...

Stasera la vado a prendere. Primo appuntamento. Macchina lucida e scintillante. La riga dritta dei calzoni. La lunga striscia bianca al centro della strada. L'olio dell'asfalto nero che scorre sotto le gomme. Mentre mi vesto un attimo di esitazione: tra le tante mi guarda la camicia di popeline. È lì in un angolo, nascosta e protetta da altre ordinarie camicie di cotone. Aspetta la buona occasione. Certo la prima sera...No. Evitare. Primo appuntamento in doppio petto scopre le carte subito. È una camicia da tenere di riserva, una cartuccia da sparare più in là, in acque più sicure.

Leggero vuoto allo stomaco che sale fino alle ascelle. Non è nausea, non è dolore: è il capitolo che si chiude. Mi distraggo un attimo e sono passati cinque anni: oggi mi laureo. Fino all'ultimo una lotta tra battiture a macchina, correzioni, copie e rilegatori. Poi di colpo il lavoro è fatto, compresso in un volumetto. I giorni di biblioteca, di archivio, di istituti e sovrintendenze sono condensati là.

La camicia di popeline aspetta silenziosa. È sicura: il suo momento è arrivato. Solita esitazione, poi pago il pedaggio della superstizione, l'ultimo aggancio con un presente evaporante, profumato già di ricordi: il solito spezzato sul blu, la mia divisa da esame.

Stanotte non sono riuscito a dormire: domattina il colloquio con il direttore del personale. Tutto quello che ho fatto finora non conta niente, conta solo domattina. Conta presentarsi bene, piacere, convincere, sedurre. Già. Ho le mani sudate. "Buongiorno, sono Maurizio Perfetti, si ricorda ... abbiamo parlato per telefono". Sorriso Durban's. Voce impostata davanti allo specchio: non ce la farò mai. Non sono capace. Eppure è tutto qui. Se comincio a mangiarmi le parole è la fine. Te lo immagini un giornalista che balbetta? Che figura ci faccio?!

Via pelo e contropelo. Una rasatissima freschissima penna, caro il mio direttore, una delle più aguzze affilate sottili argute penne di Roma e provincia! Burp. Aspetta solo un cenno e sarà vostra, pronta a combattere le vostre mille battaglie, a sparare per voi le sue cartucce di inchiostro. Basta un suo

cenno. Una parola. Lo vedo assestarsi nella grassa poltrona di pelle dietro la massiccia scrivania di noce lucido. Gli occhiali a metà naso, sguardo obliquo. Occhi azzurri, gli occhi dei direttori sono sempre azzurri, pronti a scavarti l'anima.

"Perfetti? ... Uhmm" si tocca la barba neghittoso.

È la fine. Lo sapevo non gli sono piaciuto. Gli è bastato uno sguardo. Quanti ne avrà visti di disperati sfigati come me che bussano a tutte le porte del creato? Psicologia da direttore. Cinquant'anni a vagliare occhi e penne di tutti i calibri. Figurarsi! Uno delle migliaia di laureati senza futuro.

Ci penserà certo, chiameranno senz'altro, se hanno bisogno di me. Sì, tra una trentina d'anni magari. O se, per un caso fortuito, muore la redazione in blocco per una cena a base di funghi avvelenati, dal sottoscritto naturalmente.

Sorriso di circostanza? Macché. A trentadue denti, franco e leale! Non si sa mai. Chissà, un giorno ... si ricorda meglio una persona simpatica. Meglio che non si senta in colpa.

Molto ingenuo: lui sentirsi in colpa?! Le pulcette come te se le toglie di torno in sette minuti. Sette minuti esatti. Scommetto che se riapro la porta già s'è scordato il nome. E mi ci volevo mettere pure la camicia buona. Mavafangh!

Eccolo è arrivato il gran giorno: oggi mi sposo. È tutto pronto: confetti e bomboniere, prete e chiesa.

In salotto c'è qualcuno che scatta fotografie con i parenti.

Gli amici di sempre mi passano a prendere tra poco. Uno sguardo ai libri e alle carte che hanno descritto e inquadrato la mia vita. I trofei sportivi, la musica e l'arte, la collezione di francobolli, tutti i giochi che gli adulti inventano per rimanere bambini.

Apro il cassetto delle camicie per prendere quella nuova e tracimando viene fuori lei, la camicia di popeline. Un po' sgualcita per essere rimasta troppo tempo nel cassetto. Quasi quasi...

È un attimo: la provo. Mi ci metto il papillon, la giacca, il fiore all'occhiello. Oddio, non farebbe neanche una brutta figura. Anzi. Toc toc. Mia madre bussa alla porta. "Sei pronto? Guarda ch'è tardi! Che figura ci fai se arrivi dopo la sposa?" Velocissimo mi sfilo gilet, papillon e camicia di popeline; per mettermi quella nuova.

È nato.

Non ci credevo, non ci ho creduto fino all'ultimo.

Quando Carla si è girata nel letto e mi si è accoccolata vicino, ero perduto nel grande sertão di Guimarães Rosa, su e giù coi suoi jacunços affaticati e inariditi, crudeli e innamorati, disperatamente senza meta.

Cavalcavo a fianco di Riobaldo nelle pampas latinoamericane, all'attacco di qualche villaggio.

Arroccato nella mia lettura, assordato dalle grida dell'assedio, neanche ho sentito.

Lontano quella vocina di miele mi diceva qualcosa, qualcosa che era più d'un mese, che forse...anzi era sicuro.

Le mie mura si sono sbriciolate. In un attimo. Rotolate in un abbraccio tenero.

Ed ecco al giornale lo squillo del telefono, la corsa in clinica con a fianco Stefano versione "forse è meglio se guido io". Ma proprio oggi mi doveva toccare il pezzo sul sindacato e lo sciopero dei metalmeccanici?

Son tutti là nell'atrio, nonni, suoceri e parenti vari. Mi si fanno incontro a grappoli, mi brancano, mi abbracciano, mi stropicciano. Allora? Eh? Sei contento? E fatti vedere! L'hai già visto? Lo vuoi vedere? Hai visto Carla? Beh adesso è stanca, lasciamola riposare.

Glissando zio Giovanni infilo il lindo corridoio del reparto ostetricia.

Sì, ma stavolta voglio fare le cose per bene. Luca. Ti starò al fianco, non davanti, per aiutarti a crescere. E quando vieni a casa mi metto pure l'abito da sera, toh, quello che piace a Carla; magari con la camicia bella.

Sono in platea: il buio della sala è completo, neanche le luci di sicurezza. Il buio dell'attesa. Qualche colpo di tosse d'assestamento e vago imbarazzo. È la prima replica di una contestata opera prima sul recente conflitto europeo. Una spruzzata di impegno mi dà un tono da intellettuale che non mi dispiace.

Ci ho portato Manuela dal nome ad onde, come il corpo che porta a spasso. È l'iniezione di giovinezza e vanità che un uomo della mia età si permette lontano dagli occhi specchianti della moglie e distratti dei figli.

Sono due mesi che la corteggio al giornale. Arrivata da poco l'ho introdotta e protetta sul terreno minato della redazione. I consigli esperti sugli errori banali dei principianti, le regole d'oro per un buon articolo, l'attenzione costante a non 'bucare', le persone da conoscere e quelle da evitare, come trattare col direttore, che tono usare con i capiredattori e via via tutto quello che doveva sapere.

È una mia creatura, me la guardo. Stasera poi una cena romantica al "Canto del riso" sul fiume e un salto tra le lenzuola fresche e tese di bucato a casa sua.

Lo spettacolo sta per iniziare; ancora qualche secondo...inizia la musica. Manuela mi si appoggia con la testa sulla spalla. Chissenefrega se me la sporca col rossetto, tanto non è di popeline e ci posso dare una pulita nel lavandino della toilette durante l'intervallo.

L'altro giorno stavo sbracato davanti al televisore con l'occhio che pascolava tra telegiornali e pubblicità senza soffermarsi su nulla, ipnotizzato dalla noia, il cervello lontano.

Da quell'ininterrotto brodo di immagini mi ha staccato il leggero ticchettio della pioggia sulla finestra. L'ho aperta, ed ecco istantaneo il fresco profumo della giovinezza mi aggredisce alle spalle: quando a primavera si usciva nelle prime domeniche di sole a giocare a pallone nei prati, la terra ancora bagnata. E mi è venuto incontro il ricordo sleale del primo appuntamento con lei, la timidezza, l'indecisione nel vestirmi. Così mi è presa la voglia di provare la vecchia camicia di popeline, ancora intatta, destinata ad un appuntamento che non è mai arrivato.

L'ho cercata un bel po' nei cassetti giusti e in quelli sbagliati, negli armadi e nelle cassapanche.

Quando è tornata mia moglie ed ha visto il parapiglia che avevo combinato, mi ha guardato stanca e m'ha detto: "Ti sei stranito da solo a casa?" Così ho passato un po' di tempo, mentre continuavo a cercare senza intenzione, a spiegarle cosa stavo facendo.

Ad un tratto l'illuminazione mentre si toglie il soprabito. Distrattamente: "La camicia", m'ha detto, "la camicia di popeline, quella bianca da smoking". Ecco che le rivoglio bene. Da bravo, meticoloso psicologo di noi stessi che è il consorte, mi era andata a pizzicare quel ricordo. Già le volevo bene di nuovo per tutto quello che aveva assorbito di me. E allora?

"L'ho vista addosso a Luca che usciva".

"Luca?"

"Sì. E' andato in piazza con gli amici a tirare due calci al pallone".

La bilancia dei guai

Fortunato nacque settimino a febbraio, che faceva un freddo da ammazzare i muli, in quel paesino laggiù sulle colline.

Finì presto di andare a scuola, appena poté aiutare il padre a fare legna; questo fu poi un privilegio sui fratelli più piccoli che invece la vecchia maestra non la conobbero mai.

L'anno non me lo ricordo, ma il periodo era senz'altro lo stesso; ed il freddo anche.

Un giorno venne da me e mi disse che nei boschi aveva trovato un piccolo tesoro. Mi portò nei campi il giorno dopo perché non ci credevo, con uno strano oggetto sotto braccio avvolto in un panno.

Ci rimasi secco: era una bilancina. Una di quelle che si usavano in farmacia con i due piatti e i pesi. Non mi sembrava poi un gran tesoro, e gli dissi di riportarla a chi l'aveva presa, ché la foglia ormai l'avevo mangiata e non credevo più alla storia dei boschi; ma insistette, si arrabbiò e non voleva che la toccassi perché diceva che con quella bisognava saperci fare, che non era come in farmacia, ché ogni pesino aveva un valore particolare.

Fortunato l'avevo sempre pensato un ragazzo posato, magari un po' strano, un po' solo, ma quella volta credetti che gli avesse dato alla testa il lavoro nei campi e ringraziai il Padreterno di avermi messo dietro un tavolo coi libri sopra.

Lo vedevo maneggiare la bilancina come una reliquia, attentissimo ai pesi, non osava toccarli.

Allora m'arrabbiai e gliene dissi di tutti i colori, che non si perde tempo dietro ai grulli, che avevo anch'io il mio da fare allo studio, che in paese queste storie tanto prima o poi si venivano a sapere, e allora tanto peggio per lui.

La bilancina sottobraccio, rimase lì a guardarmi come uno scemo, con le mani in tasca; ma quando feci cenno d'andarmene mi corse dietro, mi pregò d'ascoltarlo, che non ce la faceva più a tenersi dentro questo peso.

Era andata che un giorno ch'era fuori a fare legna, l'autunno passato, aveva trovato sotto un albero la bilancina e i pesi. Era nuova, sembrava uscita dal negozio proprio allora. Senza dir niente l'aveva presa e portata a casa: sperava di rivenderla. Aveva però avuto paura a farlo subito e aveva aspettato un po'.

Mi ricordavo della volta ch'era bruciata la fattoria di Fernando? Beh, neanche lui ci aveva fatto caso quella volta, ma giocando coi pesi glien'era rimasto uno da 70 grammi su un piatto. E la vacca che aveva nella stalla?

Che neanche il veterinario ci aveva capito niente? Fu proprio quel giorno che cominciò a sospettare qualcosa, perché anche quel giorno sul piatto di sinistra, badassi bene: di sinistra, c'era un pesino di 20 grammi. Proprio così: un pesino.

Non che fosse superstizioso, anche se in casa aveva l'aglio sulla porta, ma era successo più e più di una volta: la malattia di Maria, il crollo della casa vecchia fuori paese, i due conigli morti di PierGiuseppe.

Mi scrutava ora con la testa piegata da una parte e aspettava che dicessi qualcosa; guardandomi le unghie lo presi sottobraccio e gli dissi di non preoccuparsi, che non l'avrei detto a nessuno, neanche nelle preghiere al Padreterno, ma che venisse il giorno dopo alla stessa ora, lì dov'eravamo e di portarsi dietro la bilancina. Qualcosa avremmo fatto per liberarcene, se era tanto pericolosa.

Avevo cominciato a non sperarci più, quando lo vidi arrivare dai campi col suo fagottello sottobraccio e l'aria guardinga. Gli presi la bilancina ancora avvolta nel panno e gli dissi dritto negli occhi quanto voleva.

Fortunato fece la faccia furba e si riprese il fagotto. Scosse la testa: "Questa rimane a me, l'ho trovata io, è mia, non la vendo". Mi salì il sangue alla testa; minacciai di andare a ridirlo in paese, a sora Maria, a compare Fernando e a tutti gli altri, di rovinarlo, che non avrebbe più potuto lavorare quella terra neanche gratis, mi bastava un cenno, due parole a chi sapevo io!

Se ne stette mogio a guardarmi di sotto in su, poi mi allungò la bilancina, svolgendola dal panno. Finalmente! I soldi dopo, si fidasse, domani, stesso posto stessa ora.

* * *

0Son passati cinque anni da quella volta; con molta pazienza ho imparato ad usare quel magnifico oggetto.

Inizialmente le disgrazie avvenivano così a caso, senza che io potessi esercitare alcun potere su di esse; pian piano ho cominciato con dei piccoli esperimenti s'intende, ho imparato ad usare i due piatti, ho comperato altri pesi, in modo da averne di tutte le misure; ho annotato tutte le possibili combinazioni e le conseguenze derivanti dall'associazione dei pesi tra loro e le relazioni tra questi e la posizione sui piatti. Ho annotato tutto su dei quaderni che conservo gelosamente in un cassetto e li consulto segretamente, da solo.

Due anni fa però mi accorsi di quanto fosse limitato il potere della bilancina; fu allora che mi venne la grande idea.

Cominciai col comprare una bilancia più grande e a porla vicino a quella che ormai per me non aveva più nessun segreto, o quasi.

Per la verità all'inizio non è che succedesse niente; anzi notai che la bilancina cominciava a perdere qualche colpo, le disgrazie non arrivavano più con la puntualità cronometrica per la quale erano state predisposte e spesso non corrispondevano in pieno alle richieste fatte.

Accadeva così che quel che doveva essere la perdita di una spilla della contessa, divenisse la perdita di una pentola per una contadina.

Mi ci volle un po' per raccapezzarmici, ma pian piano imparai anche a disporre la bilancia più grande rispetto alla prima in modo che gli effetti fossero quelli desiderati, anzi ... potenziati.

Cosí la bilancia acquistata da un rigattiere si caricò dei poteri della prima, maggiorandoli.

Presi bilance sempre più grandi e sofisticate, il numero dei pesi aumentò a dismisura: ormai ero davvero esperto e qualsiasi ora era adatta alla stesura del manuale: un compendio di nozioni che illustrava i complessi meccanismi delle bilance con allegate le mappe ragionate dei piatti.

Ma quando già cominciavo a considerarmi l'artefice delle gioie e dei dolori altrui, proprio allora tutte le bilance, a cominciare dalle più piccole, iniziarono a non obbedirmi più.

Provai e riprovai, comperai nuove bilance, sostituii tutti i pezzi delle vecchie, e analizzai le mie ultime mosse, i quaderni fitti di appunti sui quali per anni avevo annotato le mie osservazioni. Niente da fare. Le bilance erano impazzite, svolgevano il loro compito da sole, senza che il mio intervento riuscisse a modificare qualcosa, ad incidere, sia pur di poco, sull'azione ormai indecifrabile e misteriosa.

Sempre più spesso mi capitava, tornando a casa, di trovare su qualche piatto pesi spostati o aggiunti, e a volte oggetti di tutti i tipi.

Disperato provai infine a disfarmene, ma non c'era nessuno disposto a comperarne una. Qualcuna alla fine riuscii a darla via, ma solo nel mio studio ne avevo una dozzina.

Neanche il rigattiere le voleva perché, diceva, erano oggetti difficilmente smerciabili.

Cominciai a smontarle e a riporre i pezzi negli armadi; avevo il fondato timore che potessero rivoltarmisi contro. Ma incredibili a dirsi: le ritrovavo montate, ognuna al suo posto!

Intanto i piccoli, ma sempre più frequenti incidenti casalinghi, mi confermavano nel timore di possibili rappresaglie senza alcuna logica.

Ora sono lì che barattano tra loro pezzi e pesini, piatti, meccanismi e ruote dentate, nel buio di armadi e credenze. Ed io, maledizione, non posso farci niente.

La consecutio temporum
(correlazione tra i tempi)

'Il tempo va così veloce che non passa mai'
Rolando, il mio compagno di banco

Alla notizia che la vecchia mongolfiera - la temuta professoressa Scardacchi - ci avrebbe graziato della sua presenza, che per una volta il buon Dio ci aveva ascoltato e per quel giorno niente interrogazioni di greco e latino, niente vittime sacrificali di piccoli capretti sull'altare della cattedra, la classe non riuscì a contenersi. Nemmeno la voce stridula di Rosaria, la bidella del nostro piano, per metà seria e metà divertita, riuscì a trattenerci. Mentre c'era chi saltava nei corridoi, tra le file dei banchi, chi si abbracciava come un soldato sopravvissuto al ritorno da un assalto fuor di trincea, chi semplicemente gridava come se avesse appena segnato il gol decisivo dei mondiali di calcio, Rosaria ci rimproverava con gli occhi che le ridevano e si capiva benissimo cosa pensasse. Alla fine, dopo qualche tentativo sempre più blando di calmarci, se ne andò con le solite false minacce di chiamare insegnanti altrettanto terribili o, peggio, il preside.

A quel punto la classe si frantumò in piccoli gruppi e l'effervescenza a poco a poco andò acquetandosi in attività alternative e chiacchiere di sport, amori e motori. Qualcuno tentava anche di impegnarsi a discutere qualcosa sulle elezioni del Consiglio di Istituto, ma più per darsi un tono da grande rispetto agli altri, che per reale convinzione politica. In genere i ragazzi, in decisa minoranza, si coagulavano in piccoli assembramenti, pronti a sanguinose partite di battaglia navale, subbuteo artigianale, partite di calcio giocate con le dita e minuscole palline di carta sui banchi che nella fantasia diventavano gli stadi del Meazza, dell'Olimpico e del San Paolo. Riccardo, il primo della classe, sfoderava una mini scacchiera e giocava con Andrea, sempre in competizione su tutto, a cominciare dal profitto scolastico, per finire a Simonetta, che si divertiva a vederli accalorarsi per un niente, inconsapevoli della vera ragione delle loro continue scaramucce: la sua attenzione.

Un altro gruppetto di ragazze si dedicava al trucco, all'analisi dei tagli di capelli, alla bellezza delle scarpe a punta tornate di moda ed altre amenità. Gli irriducibili, pochi in verità, si accanivano in un disperato tentativo di concentrazione su problemi di matematica, consci che la mattinata non sarebbe finita così, che prima o poi il professor Marescialli sarebbe arrivato, con la piega

amara del suo sorriso e il registro personale rosso sotto il braccio. All'ultimo banco c'era poi qualcuno che cantava una ballata di un cantautore di sinistra. Un gruppo decisamente più nutrito si stava organizzando ad una sortita all'aperto, per guadagnare il campo sul retro della scuola e giocare una partita di calcetto improvvisata.

In questa buriana brulicante a un certo punto la porta della classe si aprì. Non ce ne rendemmo subito conto, almeno non noi che eravamo in fondo alla classe, e comunque affacciati alla finestra nel tentativo di lanciare una busta piena d'acqua su un tipo dell'ultimo anno che veniva spesso a sfotterci insieme ai suoi amici.

Avanzò senza guardarsi intorno e arrivò alla cattedra. Posò lì una vecchia cartella di cuoio consunta dagli anni. Si sedette, aggiustò la sedia, torcendo appena il collo per aggiustarsi la cravatta.

"Buongiorno", disse piano. Gli rispose qualche voce dal primo banco, assorbita dal tessuto di grida e schiamazzi vari.

L'uomo aveva un completo avana, una camicia celeste troppa larga, da dove il collo sembrava emergere come la testa di una tartaruga dal carapace. Aprì la cartella di cuoio slacciando le due cinghiette frontali: un relitto, in cui custodire tesori nascosti da offrire con parsimonia e attenzione alle sue legioni di studenti di tempi passati. Tempi in cui il passo di un professore nei corridoi avrebbe fatto rintanare una classe nei banchi, ad occhi bassi, pronti a scattare in piedi al suo ingresso.

Ora nessuno ci faceva veramente caso, anche se allertati via via dalla sua presenza; i gruppi però si facevano più guardinghi, attenti a non perdere il privilegio di quella libertà appena conquistata, ma allo stesso tempo ancora spericolati nell'impegno delle loro attività alternative.

Certo a poco a poco quella presenza ebbe l'effetto di una lenta progressiva bassa marea, e il mare, in effetti, iniziò a ritirarsi. Qualcuno rientrava nei banchi, alcuni si sedevano, come senza intenzione, giusto perché si trovavano la sedia vicino. Il vociare di chi giocava lentamente perdeva forza e volume.

Il vecchio professore rimaneva seduto e, dopo aver disposto sulla cattedra due libercoli rilegati di qualche autore classico, firmato il registro e posata la stilografica, rimaneva a guardare fuori gli alberi che scoppiavano di verde primaverile. In silenzio.

Ad un tratto, come risvegliandosi lentamente da un letargo interiore, si schiarì la voce, posò sulla classe i suoi occhi di un celeste acquoso e ripeté il suo "Buongiorno", con una gentilezza lontana ed un tono sommesso che però

dovettero colpire l'attenzione dei più, tanto che a mano a mano nella classe si distese una specie di silenzio rispettoso, un vago brusio d'attesa.

Con un filo di voce ci disse quel che già sapevamo: la nostra professoressa di lettere, il nostro incubo quotidiano alimentato dal piccolo barattolo in cui teneva i numeretti da estrarre a caso per le interrogazioni, quel giorno non sarebbe venuta. Lui l'avrebbe sostituita con quell'ora di supplenza. Chiese gentilmente se volevamo che ci spiegasse qualcosa, se c'era un argomento che forse non avevamo capito delle lezioni o che volevamo ripetere.

La classe lo guardava come una sorta di marziano: un innocuo, disarmato extraterrestre che ammetteva la possibilità che noi potessimo non aver capito, e non semplicemente che la nostra ignoranza dipendesse dall'essere 'una manica di fannulloni maleducati', come ci ripeteva la Scardacchi. L'anziano professore aveva tempi e modi diversi e ci svelava una realtà diversa: i professori di lettere non erano tutti come la 'mongolfiera', noi non eravamo solo degli screanzati fannulloni, e forse c'era addirittura un modo diverso di imparare quelle nozioni che cercavamo di mandare a memoria senza capirne la ragione.

A tutto questo si accompagnava l'immagine di una persona forse troppo mite, lontana anni luce dalla nostra vitalità ormonale. Ci appariva come depresso o demoralizzato, con tempi che si adeguavano al suo respiro lento, così diversi dalla cadenza delle lezioni cui eravamo abituati, con virate repentine dall'aoristo passivo alle guerre macedoni, dai *Promessi Sposi* allo studio dell'Indonesia, dalla dimostrazione dei teoremi di Euclide a Geoffrey Chaucer, il tutto inframezzato da un bombardamento di compiti in classe e interrogazioni per cui tra noi, compagni di classe, aleggiava uno spirito cameratesco di soldati al fronte.

In questo clima sospeso di sconcerto Donatella, che era da sempre al primo banco, avanzò una richiesta di spiegazioni: la consecutio temporum. "Se va bene anche agli altri, naturalmente" aggiunse girandosi di tre quarti a guardare la classe alle sue spalle.

Ci furono attimi di silenzio. L'argomento era abbastanza recente e rappresentava, anche nel nome, un osso duro che pochi avevano avuto il coraggio di masticare fino in fondo senza rompersi qualche dente. Qualcun altro, forse più per spezzare il silenzio che per reale convinzione, qualcun altro per vedere se davvero c'era modo di cambiare prospettiva rispetto a quel cui eravamo abituati, aggiunsero il loro timido appoggio a Donatella.

Il professore abbassò leggermente la testa, in un paziente cenno di assenso e si tirò su dalla cattedra. Si riavviò i radi capelli bianchi. In silenzio si avvicinò alla lavagna e iniziò a disegnare una griglia di rettangoli e quadrati che andava poi riempiendo via via. Alla fine si materializzò davanti a noi uno schema semplice che il professore spiegava con esempi chiari, in modo lineare. Sembrava improvvisamente di vedere le cose dall'alto, seguendo un disegno sicuro e incontrovertibile, elementare. Il rapporto tra presente e passato, tra passato e futuro assumeva contorni definiti, logici, rassicuranti.

Nel frattempo qualcuno iniziava di nuovo a distrarsi, a riprendersi i suoi spazi di gioco e libertà, rimandando la 'consecutio' a qualche pomeriggio di disperazione per un compito troppo difficile. In fondo era fantastico dare sfogo alle energie da tanto represse in quei pochi metri quadrati di aula trasformato in uno spazio dove poter respirare senza incubi.

Così il brusio riprese lentamente a crescere di volume. Qualcuno chiese di uscire con la scusa del bagno o dell'elezione del Consiglio di Istituto. All'epoca uno spartiacque ideologico divideva i 'compagni', con eskimo e borsa di Tolfa a tracolla e ai piedi le Clark's, da chi portava un cravattino, i camperos e un trench o un loden, automaticamente definiti 'fasci'. Tutto era necessariamente spaccato tra destra e sinistra. Il taglio di capelli, il motorino e il vestiario costituivano un linguaggio decisivo per dichiarare da che parte si stava. Chi era semplicemente legato a qualche forma di spiritualità veniva tacciato di avere legami con la CIA e il Vaticano, di oscuri traffici per il potere. Vivere una storia romantica con un coetaneo era visto come un peccato di chiusura piccolo borghese, perché bisognava essere impegnati, orientati alla nuova società, al nuovo mondo da costruire. Quindi l'amore, lo sport, la musica, tutto doveva essere diretto a questo scopo. Erano anni di lotte viscerali che sembravano annunciare grandi cambiamenti. Così anche le elezioni del Consiglio di Istituto assumevano i contorni di una campagna elettorale reale, dove ad essere in gioco sembrava ci fosse la vita di una nazione, la democrazia stessa.

Nel rivedere le foto degli studenti del 1968-69 e quelle del 1969-70 sembra di passare dalla Terra alla Luna: nelle prime gli studenti sono tutti in giacca e cravatta, composti e disciplinati con il professore al centro, Dio incontrastato del sapere, nelle seconde i gruppi classe sono sgangheratamente disposti sugli scalini esterni del liceo, in jeans e magliette a maniche corte, minigonne, maglioni a righe e calzettoni, capelli lunghi e scarpe da ginnastica; i professori sono di lato, quasi una presenza estranea e mal sopportata.

Chissà da che mondo era partito quel prof, e cosa gli doveva sembrare di quel delirio tripudiante di ragazzini pieni di ormoni, di slogan politici e collettivi, di motorini che ingombravano il cortile d'entrata, arrivando quasi dentro l'atrio, e a che mondo sarà approdato poi.

Certo è che il susseguirsi delle età ha una sua poesia, un'elegia malinconica, nel canto sempre nuovo eppure così uguale delle generazioni delle foglie di Omero.

Allora non sapevo che quei versi parlavano di noi, e di lui.

Ci pensai tanti anni dopo rileggendo una pagina di Hermann Hesse: un vecchio enorme castagno che accoglieva sotto i suoi innumerevoli rami le generazioni degli studenti che andavano e venivano e si avvicendavano di generazione in generazione, come le foglie e le stagioni.

Ma allora.

Allora suonò la campanella della fine della lezione. Il vecchio professore accennò un saluto chiudendo la sua borsa di cuoio e facendoci gli auguri per i nostri studi. E lo vidi scivolare fuori dall'aula, trascinato via dalla corrente di studenti vocianti nei corridoi della ricreazione, inghiottito dalla tromba delle scale.

Il giorno prima

A Jolanda
A Damien Rice

Quella mattina era finalmente libero in una bolla sospesa. Dopo anni di fatiche senza confini, come una gabbia spazio-temporale senza sbarre, incalzato da scadenze continue e rimandi, annaspando nella povertà, nelle necessità quotidiane, conoscenze casuali, conoscenze professionali, le scale dell'università, del Forster's Court, l'orologio a pendolo di legno, ottocentesco, fermo come un monito. Anni di studio e di lavoro a testa bassa, gli occhi fissi alla tastiera di un computer, nel labirinto di tazze di the e di junk-food e cioccolate prese insieme a un 'roll' fritto alla stazione della metro. Qualche amico, qualche lieve conoscenza nel cammino, i 'flatmates' di ogni nazionalità passati come brevi compagni di viaggio, nei vari traslochi da un appartamento all'altro. Il lavoro al laboratorio di restauro, il lavoro all'università, i volti degli studenti che scorrevano negli anni. Poi il ritorno in Italia. La salita improvvisamente più ripida, dove quegli anni stranieri sembravano sempre più un sogno, una parentesi destinata a rimanere aperta per sempre. Le sudate nel letto con il terrore di non farcela, di avere buttato tutto nel cesso senza nemmeno accorgersene. Oddio no. Quel sogno ricorrente di una salita di fango dove la sua macchina continuava a slittare senza arrivare mai da nessuna parte. L'incubo di salire su una tangenziale e scoprire che l'asfalto era solo una sottile sfoglia di niente che si poteva alzare con la mano. E sotto il vuoto ed un salto di decine di metri. L'ansia del risveglio tutto sudato.

Poi gli anni di lezioni con Iolanda con cui rivedere parola per parola ogni paragrafo, i corsi di Inglese, il tentativo di aggrapparsi a qualcosa, a qualcuno, per non cadere in quel baratro. La distanza, il sentire che quella maledetta bestia non poteva non poteva non poteva succhiargli il sangue e mangiarsi un pezzo di vita così grande, non poteva vincere, non poteva vincerlo! A testa bassa, tirando su la forza e la testa dai nervi allo stremo, quando pensava che non ce l'avrebbe più fatta. Un'intera estate chiuso in una stanza di 4 metri quadri, occupata tutta da una scrivania e tre librerie colme di libri e fotocopie. Unica distrazione un caffè alle 23. Il sogno di un documentario completo in un angolo. Tutti quei soldi per l'attrezzatura e tutte le tasse, le 'tuition fees', il tempo, l'affitto e le metropolitane. Un buco nero, una maledetta voragine che continuava a succhiare tutto come se lui fosse solo un osso da spolpare

fino alla paralisi. Quella mattina che si era svegliato con la faccia bloccata a metà, l'occhio sinistro fisso e aperto con la palpebra alzata. La sensazione di non essere più padrone del proprio corpo, di non vedere più, se non da dietro un vetro smerigliato. L'orrore di sentire che il corpo era uno schiavo ribelle, un prigioniero che era scappato e lo aveva lasciato solo.

E ora? La paura davanti all'astrusità della burocrazia sanitaria, la paura e il terrore davanti all'impotenza della medicina, all'insipienza e alla disumana freddezza della tecnica.

Anni che si schiacciavano in due giorni e due notti solitarie chiuso ad una scrivania e un computer, in una lotta contro il tempo. Il respiro corto dell'ultima scadenza, senza possibilità altre che quelle di farcela. Il ricatto dell'ente che gli aveva elargito una borsa di studio, del dipartimento che avrebbe subìto uno stop alle possibilità di riceverne altre, l'ombra minacciosa del fallimento che diventava una coltre densa e spessa, nera come quell'ultima notte rimasto sveglio a riscrivere e correggere la bibliografia.

La mattina aveva consegnato tutto alla stamperia. Pagato. Mangiato qualcosa all'angolo, come aveva fatto negli anni passati, con pochi spiccioli in tasca, quando doveva decidere se prendere la metro o mangiare un panino. C'era finalmente un cielo e un po' di sole. Guardava in alto e si sentiva leggero. Un peso nel cuore pensando a lei in Italia, lontana, anche se così vicina e intima, pur senza mai un bacio né un abbraccio. Una telefonata piena di silenzi e parole strozzate.

Era fatta. Ora bisognava solo aspettare. Tutto era nelle mani di chi doveva coagulare quel lavoro di sette anni in un oggetto di carta, di 90.000 parole e decine di figure e foto.

L'aveva sentita rimanere in silenzio, senza più poter parlare. Qualcosa che somigliava al pianto. Aveva una pietra dentro il cuore. Avrebbe voluto abbracciarla, affondare la testa nei suoi capelli e perdersi nel suo odore, respirare con lei quell'aria diversa. Invece. Invece si sentiva ubriaco e il letto lo accolse come un samaritano amichevole e solitario. Gli sembrò di sprofondare lentamente in una terra soffice e cedevole. Buio e pesante.

Quando si svegliò erano passate diciotto ore. Era di nuovo mattina, frizzante e nuova. Non aveva niente da fare se non aspettare. Il giorno dopo avrebbe ritirato la tesi di PhD e consegnata al 'Registry Office'. Poi un aereo lo avrebbe riportato al punto di partenza. Sarebbe stato restituito alla routine da ora e per sempre.

Ma oggi, oggi aveva un giorno di vacanza - l'unico - di sospensione assoluta, dopo anni, senza responsabilità, senza più peso.

Guardando l'azzurro del cielo si ricordò di tutti gli anni in cui l'aveva visto come una coltre di metallo grigio e depressogeno. Quell'azzurro gli parlava una nuova lingua. Realizzò che in tanto tempo non aveva visto null'altro che la metropoli, la London operosa che - come aveva ben detto Enrico - ti faceva correre. Ci aveva messo poco a ritrovarsi come un criceto a correre anche lui e a capire, muscoli e ossa, quelle parole.

Non aveva mai visto nient'altro. E gli venne in mente la costa.

Alla stazione di Waterloo prese il primo treno per Plymouth, dritto verso il mare.

Avrebbe voluto vedere il mare. Il mare della Manica. Si trovò dinanzi ad un museo marittimo con la nave di Nelson e passò metà giornata tra memorabilia e storie di battaglie e curiosità, perdendosi dietro una storia ottocentesca di valori assoluti e sacrifici di uomini rudi abbastanza da sopportare mal di mare e proiettili allo stesso tempo, e morire, se necessario, per una bandiera.
Ma il richiamo del mare non era saziato. Chiese dove fosse, dove ci fosse una spiaggia.

C'era una stazione di pullman lì vicino, l'unico posto che sembrasse avere la possibilità di una bussola. Un numero e un bus, mentre il cielo ingrigiva denso e scuro. L'autista aveva una barba nera, folta, cresciuta così, senza direzione. Era tatuato sulle braccia e sulla nuca, e con le catenine al collo sembrava potesse alzarsi da un momento all'altro dal volante, urlando, con un coltello in mano dopo essersi versato in gola l'ultima pinta di birra. Con gentilezza invece gli disse di aspettare, che gli avrebbe indicato il punto più facile da dove raggiungere il mare.

L'autobus trottava lungo un argine di erba e sabbia che sembrava perdersi all'infinito. Rimaneva perciò accanto all'autista che sembrava concentrato verso un punto lontano, mentre canticchiava una qualche aria incomprensibile. La gente saliva e scendeva alle fermate perse nel nulla. A un tratto, senza preavviso, gli disse di scendere.

"Here? Sure?" e l'autista annuiva sorridendo indicando un punto al di là della strada.

L'autobus ripartì e diventò in un attimo un piccolo punto grigio inghiottito dal grigio più scuro all'orizzonte. Attraversò la strada, stringendo il giornale raccattato sul treno. Si inerpicò sull'argine puntando le mani sulle ginocchia, mentre si faceva forza per superare l'erta. Ed eccolo il mare, che accarezzava una spiaggia di sassi e alghe verdastre. Un odore di marcio e di freddo insieme lo avvolse, insieme all'umidità e alla vista di quell'acqua ostile. Guardando quel verde si accorse che era diverso dal mare che aveva

sempre conosciuto, e non solo per il colore. Come un fiume scorreva veloce da destra a sinistra. Si avvicinò piano come davanti ad una belva feroce. Si tolse le scarpe e arrotolò i pantaloni. La spiaggia era deserta e bagnata, piena di alghe verdi e marroni, sassi e conchiglie.

Imponente.

In lontananza baracche di legno.

Si avvicinò ancora. Timidamente toccò quell'acqua. Un'acqua fredda e straniera, opaca. Immerse i piedi con circospezione. Pochi centimetri e già non si vedevano più. Rimase un po' a guardare i piccoli mulinelli che si formavano attorno alle caviglie, mentre l'acqua continuava a scorrere come un fiume cattivo. Il fondo era di piccoli sassi e conchiglie e le alghe aumentavano quel senso di vischiosità e putredine che non aveva mai provato.

Alla fine il freddo e il vento che si stava levando lo decisero. Uscì dall'acqua e si asciugò con le mani. Si rimise le scarpe e le calze e iniziò a camminare lungo la battigia, in direzione opposta da quella da cui era venuto con l'autobus.

Intanto il cielo si era andando incupendo sempre di più e iniziavano a cadere gocce di pioggia pesante. Avanzava sempre più a fatica contro un vento duro che cresceva di minuto in minuto. La pioggia iniziò a cadere di taglio e non ci sarebbe stato riparo nemmeno con un ombrello grande il doppio. Il vento tagliava la faccia con queste gocce che esplodevano sulla spiaggia scavando piccoli crateri. Alla fine si fermò a spiegare il giornale che aveva e a metterlo sotto la maglia. Così almeno il vento non avrebbe colpito più così duro, come gli aveva insegnato il padre quando andava in vespa.

Il colore del mare contrastava con il grigio ferro del cielo, solo il rombo si fondeva con quello delle onde bianche che rompevano una sull'altra. Il vento sembrava una mano sul petto che volesse impedirgli di andare avanti, mentre a fatica camminava sulla sabbia scura, affondando ad ogni passo. A testa bassa, sempre più bagnato procedeva testardo, sempre più parte di quel paesaggio di strano autunno marino. Le gocce gli scorrevano sul viso e ne sentiva il sapore quando arrivavano alle labbra, appena un po' salate come lacrime rimaste lì da tempo.

Ecco gli venivano incontro le persone che aveva conosciuto in quei tre anni da intellettuale emigrato, le occasioni di incontro, le case in cui aveva abitato, la fatica e la solitudine di una città terribile nel suo macinare quotidianamente dodici milioni di vite, digerirle nelle viscere della metro per restituirle all'aria aperta carica di pioggia.

Gli venne in mente Eva, che aveva così disperatamente amato da lasciarsi una fidanzata e un mondo alle spalle. Amato tanto, arrivando a capire che non basta, se non si è in due a farlo. Rivide quelle notti con lei nel sottotetto con il pavimento che tremava ogni volta al passaggio di un bus notturno. Le discussioni in lingua straniera, in cui non era mai sicuro di aver capito davvero, di essersi fatto capire. Rivide l'enorme pendolo di legno scuro sulle scale del dipartimento, una sorta di fossile di un'era passata in cui l'università era un tempio e i professori i suoi sacerdoti, in una società dove i ruoli erano definiti e chiari come autostrade col pedaggio da pagare. Un orologio che aveva visto passare generazioni di studenti correndo verso la vita che li aspettava un po' avanti. Ora immobile, senza più nessuno che lo caricasse.

Alla fine arrivò al capolinea degli autobus, e di lì, poco dopo alla stazione dei treni. Trovò il suo che prese a cadenzare ritmicamente il ritorno in città.

E finalmente si addormentò, pacificato, fradicio e felice.

Da un’altra parte

Il suono tagliò l’aria come un lenzuolo troppo teso. Ci guardammo intorno a cercarci cogli occhi? No, ci cercavamo addosso i cellulari, per zittire in fretta quello stridìo insopportabile in un silenzio di angoscia placata e senso di impotenza.

Sguardi di domanda: è il tuo? No, è il tuo? Francesca rigirava le mani nelle tasche del camice, il rianimatore nella giacca, io nei pantaloni.

Era una tranquilla domenica pomeriggio. Così tranquilla da sembrare irreale. Al pronto soccorso si aspettava la sera inevitabile, con l’ingorgo di urgenze che ci avrebbe presto assalito, come sempre. Motociclisti ed extra-comunitari per lo più. Fratture e accoltellamenti. Qualcuno aveva scherzato dicendo che senza di loro avremmo anche potuto cambiare mestiere.

Nello studio era venuto a cercarmi Marco. “Preparati che arriva un caso *spesso*”. Un modo per dirmi che incominciavano i dolori e che non me la sarei cavata tanto facilmente con la fine del turno. “È caduto uno con un ultraleggero. Veramente erano in due. L’altro è già andato. Del compare ci portano quel che resta”. E ‘quel che resta’ era un trattato di traumatologia. Cranio sfondato con materia cerebrale parzialmente fuoriuscita, tibie ruotate di novanta gradi, bacino ridotto a un puzzle disintegrato dalle teste dei femori.

A ‘quel che resta’ potevamo fare ben poco che non fosse una serie di tentativi per non farci accusare di negligenza, evitando l’inseguimento di parenti, avvocati, e assicurazioni. Sicuramente nulla per lui, che non sarebbe mai più tornato ad essere la persona autonoma e pensante di qualche ora prima.

Seguimmo la trafila di procedure in uso.

Le analisi obbligatorie.

Le diagnosi registrate al dittafono.

Constatammo il decesso e firmammo i referti.

Esorcizzammo la morte con battute di scherno insieme ai tecnici, davanti ad un piatto di pasta nella cucina sul retro.

Qualcuno coprì la salma con un lenzuolo, lasciandolo lì nella saletta in attesa dei portantini per l’obitorio.

E proprio allora, mentre eravamo immersi nel nostro tran-tran della stanza accanto dove c’è la TAC, squillò il cellulare. Il suono di una musichetta allegra e incalzante, ripetitiva e martellante si diffuse come un sortilegio irreale. Non che non fossimo abituati, tra musica, battute, ricerche di biglietti aerei su internet, telefonate e scambi amorosi trasversali. Voglio dire.

La vita ci scorreva intorno, schivando i grumi di sangue e di follia di momenti gelati. Le sirene erano per noi solo l'arrivo di un carico di lavoro, l'arresto cardiaco un'incombenza da rianimatore e defibrillatore, i cadaveri una pratica da refertare con attenzione.

Quel cellulare però, così vivo ancora, così acuto, così attaccato ai fili di un'esistenza inconsapevole…

Ci guardammo un attimo e anche a Titti, la rianimatrice 'tosta' del terzo turno, si piegarono gli angoli della bocca amari. Guardai nella cameretta. Sotto il lenzuolo il trillo aveva smesso. Fu un attimo, appena il tempo di riprendere respiro e ricominciò. Tira-tatira-tatì, tira-tatira-tatì…

Vidi la moglie che lo cercava, la figlia, la madre anziana, un amico, il collega che lo aspettava in ufficio. Tira-tatira-tatì, tira-tatira-tatì…

Il cellulare continuava a suonare sotto il lenzuolo. Da un'altra parte la vita andava avanti.

A un tratto qualcuno dei tecnici si decise e ad un cenno di Titti alzò il lenzuolo e si mise a frugare nei pantaloni insanguinati, nella giacca squarciata, con movimenti bruschi e infastiditi, come un padre spazientito con il figlio piccolo che se l'è fatta addosso.

Magicamente il cellulare smise di trillare e nessuno si sentì obbligato a rispondere.

Almeno per il momento.

Con gli occhi pieni di grano

Tra le carte una vecchia foto in bianco e nero di quando frequentavo il liceo. È la classica foto di classe, quella in cui ci si schierava con i propri compagni. Succedeva una volta l'anno. Arrivava un fotografo professionista, con il benestare della Presidenza, veniva a bussare aula per aula, e chiedeva al professore di turno di accompagnarci in cortile. Era una di quelle rare occasioni in cui si veniva liberati dalla rigida liturgia delle lezioni, delle interrogazioni, dei compiti in classe. Poteva addirittura interrompere uno dei più temuti momenti della vita scolastica: l'interrogazione alla cattedra. Mentre i più giocavano di nascosto tra i banchi e solo pochi - nelle prime file - seguivano cosa succedeva, i malcapitati si ritrovavano a tu per tu con l'insegnante, a dover rispondere a domande sulle ultime lezioni studiate, a tradurre le versioni e gli esercizi assegnati, a esporsi alla lavagna svolgendo equazioni matematiche, formule chimiche, traduzioni estemporanee.

Quando si affacciava alla porta il fotografo o il bidello, la classe sciamava felice, come una mandria di vacche liberata dal tanfo della stalla in verdi praterie. L'insegnante di turno cercava di mantenere un minimo di ordine e scendeva con la classe in cortile. Ormai il potere era nelle mani del fotografo che disponeva la classe in ordine di altezza, di genere, di chissà che, e il professore si teneva in disparte, nudo nella sua nuova veste di soggetto fotografico, equiparato ai suoi alunni festanti. Nel fuoriprogramma si scherzava, ci si riuniva a gruppetti, liberi nello spazio esterno, sospesi in un tempo gonfio d'ossigeno.

Mi rivedo insieme ai miei compagni prendere posto nell'aiuola del cortile, spostarci ad un comando del fotografo verso la panchina di travertino, salirci, altri rimanere in piedi ed altri sedersi. Veniamo richiamati a guardare in macchina, a sorridere, a rimanere un attimo in silenzio. C'è Andrea in prima fila che fa il contestatore con una specie di eskimo militare addosso e punta un dito contro il fotografo, Patrizia che tenta di abbassarglielo, Mariangela che ride nascondendosi dietro Daniela, Giovanna fiera nel suo cappotto lungo e con gli occhiali neri, povera Giovanna, che morirai in un incidente con il motorino due mesi dopo. C'è Riccardo, dinoccolato e cresciuto troppo in fretta, col suo sorriso bonario. Donatella strangolata dalla maglia e dai suoi pantaloni attillati che non lasciano molto spazio all'immaginazione, Rita che si riavvia i capelli nel suo gesto solito, Rolando con le mani sui fianchi, lui, ultimo della classe e pronto a riscattarsi nella vita e diventare miliardario. Come mi disse alcuni anni dopo, prendendosi la sua rivincita: 'eh, primi a

scuola, ultimi nella vita!'. Accanto a me c'è Paolo, nel suo pull-over blu con lo scollo a vu, anticipo profetico del suo futuro da generale dell'Aeronautica.

Io ho le braccia incrociate sul petto e lo sguardo oltre il fotografo. Ricordo benissimo cosa sto guardando. Sto fissando un campo di grano proprio fuori dalla scuola, oltre la strada. Sto cercando di registrarlo in ogni minimo dettaglio per entrare in contatto con il me stesso del futuro. Vorrei potermi parlare, sapere come andrà, cosa farò della mia vita, quale mestiere abbraccerò, quale donna intreccerà il suo destino con il mio.

Ci affacciavamo, infatti, a quella vita da cui eravamo stati protetti fino ad allora, chiusi in un'aula, gomito a gomito, chini sui libri, ma con lo sguardo rivolto ai grandi finestroni sotto i quali scorrevano le auto, gli alberi fiorivano e perdevano le foglie nel loro ciclo eterno, e il mondo reale sembrava finalmente avvicinarsi. Ci affacciavamo come sull'orlo di quel futuro che ci avrebbe inghiottiti. Ci chiedevamo incuriositi e un po' smarriti "ma cosa farai, *dopo*?", inconsapevoli che nell'ultimo giorno di liceo le nostre strade si sarebbero separate per sempre, che nessun appello mattutino ci avrebbe più tenuti affratellati tra quattro mura, tutti insieme.

Mentre guardo davanti a me, gli occhi mi bruciano nello sforzo di tenerli fissi e aperti su quel futuro, su quel campo di grano. A primavera, infatti, si riempiva di spighe, e lì giovani coppie di liceali andavano ad amoreggiare, creando una rete di piccoli sentieri e spazi aperti dove abbracciarsi, coperti alla vista.

Solo molto molto tempo dopo, quando quei campi saranno stati spazzati via dall'edilizia popolare, insieme alla visione romantica di quegli anni fatati, e al loro posto si ergeranno anonimi palazzoni, capirò che quelli non erano campi di grano, ma solo stoppie ed erbe selvatiche senza significato, cotte dal sole.